

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent

Academiejaar 2012-1013

Erkenning van nieuwe staten

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door

Elisa De Raes

(studentennr. 00803295)

Promotor: Prof. Dr. Eduard Somers
Commissaris: Dr. Jasmine Coppens

Voorwoord

Met deze masterproef sluit ik mijn vijfjarige opleiding aan de rechtenfaculteit van de Universiteit Gent af. Net zoals voor mijn bachelorproef koos ik als onderwerp voor deze scriptie ook voor een internationaal publiekrechtelijk thema. Voor deze rechtstak heb ik de afgelopen jaren dan ook het meeste interesse ontwikkeld.

Zonder de steun en hulp van enkele mensen was het niet mogelijk geweest deze thesis tot een goed einde te brengen.

Allereerst wens ik mijn promotor Prof. Dr. Eduard Somers te bedanken voor het accepteren van dit interessante onderwerp en voor het willen nalezen van deze scriptie.

Daarnaast een grote dank aan mijn commissaris Dr. Jasmine Coppens voor de vele tips en verbeteringen. Dankzij haar toewijding, geduld en kennis heeft mijn thesis vorm gekregen. Welk probleem ik ook had, ik kon steeds bij haar terecht.

Ook een welgemeende dank aan Charlotte Van Driessche voor het nalezen en verbeteren van deze masterproef.

Verder wil ik eveneens mijn familieleden, en in het bijzonder mijn ouders en zus, bedanken voor hun niet-aflatende steun tijdens mijn volledige studies.

Tot slot zou ik graag mijn vrienden en medestudenten bedanken voor de aanmoedigingen die ze mij gegeven hebben tijdens de realisatie van deze masterproef en uiteraard voor de fijne studententijd aan onze *Alma Mater* in Gent.

Elisa De Raes

Inhoudstafel

Voorwoord	2
Inleiding en onderzoeksvraag.....	7
Hoofdstuk 1: Theoretisch kader	8
1.1. Definitie.....	8
1.1.1. Algemeen	8
1.1.2. Erkenning van staten	8
1.1.3. Erkenning van regeringen.....	9
1.1.4. Erkenning van staatshoofden	10
1.1.5. Erkenning van oorlogvoerende partijen	10
1.1.6. Bijdrage	10
1.2. Doctrine.....	10
1.2.1. Algemeen	10
1.2.2. De constitutieve theorie	11
1.2.3. De declaratoire theorie	12
1.2.4. Alternatieve doctrine.....	13
1.3. Erkenning <i>de facto</i> of <i>de jure</i>	14
1.3.1. Algemeen	14
1.3.2. <i>De facto</i> erkenning	14
1.3.3. <i>De jure</i> erkenning	14
1.4. Wijze van erkenning	15
1.4.1. Algemeen	15
1.4.2. Expliciete erkenning	15
1.4.3. Impliciete erkenning.....	16
1.5. Vrijheid van erkennen	16
1.6. Individuele en collectieve erkenning	17
1.7. Vroegtijdige erkenning	19
1.8. Voorwaardelijke erkenning	20
1.9. Soevereiniteit	20
1.9.1. Interne soevereiniteit	20
1.9.2. Externe soevereiniteit.....	21
1.10. Intrekking van erkenning.....	21
1.11. Tussenconclusie.....	22

Hoofdstuk 2: Criteria voor het al dan niet erkennen van staten	24
2.1. Algemeen	24
2.2. Montevideo-criteria	26
2.2.1. Gedefinieerd grondgebied.....	26
2.2.2. Permanente bevolking.....	26
2.2.3. Regering met effectieve controle	27
2.2.4. De mogelijkheid om relaties aan te gaan met andere staten	28
2.3. Additionele criteria	29
2.3.1. Nakomen van internationale verplichtingen	29
2.3.2. Democratie/democratische legaliteit	30
2.3.3. Respect voor mensenrechten	31
2.3.4. Zelfbeschikkingsrecht	33
2.4. Humanitaire erkenning.....	35
2.5. Tussenconclusie.....	36
Hoofdstuk 3: Ontstaansvormen van nieuwe staten en consequenties voor erkenning	38
3.1. Algemeen: opvolging van staten	38
3.2. Nieuwe staten na eenmaking	41
3.3. Nieuwe staten na ontbinding	42
3.3.1. Ontbinding met consensus	42
3.3.2. Ontbinding zonder consensus	42
3.4. Nieuwe staten na secessie.....	43
3.4.1. Secessie met consensus.....	44
3.4.2. Unilaterale secessie	44
3.5. Nieuwe staten na annexatie	48
3.6. Tussenconclusie.....	49
Hoofdstuk 4: Gevolgen van (niet-)erkenning.....	51
4.1. Algemeen: niet-erkende staten	51
4.2. Relaties tussen staten.....	52
4.2.1. Bilaterale relaties.....	52
4.2.2. Multilaterale relaties	54
4.3. Internationale rechtspersoonlijkheid	57
4.3.1. Algemeen	57
4.3.2. Internationale rechten.....	58
4.3.3. Internationale verplichtingen	59

4.4. Rechten voor nationale rechtbanken en hoven	60
4.5. Tussenconclusie.....	62
Hoofdstuk 5: De rol van internationale en regionale organisaties bij erkenning.....	64
5.1. De rol van de Verenigde Naties	64
5.1.1. De rol van de organisatie: tweeledig	64
5.1.2. De rol van het handvest.....	68
5.1.3. De rol van het Internationaal Gerechtshof	68
5.2. De rol van Europa	70
5.2.1. Algemeen	70
5.2.2. De rol van de Europese Unie	70
5.2.3. De rol van de Raad van Europa.....	73
5.3. Tussenconclusie.....	75
Hoofdstuk 6: Erkeningsproblematiek: overzicht cases	77
6.1. VN leden	77
6.1.1. VN leden gedeeltelijk niet erkend	77
6.1.2. VN leden door een paar staten niet erkend	79
6.2. Niet-VN leden	81
6.2.1. Niet-VN leden gedeeltelijk erkend door VN leden.....	81
6.2.2. Niet-VN leden door één of een paar VN leden erkend	88
6.2.3. Niet-VN leden enkel erkend door niet-VN leden	90
6.2.4. Niet-VN leden door niemand erkend.....	95
6.3. Tussenconclusie.....	95
Hoofdstuk 7: Kritische bemerkingen en eigen suggesties	97
7.1. Naar een nieuwe erkennings-theorie?	97
7.2. Duidelijker onderscheid staatschap-erkenning.....	97
7.2.1. Nieuwe codificatie staatschap-criteria	97
7.2.2. Erkeningscriteria vaststellen.....	98
7.3. Recht op secessie	98
7.4. Internationale relaties	99
7.4.1. Hervorming VN-lidmaatschap	100
7.4.2. Hervorming EU-lidmaatschap.....	100
7.5. Tussenconclusie.....	101
Algemeen Besluit	102
Bibliografie	104

I. Wetgeving in de ruime zin.....	104
Verdragen.....	104
Resoluties Veiligheidsraad.....	104
Resoluties Algemene Vergadering.....	105
Internationale regelgeving	106
Europese regelgeving	106
Nationale wetgeving	106
Rapporten en informatienota's	106
II. Rechtspraak.....	108
Internationaal Gerechtshof	108
Arbitrage-commissies.....	108
III. Rechtsleer in de ruime zin	109
Boeken	109
Tijdschriftartikels.....	111
Papers	115
IV. Geraadpleegde sites.....	116

Inleiding en onderzoeksvraag

In het begin van de 20ste eeuw waren er ongeveer 50 staten. Na onder meer de dekolonisatiegolf in de jaren '60, het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1990 en ook de versnippering van voormalig Joegoslavië begin de jaren '90, zijn er vandaag de dag ongeveer 200 staten. Daarvan zijn er 193 lid van de Verenigde Naties. In 100 jaar tijd is het aantal staten met andere woorden verviervoudigd.

Gedurende de 20ste eeuw won de 'erkenning van staten' dus duidelijk aan belang als thema in het internationaal publiekrecht. Maar ook vandaag is deze materie nog steeds brandend actueel. Denk maar aan de recente onafhankelijkheid van Kosovo en Zuid-Soedan, de aanvraag van Palestina om toe te treden tot de Verenigde Naties en de problematische situatie op het eiland Cyprus. De erkenning door grootmacht Rusland van de wereldwijd niet-erkende, afgescheurde Georgische entiteiten Zuid-Ossetië en Abchazië is een ander voorbeeld ter bewijs van de huidige relevantie van dit onderwerp. In de nabije toekomst lijkt het waarschijnlijk dat de internationale gemeenschap nog dikwijls te maken zal krijgen met volkeren die hun extern zelfbeschikkingsrecht zullen uitoefenen. Dit thema zal, naar mijn mening, dus ook nog in het verdere verloop van de 21ste eeuw haar nut kunnen bewijzen. Het zou goed zijn als de rechtsgeleerden 'de erkenning van nieuwe staten' nog meer uitdiepen en verder ontwikkelen opdat er oplossingen zouden komen voor de onzekere situaties waarmee de statenpraktijk geconfronteerd wordt.

Deze masterproef bevat verschillende onderzoeksvragen eerder dan één centrale onderzoeksvraag. Vooreerst zal ik een theoretisch kader schetsen waarbij ik de soorten erkenningen bespreek en focus op de belangrijke doctrines in dit verband. Daarna behandel ik uitvoerig de wettelijke en politieke criteria die door staten gebruikt worden om over te gaan tot de erkenning van een nieuwe staat. Vervolgens volgt een hoofdstuk waarin ik onderzoek welke de gevolgen zijn van elke specifieke ontstaansvorm van een staat voor de erkenning door andere staten. Verder worden de consequenties van niet-erkenning besproken en wordt nagegaan welke rol de internationale en regionale organisaties spelen bij het erkennen van nieuwe staten. In het voorlaatste hoofdstuk worden de, in mijn visie, meest relevante cases met betrekking tot de erkenningsproblematiek kort toegelicht en wordt onderzocht welke tendensen we kunnen waarnemen in de verschillende gevallen. Om te eindigen ga ik dieper in op eigen suggesties en kritische bemerkingen. Tot slot volgt er een algemeen besluit.

Na elk hoofdstuk volgt een tussenconclusie waarin de belangrijkste conclusies van dat hoofdstuk worden samengevat. Ik bespreek er de punten die in mijn opinie het meest essentieel zijn voor de praktijk of waar er discussie over bestaat. Wanneer er verschillende meningen in de rechtsleer aanwezig zijn, geef ik alle argumenten weer en neem ik zelf een positie in. Indien we geconfronteerd worden met duidelijke situaties van rechtsonzekerheid breng ik eigen voorstellen aan die misschien een oplossing kunnen bieden om deze rechtsonzekerheid weg te werken.

“The recognition of other states merely confirms a new state’s status; it does not bring a new state into being.” S. Talmon

Hoofdstuk 1: Theoretisch kader

1.1. Definitie

1.1.1. Algemeen

Het is belangrijk een onderscheid te maken tussen de erkenning van staten en de erkenning van regeringen.¹ De erkenning van een bepaalde regering impliceert namelijk, logischerwijs, ook de erkenning van die bepaalde staat. Alle rechten en plichten van die staat blijven na de erkenning van een nieuwe regering dan ook gewoon verder bestaan. Omgekeerd is dit echter niet het geval.² Het is immers mogelijk dat in een algemeen erkende staat, een nieuwe regering aan de macht komt die geen steun geniet van de internationale gemeenschap, bijvoorbeeld na een staatsgreep. Dit kan tot uiting komen in een niet-erkenning van die regering, maar zonder dat de erkenning van die staat wordt ingetrokken.

Naast dit hoofdonderscheid, hebben we bijkomend ook nog de erkenning van staatshoofden én de erkenning van oorlogvoerende partijen. Hierop wordt zeer beknopt ingegaan.

1.1.2. Erkenning van staten

De erkenning van een staat is een vrijwillige, politieke, eenzijdige en discretionaire rechtshandeling door één of meerdere andere staten, die de intentie weergeeft om die entiteit te accepteren als volwaardig lid in de internationale gemeenschap en bovendien ook relaties op te starten met die staat.³

De praktijk van het erkennen van staten begon in de 18e eeuw toen het Verenigd Koninkrijk de onafhankelijkheid van de afgescheiden Verenigde Staten unilateraal erkende. In de daaropvolgende eeuw erkenden de Europese grootmachten (voornamelijk Spanje en Portugal) de onafhankelijkheid van hun kolonies in Latijns-Amerika. Ook China, Japan en Thailand werden in de 19e eeuw door Europese naties erkend als soevereine onafhankelijke staten. Meestal gebeurde de erkenning in een verdrag.⁴ Het is vooral sinds de 20ste eeuw dat het onderwerp sterk aan belang heeft gewonnen.

Erkenning van (nieuwe) staten was en is nog steeds één van de meest controversiële onderwerpen in het internationaal publiekrecht. Dit is volgens Kelsen te wijten aan het feit dat de erkenning zowel wijst op een politieke handeling als op een rechtshandeling. De politieke handeling duidt op de wil van de erkennende staat om relaties aan te gaan met de erkende staat en bijgevolg diplomatieke gezanten uit te wisselen en verdragen te sluiten. De rechtshandeling daarentegen, is geen uiting van een wil, maar eerder de vaststelling van een feit. Door de rechtshandeling begint de erkende staat, juridisch althans, ‘te bestaan’ in de

¹ P. MALANCZUK, *Akehurst’s modern introduction to international law*, New York, Routledge, 1997, 82.

² J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 42.

³ Art. 1, Institut De Droit International, “Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments (October 1936)”, *The American Journal of International Law*, Vol. 30, No. 4, 185; M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 201-202.

⁴ M. TAKASHI, “Recognition of states and governments in international law: theory and practice”, *Chinese (Taiwan) Yearbook of International Law and Affairs*, 2010, 68.

relatie met de erkennende staat.⁵ Vanaf het moment van erkenning zijn alle regels van het internationaal publiekrecht dan ook meteen van toepassing op de relatie tussen de erkennende staat en de erkende staat.⁶ Uiteraard moet er sprake zijn van wederkerigheid en moeten beide staten elkaar dus erkennen, vooraleer het internationaal publiekrecht volledig toepasbaar is.⁷

De criteria die in aanmerking worden genomen om een staat te erkennen, worden verder besproken.

1.1.3. Erkenning van regeringen

Net zoals de erkenning van staten is de erkenning van regeringen ook een vrijwillige en politieke rechtshandeling door één of meerdere staten. Wanneer een bepaalde staat een regering erkent, betekent dit dat voor de erkennende staat de betreffende regering de effectieve controle uitoefent over het gebied waarover zij regeert en legitiem bevoegd is om dat gebied te vertegenwoordigen.⁸

De voornaamste criteria die de erkennende staat in acht neemt om over te gaan tot erkenning van een regering zijn: haar legitimiteit, haar intentie en ook haar praktische mogelijkheid om aan internationale verplichtingen te voldoen en tot slot het al dan niet genieten van een brede steun onder de bevolking.⁹ Doorheen de jaren werden er verschillende optionele criteria ontwikkeld en gehanteerd door sommige staten, zoals de onafhankelijkheid van buitenlandse militaire steun, respect voor de rechten van andere staten, de conformiteit met het internationaal recht en het meest recente ontwikkeld criterium, respect voor mensenrechten.¹⁰

Dikwijls is de erkenning van een regering een goedkeuring van het nieuwe regime dat de macht bezit.¹¹ In principe wisselt de regering na een legislatuur zonder dat er erkenningen nodig zijn. De erkenning van regeringen is voornamelijk van belang wanneer een nieuwe regering op een ongrondwettelijke manier de macht naar zich heeft toetrokken. Door middel van niet-erkenning van regeringen kan men dergelijke machtsgrepen afkeuren en internationaal veroordelen.¹²

Verschillende staten hebben trouwens de gewoonte om enkel staten te erkennen en geen regeringen. Onder meer het Verenigd Koninkrijk, gevolgd door Zwitserland, Duitsland en Nederland.¹³ De reden hiervoor kan op twee wijzen benaderd worden. Een eerste uitleg is

⁵ H. KELSEN, "Recognition in International Law: Theoretical Observations", *The American Journal of International Law* 1941, 605 en 608.

⁶ B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Slijthoff, 1968, 10.

⁷ H. KELSEN, "Recognition in International Law: Theoretical Observations", *The American Journal of International Law* 1941, 609.

⁸ Art. 10, Institut De Droit International, "Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments (October 1936)", *The American Journal of International Law*, Vol. 30, No. 4, 186.

⁹ M.J. PETERSON, *Recognition of governments: Legal doctrine and state practice*, London, MacMillan, 1997, 52-71.

¹⁰ M.J. PETERSON, *Recognition of governments: Legal doctrine and state practice*, London, MacMillan, 1997, 77.

¹¹ J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 38.

¹² P.H. KOOIJMANS, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2008, 32.

¹³ J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 40.

dat het beschamend is voor vele staten om regeringen te erkennen die zich schuldig maken aan grove schendingen van de mensenrechten.¹⁴ Vandaar dat sommige staten er bewust voor kiezen om geen enkele regering te erkennen. Op die manier worden zij niet geassocieerd met mensenrechtenschendingen die worden begaan in opdracht van het regime. Een tweede benadering is dat de opgesomde staten de verandering van een regering aanzien als een interne aangelegenheid die enkel door nationaal grondwettelijk recht geregeld kan worden.¹⁵ Deze redenering wordt ook wel de *Estrada*-doctrine genoemd, verwijzend naar een Mexicaanse Minister van Buitenlandse Zaken die stelde dat enkel staten erkend kunnen worden, omdat de erkenning van regeringen een ongeoorloofde tussenkomst in de interne aangelegenheden van een soevereine staat uitmaakt.¹⁶ De naties die niet overgaan tot de erkenning van regeringen, hanteren dus een positivistische visie van 'niet-interventie' in volstrekt binnenlandse aangelegenheden.

1.1.4. Erkenning van staatshoofden

De erkenning van een staatshoofd houdt geen verband met de erkenning van een staat, maar wel met de erkenning van het regime. Daarom wordt er heel zelden gebruik gemaakt van deze erkenning.¹⁷ Dit is dan ook amper van belang in het internationaal publiekrecht.

1.1.5. Erkenning van oorlogvoerende partijen

Wanneer in een burgeroorlog de partij die strijd voert tegen de regering van een staat de effectieve controle heeft verkregen over een deel van het grondgebied van die staat, kan die partij erkend worden door derde staten als oorlogvoerende partij. In dat geval erkent de staat de rechten en plichten van de rebellen onder het recht der gewapende conflicten.¹⁸ Er moet namelijk een zekere gelijkheid zijn tussen de partijen in een intern (niet-internationaal) gewapend conflict. Wanneer de rebellen erkend worden als oorlogvoerende partij, dan moeten zij, net als het leger van de staat, de bepalingen van het gemeenschappelijke artikel 3 van de Conventies van Genève naleven. Dit artikel bevat een aantal verboden handelingen en de verplichting om personen die niet deelnemen aan het gewapend conflict, menselijk te behandelen en de zieken en gewonden te verzorgen.¹⁹

1.1.6. Bijdrage

Binnen het bestek van deze masterproef heb ik gekozen om enkel te focussen op de erkenning van staten, aangezien het onderwerp anders te uitgebreid zou worden. Enkel wanneer het volgens mij relevant is, zal er verwezen worden naar de erkenning van regeringen of de erkenning van staatshoofden.

1.2. Doctrine

1.2.1. Algemeen

In de literatuur wordt telkens dezelfde theoretische discussie gevoerd tussen de constitutivisten en de voorstanders van de declaratoire theorie. Het dispuut lijkt onder de rechtsgeleerden vandaag duidelijk beslecht te zijn in het voordeel van de declaratoiristen.

¹⁴ M.N. SHAW, *International Law*, Cambridge University Press, Cambridge, 2008, 458.

¹⁵ M. COGEN, *The comprehensive guide to international law*, Brugge, Die Keure, 2008, 101.

¹⁶ M. BEDJAOUI, *International law: achievements and prospects*, Dordrecht, Martinus Nijhoff Publishers, 458.

¹⁷ M. COGEN, *The comprehensive guide to international law*, Brugge, Die Keure, 2008, 100.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Art. 3, Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field, 75 UNTS 31.

Toch is er ook een derde intermediaire doctrine in opmars, die stelt dat erkenning noch constitutief, noch declaratoir is. Deze theorie is vrij recent en dus nog niet zo bekend. De drie theorieën worden hierna besproken.

1.2.2. De constitutieve theorie

Volgens de constitutieve theorie bestaat een staat niet voor het internationaal recht, tot op het ogenblik dat zij erkend wordt. Deze theorie omzeilt dus de complexiteit van het staatzijn. Het is immers louter door de rechtshandeling van erkenning dat een nieuwe staat gecreëerd wordt die internationale rechtspersoonlijkheid verwerft.²⁰ De rechten en plichten die voortvloeien uit de wettelijke status van een staat zijn dus afhankelijk van de erkenning door andere staten.²¹ OPPENHEIM, één van de grote internationaalrechtelijke juristen van begin vorige eeuw, stelde onder meer: “*A State is and becomes an International Person through recognition only and exclusively.*”²²

Volgens deze doctrine kan een staat pas vanaf de internationale erkenning optreden als afzonderlijke entiteit. Dit brengt wel een aantal problemen met zich mee.

Ten eerste, hoeveel staten moeten de (nieuwe) entiteit erkend hebben vooraleer men kan spreken van een ‘echte’ staat, die deel uitmaakt van de internationale gemeenschap?²³ Dit is zeer onduidelijk en elk getal dat gegeven zou kunnen worden als antwoord op deze vraag zou betwistbaar en arbitrair zijn.

Ten tweede gebeurt de erkenning niet op hetzelfde moment door alle staten. De nieuwe entiteit wordt dikwijls meteen erkend door sommige staten, terwijl andere staten de nieuwe entiteit pas maanden later erkennen. Soms is er zelfs een blijvende, andere houding binnen de internationale gemeenschap ten aanzien van een nieuwe staat en gaat een bepaalde groep staten op een bepaald tijdstip over tot de erkenning en een andere groep nooit. Zo wordt Israël nog steeds niet erkend door verschillende Arabische landen. Met andere woorden, volgens de constitutieve theorie wordt een entiteit, *in casu* Israël, tezelfdertijd aanzien als een internationaal rechtspersoon en als geen internationaal rechtspersoon.²⁴ Het spreekt voor zich dat deze onduidelijke situatie de rechtszekerheid niet bevordert.

Ten derde, wat met de plichten van staten? Volgens de aanhangers van de constitutieve theorie kan er pas sprake zijn van plichten wanneer de staat erkend is.²⁵ De realiteit geeft echter de problematische situatie weer waarin bepaalde staten nieuwe staten niet erkennen, maar hen wel verantwoordelijk achten voor het niet-nakomen van volkenrechtelijke verplichtingen.²⁶ Om bij hetzelfde voorbeeld te blijven: Arabische landen die de staat Israël niet erkennen, kunnen wel internationale *claims* tegen haar indienen. MAREK stelt dat sommige plichten inderdaad gelden voor elke entiteit, want ook niet-erkende staten hebben een zekere internationale verantwoordelijkheid.²⁷ Het is dus niet

²⁰ B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Slijthoff, 1968, 16.

²¹ J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 34.

²² L. OPPENHEIM, *International Law: a treatise (Vol.1)*, New York, Longmans Green & Co, 1905, 109.

²³ R. SLOANE, “The Changing Face of Recognition in International Law: A Case Study of Tibet”, *Emory International Law Review* 2002, 117.

²⁴ K. MAREK, *Identity and continuity of states in public international law*, Genève, Librairie Droz., 1968, 132.

²⁵ Ibid.

²⁶ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 203.

²⁷ K. MAREK, *Identity and continuity of states in public international law*, Genève, Librairie Droz., 1968, 143-144.

mogelijk zich te verschuilen achter de constitutieve theorie om fundamentele, internationale verantwoordelijkheden te ontlopen.

Ten vierde toont de statenpraktijk aan dat het bijna onhaalbaar is om een niet (universeel) erkende entiteit volledig te negeren in de internationale samenleving.²⁸

Ondanks de bezwaren bij deze doctrine, moet men onder ogen zien dat de realiteit al dikwijls, zelfs in de recente geschiedenis, sterk aangeleund heeft bij de constitutieve theorie. Zo wilde de Raad van Europa wachttten tot de lidstaten van de Raad zelf de drie onafhankelijke Baltische Staten hadden erkend, vooraleer zij hen accepteerde als nieuwe lidstaat van de Raad van Europa.²⁹ Dit toont aan dat zij de erkenning van deze nieuwe staat door andere staten als fundamenteel en noodzakelijk beschouwden vooraleer kon worden overgegaan tot opname van de nieuwe staat binnen de Raad van Europa. Ook bij unilateraal afgescheiden staten kan een universele erkenning constitutieve effecten teweegbrengen. Wanneer er nauwelijks of geen staten overgaan tot de erkenning van een dergelijke entiteit, telt deze nieuwe staat immers niet mee in de internationale samenleving. Omgekeerd, als de nieuwe staat een (bijna) universele erkenning verwerft, dan wordt de staat wel volledig opgenomen in de internationale gemeenschap. Op die manier wordt een nieuwe en functionerende staat als het ware gecreëerd door erkenning.

1.2.3. De declaratoire theorie

De meerderheidsopvatting in de rechtsleer ligt vandaag echter bij de declaratoire theorie.³⁰ Deze doctrine stelt in hoofdzaak dat erkenning voornamelijk een goedkeuring uitmaakt van een reeds bestaande feitelijke situatie.³¹ De mogelijke niet-erkenning is dan een teken van afkeuring van de feiten.

Het bestaan van een staat is volgens dit denkbeeld namelijk een pure feitenkwestie. Wanneer er voldaan is aan de vier objectieve criteria om als staat te worden beschouwd, opgesomd in artikel 1 van de *'Convention on Rights and Duties of States'* (de zogenaamde 'Montevideo Conventie'), verwerft een staat internationale rechtspersoonlijkheid *erga omnes*.³² De wettigheid van het bestaan van een staat is dus louter een abstract gegeven en zodoende totaal onafhankelijk van de erkenning door andere staten.

Er is heden ten dage een vrij brede consensus over de declaratoire theorie. Deze doctrine werd gecodificeerd in de Montevideo Conventie van 1933. In artikel 3 van de Conventie werd heel duidelijk vastgelegd dat het bestaan van een staat onafhankelijk is van de erkenning door andere naties.³³

Deze theorie wordt ook verkondigd in de Resolutie over de erkenning van nieuwe staten en nieuwe regeringen van het *'Institut De Droit International'*. In artikel 1 van de resolutie wordt gesteld dat erkenning een declaratoir effect heeft en het bestaan van een nieuwe

²⁸ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 227.

²⁹ A. BUYSE en R. LAWSON, "Essays in honour of John Dugard: The protection of the individual in international law. State Recognition: Admission (Im)Possible", *Leiden Journal of International Law* 2007, 792.

³⁰ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 226.

³¹ J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 36.

³² D. RAIC, *Statehood and the law of self-determination*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, 32.

³³ Art. 3, Convention on Rights and Duties of States of 26 December 1933, 165 LNTS 25.

staat, met alle juridische gevolgen, niet wordt aangetast door de erkenningsweigering van andere staten.³⁴

Ook de *Tinoco*-case wordt vaak aangehaald ter verdediging van de declaratoire theorie. In deze zaak eiste het Verenigd Koninkrijk een schadevergoeding van Costa Rica voor het plots stopzetten van contracten met Britse oliebedrijven. Deze overeenkomsten waren aangegaan door het Costa Ricaanse *Tinoco*-regime dat via een staatsgreep aan de macht kwam. Deze regering werd dan ook door verschillende staten, waaronder het Verenigd Koninkrijk, niet erkend. De nieuwe regering van Costa Rica gebruikte deze niet-erkenning als argument en voerde aan dat het Verenigd Koninkrijk de uitvoering van die contracten niet kon eisen, aangezien het land de *Tinoco*-regering nooit erkend had. De arbitrage-uitspraak volgde de redenering van Costa Rica niet en stelde dat een niet-erkenning van een regering door een andere staat de *de facto* status van die regering niet teniet doet. Bovendien kan een niet-erkende regering geldige contracten sluiten. Het Verenigd Koninkrijk kreeg aldus gelijk van de arbitragerechter en kon zodoende een eis tot schadevergoeding tegen Costa Rica instellen.³⁵ Zoals SLOANE terecht opmerkt, brengt deze case verwarring in het onderscheid tussen erkenning van staten en erkenning van regeringen, aangezien er hier niet geoordeeld wordt over het bestaan van een staat, maar wel over de geldigheid van een regering.³⁶ Ook al gaat het hier over een niet-erkende regering, toch wordt de uitspraak wel algemeen beschouwd als een ondersteuning voor de declaratoire doctrine.

Meer recent, in 1992 riep de Europese Gemeenschap de *Badinter*-Commissie in het leven na het uiteenvallen van voormalig Joegoslavië. Deze Commissie stelde in één van zijn opinies dat “*the existence or disappearance of the state is a question of fact, the effects of recognition by other states are purely declaratory*”.³⁷ Deze opinie is, hoewel ze niet juridisch bindend is, toch gezaghebbend en een duidelijke stellingname voor de declaratieve theorie.

Een laatste argument ten voordele van de declaratoire theorie is dat het derhalve niet mogelijk is voor een internationaal rechtssubject om de niet-erkende staat volledig te negeren en haar rechten te ontzeggen onder het internationaal recht. Desalniettemin is de erkenning een bewijs van de status en identiteit van een staat en brengt zij belangrijke wettelijke en politieke gevolgen met zich mee.³⁸

1.2.4. Alternatieve doctrine

Auteurs hebben naast de declaratoire en constitutieve doctrine, een derde theorie ontwikkeld. Dit is de ‘*intermediary view*’, een combinatie van zowel de declaratoire als de constitutieve doctrine. Tevens houdt deze doctrine ook meer rekening met de praktijk. De basisgedachte is dat de erkenning een politieke handeling is, onafhankelijk van het staat-zijn. Dit idee is dus gebaseerd op de declaratoire doctrine. Toch volgt deze theorie LAUTERPACHT en stelt dat er een plicht is voor staten om de nieuwe entiteiten te erkennen, wanneer deze

³⁴ Art. 1, Institut De Droit International, “Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments (October 1936)”, *The American Journal of International Law*, Vol. 30, No. 4, 185.

³⁵ *Tinoco Concessions (Great Britain v. Costa Rica)*, 1 R.I.A.A. 369 (1923).

³⁶ R. SLOANE, “The Changing Face of Recognition in International Law: A Case Study of Tibet”, *Emory International Law Review* 2002, 119.

³⁷ Arbitration Commission of the Peace Conference on the former Yugoslavia, Opinion No. 1, 11 January 1992, *European Journal of International Law* 1992, 182.

³⁸ K. MAREK, *Identity and continuity of states in public international law*, Genève, Librairie Droz., 1968, 159; J. CRAWFORD, *The creation of states in international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 27.

voldoen aan de vier Montevideo-criteria voor het staatschap. Deze plicht volgt dan weer eerder de constitutieve theorie.³⁹ Deze theorie is vrij recent en nog niet zo bekend. De meeste auteurs vermelden enkel de twee grote doctrines. Toch heeft deze theorie, in mijn opinie, potentieel om verder uitgewerkt te worden en naast de andere twee theorieën te komen staan.

1.3. Erkenning *de facto* of *de jure*

1.3.1. Algemeen

De begrippen *de facto* erkenning en *de jure* erkenning scheppen verwarring.⁴⁰ Ze hebben geen betrekking op de manier waarop men erkent. Dit is wel het geval bij een impliciete of expliciete erkenning. De terminologie *de facto* of *de jure* houdt verband met de vraag of de entiteit al dan niet aan de juridische criteria voldoet om te spreken van een staat.⁴¹

1.3.2. *De facto* erkenning

Een *de facto* erkenning houdt voornamelijk verband met de tijdelijke effectieve controle van een staat over een gebied. Indien een regering deze effectieve controle uitoefent, kan deze feitelijke situatie geaccepteerd worden door een staat, ondanks dat niet voldaan is aan de officiële wettelijke criteria om beoordeeld te worden als een staat. De aanvaarding van deze feitelijke situatie houdt dan ook niet de goedkeuring ervan in.⁴²

Deze erkenning is voorlopig en komt vaak voor in een situatie van een staat-in-vorming, die nog niet volledig onafhankelijk is.⁴³ Voorbeelden zijn: de *de facto* erkenning van Indonesië toen de staat nog niet onafhankelijk was van Nederland en de *de facto* erkenning van de annexatie van de Baltische staten door de Sovjet-Unie.⁴⁴

Een *de facto* erkenning kan dus gemakkelijk herroepen worden, wanneer de regering de effectieve controle over dat gebied verliest. De gevolgen van een *de facto* erkenning zijn, behalve wat betreft de herroepbaarheid, gelijkaardig aan die van een *de jure* erkenning. Ook alle internationale handelingen zijn mogelijk wanneer er slechts een *de facto* erkenning plaatsvindt.⁴⁵

1.3.3. *De jure* erkenning

Een *de jure* erkenning gaat verder dan een *de facto* erkenning en vindt plaats wanneer de entiteit voldoet aan de vier criteria, vastgelegd in de Montevideo Conventie, om beschouwd te worden als een staat. Deze erkenning impliceert dus, in tegenstelling tot een *de facto* erkenning, wel de goedkeuring van een situatie.⁴⁶

³⁹ M. STERIO, *The right to self-determination under international law: self-determination, secession and the rule of the great powers*, Oxon, Routledge, 2013, 49.

⁴⁰ B.A. BOCZEK, *International law: a dictionary*, Lanham, Scarecrow Press Inc, 2005, 102.

⁴¹ A. AUST, *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, 26.

⁴² J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 38.

⁴³ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 204.

⁴⁴ P. MALANCZUK, *Akehurst's modern introduction to international law*, New York, Routledge, 1997, 88.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 38.

Uiteraard heeft deze erkenning meer waarde. Een *de jure* erkenning is in principe onherroepelijk. Enkel wanneer aan één van de essentiële criteria niet meer voldaan is, kan de erkenning herroepen worden⁴⁷. Herroeping kan bijvoorbeeld in het geval van annexatie. In dat geval heeft de geannexeerde staat immers geen eigen regering meer met effectieve controle over het grondgebied, noch de capaciteit om relaties aan te gaan met andere staten. De gevolgen van een *de jure* erkenning gelden retroactief vanaf het moment dat de nieuwe staat onafhankelijk werd.⁴⁸

1.4. Wijze van erkenning

1.4.1. Algemeen

Artikel 7 van de Montevideo Conventie bevat de bepaling dat een erkenning zowel *express* or *tacit* kan gebeuren. Dit betekent dat zowel expliciete als impliciete (stilzwijgende) erkenningen mogelijk zijn.⁴⁹

1.4.2. Expliciete erkenning

Wanneer men een staat expliciet erkent, gebeurt dit op een formele manier. Dit is het duidelijkst wanneer de Minister van Buitenlandse Zaken een officiële verklaring afkondigt.⁵⁰ Een recent voorbeeld hiervan is de Noorse Minister van Buitenlandse Zaken die in een officiële en formele brief, gericht aan de president van Zuid-Soedan, de erkenning van de nieuwe staat door Noorwegen verkondigde.⁵¹ Soms gebeurt dit ook door het staatshoofd of de regeringsleider. Zo was het president Obama die in een statement formeel meedeelde dat de Verenigde Staten Zuid-Soedan als nieuwe staat erkennen.⁵² Ook het uitwisselen van diplomatiek personeel, met name het zenden van ambassadeurs, is een teken van expliciete erkenning. Het sturen van een officiële delegatie om de onafhankelijkheidsceremonie bij te wonen, is eveneens een formele erkenning.⁵³

Een andere mogelijkheid om een staat expliciet erkennen is door middel van een bilateraal verdrag. Deze methode werd onder andere door het Verenigd Koninkrijk meermaals gebruikt toen de staat aan voormalige kolonies de onafhankelijkheid verschafte.⁵⁴

De meeste staten prefereren deze vorm van erkenning, omdat ze op die manier de grootste controle behouden over de erkenning. Erkenning is ten slotte een belangrijk politiek instrument.⁵⁵

⁴⁷ Art. 5, Institut De Droit International, "Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments (October 1936)", *The American Journal of International Law*, Vol. 30, No. 4, 186.

⁴⁸ Art. 6, Institut De Droit International, "Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments (October 1936)", *The American Journal of International Law*, Vol. 30, No. 4, 186.

⁴⁹ Art. 7, Convention on Rights and Duties of States of 26 December 1933, 165 *LNTS* 25.

⁵⁰ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 206.

⁵¹ Letter of Royal Ministry of Foreign Affairs Norway, "Recognition of the Republic of South Sudan", 9 July 2011, http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/brev/SoerSudan_anerkiennelsesbrev.pdf.

⁵² Statement of United States President Barack Obama, "Recognition of the Republic of South Sudan", 9 July 2011, <http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/texttrans/2011/07/20110709070453tegridb0.1807454.html?C.P.rss=true#ixzz2O1xklnpP>.

⁵³ J.K. LINDSAY, *The foreign policy of counter secession: preventing the recognition of contested states*, Oxford, Oxford University Press, 9.

⁵⁴ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 228.

⁵⁵ M.N. SHAW, *International law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 464.

1.4.3. Impliciete erkenning

Een impliciete erkenning van een staat houdt een goedkeuring in zonder dit expliciet te uiten, dit kan dus stilzwijgend gebeuren. De erkenning resulteert in dit geval uit bepaald gedrag van een staat dat redelijkerwijze op die manier kan worden geïnterpreteerd.⁵⁶ Het gedrag of de handeling impliceert met andere woorden de intentie van een staat om een andere staat te erkennen.

Impliciet erkennen kan bijvoorbeeld door een positieve stem uit te brengen in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties met betrekking tot de aanvraag van een entiteit om lid te worden van de organisatie. Dit is de meest duidelijke manier van impliciet erkennen.⁵⁷ De statenpraktijk is in dit verband enorm verschillend. Zowel Zweden als Chili stemden beiden voor het VN-lidmaatschap van Bosnië-Herzegovina. Zweden zag haar stem als een impliciete erkenning. Chili echter niet en vond het dus noodzakelijk om Bosnië-Herzegovina nadien nogmaals expliciet te erkennen op bilaterale basis.⁵⁸

Het hebben van onofficiële, informele relaties is dan weer geen voorbeeld van een impliciete erkenning. Het hebben van een zekere relatie is soms noodzakelijk voor een staat op grond van overwegingen, essentieel aan haar buitenlands beleid. Zo hadden de Verenigde Staten in de jaren '60 wel informele contacten met communistisch China, maar erkenden zij enkel Taiwan als vertegenwoordiger van de republiek China.⁵⁹

Samen lid zijn van de Verenigde Naties of partij zijn bij een multilateraal verdrag impliceert ook geen erkenning. Zo zijn bijvoorbeeld Noord- en Zuid-Korea beide lid van de Verenigde Naties, maar erkennen zij elkaar niet.⁶⁰ Ook bij talloze belangrijke multilaterale verdragen, zijn er lidstaten die elkaar onderling niet erkennen. Het meest voor de hand liggende voorbeeld is het universeel geratificeerde VN Handvest.

1.5. Vrijheid van erkennen

In het begin van de 20ste eeuw stelden LAUTERPACHT en GUGGENHEIM dat er een plicht is voor de internationale gemeenschap om nieuwe staten die aan alle, door het internationaal recht vereiste, voorwaarden voor het staatschap voldoen, te erkennen. De erkenning moest bijgevolg het staat-zijn bevestigen.⁶¹ Er kwam enorm veel kritiek op dit standpunt vanuit de rechtsleer en ook de statenpraktijk toonde aan dat staten zelf geen verplichting op zich namen om te erkennen.⁶²

Halverwege de 20ste eeuw stelde KELSEN al dat een weigering tot erkenning van een nieuwe staat geen schending uitmaakt van het internationale recht.⁶³ Vandaag wordt in de rechtsleer dan ook algemeen aangenomen dat geen enkele staat juridisch verplicht is om nieuwe staten of regeringen te erkennen. Dit is een autonome beslissing die elke staat zelf

⁵⁶ B.A. BOCZEK, *International law: a dictionary*, Lanham, Scarecrow Press Inc, 2005, 103.

⁵⁷ A. AUST, *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, 28.

⁵⁸ R. RICH, "Symposium: Recent Developments in the Practice of State Recognition", *European Journal of International Law* 1993, 64.

⁵⁹ M.N. SHAW, *International law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 463.

⁶⁰ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 206.

⁶¹ I. BROWNLIE, *Principles of public international law*, Oxford, Oxford University Press, 2008, 89; H. LAUTERPACHT, "Recognition of states in international law", *Yale Law Journal* 1944, 385.

⁶² S.K. VERMA, *An introduction to public international law*, New Delhi, Prentice Hall of India, 2004, 97.

⁶³ H. KELSEN, "Recognition in International Law: Theoretical Observations", *The American Journal of International Law* 1941, 610.

kan maken, zonder dat zij daartoe geval verplicht wordt.⁶⁴ Zelfs wanneer een entiteit aan alle criteria voor het staatschap voldoet, legt het internationaal recht geen verplichting op om te erkennen.⁶⁵ Bovendien toont ook de statenpraktijk aan dat er, zelfs wanneer aan de criteria voor het staat-zijn werd voldaan, geen verplichting is tot erkenning. Als voorbeeld kunnen we de niet-erkenning van Zuid-Korea door Noord-Korea aanhalen. Hoewel er geen twijfel bestaat dat Zuid-Korea een staat is, bezit Noord-Korea de vrijheid om al dan niet over te gaan tot erkenning. De vrijheid tot erkenning wordt met andere woorden duidelijk beschouwd als internationaal gewoonterecht.

Echter, het internationale recht legt wel een verbod op tot erkenning van een situatie die onrechtmatig is, doordat een inbreuk wordt gemaakt op een norm van het *jus cogens*. Dit is zo in het uitzonderlijke geval van een illegale staatsvorming. Deze plicht tot niet-erkenning wordt aanzien als internationaal gewoonterecht.⁶⁶ De *International Law Commission* heeft deze niet-erkenningsplicht vastgelegd in artikel 41 (2) van de '*Articles on Responsibility of States of Internationally Wrongful Acts*'. Ook een bindende resolutie van de VN Veiligheidsraad of een verdrag kan in een concreet geval het verbod tot erkenning opleggen.⁶⁷

1.6. Individuele en collectieve erkenning

In principe wordt aangenomen dat de erkenning een individuele beslissing is van elke staat. Het betreft een politieke daad die tevens optioneel is voor elke staat, met andere woorden zonder dat er een wettelijke verplichting bestaat om deze daad te stellen.

Wanneer individuele staten overgaan tot de erkenning van een entiteit, is dit geen bewijs van het staatschap van die entiteit, noch van de internationale rechten die de entiteit bezit. Omgekeerd, wanneer naties weigeren een nieuwe staat te erkennen, bewijst dit geenszins het niet-bestaan van die nieuwe staat.⁶⁸

Een collectieve erkenning vindt plaats wanneer verschillende staten samen tot de beslissing van erkenning komen. Dit komt minder voor, maar het kan wel.

Een eerste mogelijkheid is wanneer dit uitdrukkelijk gebeurt. Dit kan in de context van een vredesverdrag, bijvoorbeeld het Verdrag van Versailles.⁶⁹ In de recentere geschiedenis kan het beleid van de Europese Gemeenschap na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en Voormalig Joegoslavië als voorbeeld beschouwd worden. Voor de nieuw ontstane republieken van Joegoslavië, werd er een datum vastgesteld (15 juni 1992) tegen de welke zij aan de erkenningsvoorwaarden zouden moeten voldoen. Daarna zou worden overgegaan tot erkenning. Indien er twijfel was of een republiek wel voldeed aan de voorwaarden, dan ging de aangestelde arbitraire commissie dit uitzoeken. Zij adviseerde de staten en wanneer

⁶⁴ K. MAREK, *Identity and continuity of states in public international law*, Genève, Librairie Droz., 1968, 154.

⁶⁵ C. RYNGAERT en S. SOBRIE, "Recognition of states: international law or realpolitik? The practice of recognition in the wake of Kosovo, South Ossetia, and Abkhazia.", *Leiden Journal of International Law* 2011, 473-474.

⁶⁶ J. VIDMAR, "Explaining the legal effects of recognition", *International & Comparative Law Quarterly* 2012, 382.

⁶⁷ S. TALMON, "Recognition of states and governments in international law", March 2010, (<http://fichasmarra.wordpress.com/2010/03/04/recognition-of-states-and-governments-in-international-law/>).

⁶⁸ D.O. LLOYD, "Succession, secession, and state membership in the United Nations", *New York University Journal of International Law & Politics* 1994, 766.

⁶⁹ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 229.

zij overtuigd was van de vervulling van de voorwaarden, dan was het zeer waarschijnlijk dat de nieuwe staten erkend zouden worden. Indien de commissie twijfelde, dan was het aan de lidstaten om zelf te beslissen. Als de lidstaten vertrouwen hadden in de beloften van de onafhankelijke republieken, konden zij overgaan tot erkenning.⁷⁰

Vandaag kan de Europese Unie, meer bepaald de Raad van Ministers van Buitenlandse Zaken, collectief overgaan tot de erkenning van een nieuwe staat. Het is onduidelijk of de lidstaten zelf dan nogmaals verplicht zijn om de staat individueel te erkennen. Er zijn auteurs die stellen dat er, na een statement van collectieve erkenning door de Europese Unie, geen individuele erkenning door de lidstaten meer vereist is.⁷¹ Deze stelling valt te verdedigen, gezien de Europese Unie enkel tot een collectieve erkenning overgaat als alle lidstaten akkoord gaan met de erkenning. Dit was bijvoorbeeld niet het geval met betrekking tot Kosovo.

In mijn opinie is een individuele erkenning wel steeds vereist. We mogen niet vergeten dat de Europese Unie, als regionale organisatie, en de lidstaten, als staatsactoren, twee afzonderlijke entiteiten zijn voor het internationaal publiekrecht. Toch wordt er verwacht dat beide entiteiten hetzelfde signaal geven. Het zou bovendien vreemd zijn als de collectieve erkenning zou volstaan voor de lidstaten om bijvoorbeeld bilaterale relaties met de nieuwe staat te kunnen opstarten. Tot slot is de Europese Unie slechts bevoegd voor wat de lidstaten haar toewijzen. Er staat nergens expliciet vermeld dat de organisatie exclusief bevoegd is voor het erkennen van nieuwe staten. Zowel onder internationaal recht als onder EU-recht is het dus verdedigbaar dat de individuele lidstaten eveneens moeten overgaan tot erkenning.

Ook de statenpraktijk wijst in die richting. We kunnen dit concreet illustreren met het voorbeeld van Montenegro. In de conclusie van de *External Relations Meeting* van 12 juni 2006 stelt de Raad dat de EU-lidstaten de onafhankelijkheidsverklaring van Montenegro als conform beschouwen met voorheen aangegane akkoorden en de Grondwet van de Unie Servië en Montenegro. Mede daarom besloot de Raad verdere relaties aan te gaan met de onafhankelijke republiek Montenegro.⁷² Deze stellingname is duidelijk een collectieve erkenning. Echter, we zien dat alle EU-lidstaten afzonderlijk de nieuwe staat elk op een andere datum erkend hebben.⁷³ Ondanks de collectieve erkenning door de Europese Unie, zijn alle lidstaten dus zelf ook overgegaan tot erkenning. Dit was ook het geval voor Zuid-Soedan. De statenpraktijk wijst dus in de richting dat na een collectieve erkenning door de Europese Unie een individuele erkenning door de lidstaten noodzakelijk is om aldus bilaterale relaties tot stand te brengen met de nieuwe staat.

Een tweede mogelijkheid van collectieve erkenning is wanneer een staat wordt aanvaard als nieuw lid van de Verenigde Naties.⁷⁴ Het Internationaal Gerechtshof heeft het VN Handvest

⁷⁰ C. WARBRICK, "Recognition of states", *International & Comparative Law Quarterly* 1992, 478.

⁷¹ J.K. LINDSAY, *The foreign policy of counter secession: preventing the recognition of contested states*, Oxford, Oxford University Press, 10.

⁷² EU Council Conclusions on Montenegro: 2737 External Relations Council meeting (Luxembourg, 12 June 2006), http://www.eu-un.europa.eu/articles/en/article_6031_en.htm.

⁷³ Information note Montenegro Ministry of Foreign Affairs and European Integration, "Dates of Recognition and Establishment of Diplomatic Relations", <http://www.mip.gov.me/en/index.php/Bilateral/dates-of-recognition-and-establishment-of-diplomatic-relations.html>.

⁷⁴ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 229.

zodanig geïnterpreteerd dat het vijf voorwaarden stelt voor het verkrijgen van het lidmaatschap.⁷⁵ De kandidaat-lidstaat moet ten eerste het staatschap bezitten, ten tweede vredelievend zijn én ten derde de verplichtingen van het Handvest aanvaarden. Bovendien moet de kandidaat-lidstaat, als vierde voorwaarde, in staat zijn om deze verplichtingen na te leven en dit ook effectief te willen (vijfde voorwaarde). De toelating van een nieuwe staat tot de Verenigde Naties wil echter niet zeggen dat elke staat akkoord gaat met de erkenning van deze nieuwe staat. Er is immers slechts een twee-derde meerderheid nodig van alle aanwezige en stemmende leden. De Verenigde Naties zijn bovendien ook niet bevoegd om aan lidstaten een plicht tot erkenning op te leggen.⁷⁶

Het lijkt logisch dat staten de vorm van individuele erkenning verkiezen, aangezien de beslissingsvrijheid voor hen dan het grootst blijft. Toch is er een duidelijke trend waar te nemen naar meer gebruik van de collectieve erkenning, vooral dan binnen de Verenigde Naties, maar ook binnen de Europese Unie. Een collectieve erkenning gebeurt dus ten koste van de individuele vrijheid van een staat, maar heeft als groot voordeel dat situaties waar een staat erkend wordt door land A, maar niet door land B, wegvallen.⁷⁷ Dit is niet het geval voor staten die niet met unanimitéit worden toegelaten tot de Verenigde Naties.

1.7. Vroegtijdige erkenning

De specifieke situatie van een vroegtijdige erkenning van een nieuwe staat is voornamelijk relevant voor de wettelijke gevolgen. In dat geval is er nog niet voldaan aan alle criteria voor het staatschap, maar wordt de staat toch reeds erkend.⁷⁸

Wanneer een bepaald gebied zich heeft afgescheurd van de zogenaamde 'moederstaat' en politieke onafhankelijkheid claimt, zijn er toch al staten die overgaan tot de erkenning, ondanks dat de situatie nog onstabiel is. Deze rechtshandeling is een vroegtijdige erkenning en wordt in het internationaal recht aanzien als een *unfriendly act*, aangezien de soevereiniteit van de moederstaat compleet genegeerd wordt en er met andere woorden misbruik wordt gemaakt van het instrument dat erkenning is. Volgens LAUTERPACHT zou een dergelijke daad door een internationaal tribunaal ook als ongeldig moeten worden aanzien.⁷⁹

Vaststellen wanneer een erkenning vroegtijdig is, is een feitenkwestie. Als de moederstaat nog steeds haar gezag probeert te herstellen, dan hebben we te maken met een onzekere situatie waarin waarschijnlijk niet voldaan is aan één van de objectieve criteria om aanzien te worden als een staat, namelijk: het hebben van een regering met effectieve controle. In dergelijk geval is een erkenning vroegtijdig en is zij een ondermijning van de soevereiniteit van de moederstaat. Uiteraard moeten we ermee rekening houden dat de moederstaat niet happig zal zijn om de afgescheiden provincie te erkennen. Dus niet elke erkenning die plaatsvindt vooraleer de moederstaat overgaat tot erkenning, wordt beschouwd als een vroegtijdige erkenning.⁸⁰ Dit wordt geïllustreerd door de volgende voorbeelden: Algerije,

⁷⁵ Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4), Advisory Opinion, *ICJ Reports* 1948, p. 57.

⁷⁶ D.O. LLOYD, "Succession, secession, and state membership in the United Nations", *New York University Journal of International Law & Politics* 1994, 766 en 770.

⁷⁷ A. BUYSE en R. LAWSON, "Essays in honour of John Dugard: The protection of the individual in international law. State Recognition: Admission (Im)Possible", *Leiden Journal of International Law* 2007, 786.

⁷⁸ D. RAIC, *Statehood and the law of self-determination*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, 29.

⁷⁹ H. LAUTERPACHT, "Recognition of states in international law", *Yale Law Journal*, 1944, 392.

⁸⁰ H. LAUTERPACHT, "Recognition of states in international law", *Yale Law Journal*, 1944, 393.

Bangladesh en Guinea-Bissau werden erkend door verschillende staten vooraleer ze erkend werden door hun moederstaten, respectievelijk Frankrijk, Pakistan en Portugal. Alleen omwille van die reden kan de erkenning nog niet onwettelijk zijn. Toch waren er zeker in het geval van Algerije en Guinea-Bissau nog geen regeringen aan de macht met effectieve controle over het grondgebied.⁸¹ We moeten vaststellen dat, hoewel er niet voldaan was aan één van de criteria voor het staat-zijn, het zelfbeschikkingsrecht, in de tijd van de dekolonisatie, in vele gevallen de bovenhand haalde. Toch was de erkenning prematuur en dus onwettelijk, gezien dit wordt aanzien als een niet-toegestane tussenkomst in de binnenlandse aangelegenheden van een nog niet bestaande staat.⁸²

1.8. Voorwaardelijke erkenning

In de Montevideo Conventie wordt uitdrukkelijk gesteld dat een staatserkenning onvoorwaardelijk is.⁸³ Toch zijn er staten die de erkenning van een nieuwe staat laten afhangen van één of meerdere voorwaarden. Voorbeelden hiervan zijn: een erkenning onder de voorwaarde van neutraliteit van een staat, zoals bijvoorbeeld werd geëist van België in 1831 en werd opgenomen in het Verdrag van Londen; of een erkenning onder de voorwaarde van bescherming van (religieuze) minderheden. Het moet gezegd worden dat, zelfs al worden de voorwaarden niet nageleefd, de erkenning wel degelijk effectief blijft.⁸⁴

Het is belangrijk de voorwaardelijke erkenning goed te onderscheiden van de criteria, ook soms voorwaarden genoemd, die voor de erkenning worden aangewend. De voorwaarde bij voorwaardelijke erkenning slaat op een extra voorwaarde die door een staat vereist wordt vooraleer die staat wil overgaan tot erkenning. Deze voorwaarde komt dus nog bovenop het vervullen van de reeds in aanmerking te nemen voorwaarden/criteria voor erkenning. Toch kan er overlapping zijn tussen beide. Dit kan het geval zijn wanneer één van de niet-traditionele criteria voor erkenning ook een expliciete voorwaarde wordt voor erkenning, bijvoorbeeld respect voor mensenrechten.⁸⁵

1.9. Soevereiniteit

1.9.1. Interne soevereiniteit

De interne soevereiniteit van een staat is enkel van belang voor aspecten die betrekking hebben op het eigen grondgebied en op de binnenlandse zaken. Deze staatssoevereiniteit regelt dus alleen de machtsverhouding tussen de staat en de niet-staat actoren die zich bevinden binnen de grenzen van die staat.⁸⁶ Hiervoor is het noodzakelijk dat de regering van een staat voldoende legitimiteit bezit.⁸⁷

Bijgevolg is de erkenning van de staat helemaal niet vereist om haar interne soevereiniteit te garanderen.

⁸¹ D. RAIC, *Statehood and the law of self-determination*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, 93-98.

⁸² B.R. ROTH, "Secessions, Coups and the International Rule of Law: Assessing the Decline of the Effective Control Doctrine", *Melbourne Journal of International Law*, November, 2010, 400.

⁸³ Art. 6, Convention on Rights and Duties of States of 26 December 1933, 165 *LNTS* 25.

⁸⁴ M. COGEN, *The comprehensive guide to international law*, Brugge, Die Keure, 2008, 102.

⁸⁵ M.N. SHAW, *International law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 465.

⁸⁶ T. ZICK, "Are the states sovereign?", *Washington University Law Quarterly* 2005, 258-259.

⁸⁷ A. PETERS, "Humanity as the alpha and omega of sovereignty", *European Journal of International Law* 2009, 518.

1.9.2. Externe soevereiniteit

Het VN Handvest doelt op externe soevereiniteit wanneer het spreekt over politieke onafhankelijkheid en territoriale integriteit. Deze onafhankelijkheid kan slechts bereikt worden na erkenning door andere staten.⁸⁸

De externe soevereiniteit van een staat heeft aldus betrekking op de buitenlandse zaken van een staat en zelfs ruimer, op de verhouding tussen staten onderling. Deze soevereiniteit betreft niet de heerschappij van één staat over een ander, maar de eigenlijke onafhankelijkheid van andere staten.⁸⁹ Toch is de erkenning door andere staten echt fundamenteel, want de volledige deelname van een (nieuwe) staat in de internationale gemeenschap is dus pas mogelijk wanneer een staat erkend wordt door andere staten.

Aan deze externe staatssoevereiniteit hangen ook bepaalde gevolgen vast met betrekking tot de rechten en plichten van staten.⁹⁰ Deze vinden we terug in de '*Declaration on International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States*' van 1970.⁹¹ Deze verklaring bevat het belangrijke principe van de onderlinge gelijkheid van staten zonder dat er een autoriteit hoger is dan de staten zelf. Verder bevat deze lijst het principe van respect voor de soevereiniteit en territoriale integriteit van andere staten (met andere woorden het niet-interventie principe), het recht voor elke staat om vrij een politiek, sociaal, economisch en cultureel systeem te kiezen en de plicht om ter goeder trouw de internationale verplichtingen na te leven.

1.10. Intrekking van erkenning

Een staat kan ten allen tijde haar staatschap verliezen. Wanneer een entiteit, die vroeger werd beschouwd als een staat, ophoudt de voorwaarden om als staat te worden aangeduid, te vervullen, kan elke erkennende staat dit op elk moment vaststellen. Deze vaststelling wordt volgens KELSEN echter niet aanzien als een intrekking van de erkenning.⁹²

In artikel 6 van de Montevideo Conventie staat duidelijk te lezen dat de erkenning van een staat onherroepelijk is. Toch is de intrekking van een specifieke staat-erkenning in de praktijk wel mogelijk, maar niet noodzakelijk. Dit is zo, gezien een entiteit automatisch ophoudt een staat te zijn wanneer het niet meer voldoet aan alle criteria, bijvoorbeeld toen de Sovjet-Unie in 1991 ontbonden werd.⁹³ Het was dus absoluut niet vereist, noch nodig dat alle staten hun erkenning van de Sovjet-Unie zouden intrekken. Toch vindt de intrekking van een staats-erkenning soms plaats wanneer alle criteria voor het staat-zijn nog steeds zijn vervuld. Meestal gebeurt dit na een concrete gebeurtenis die de relaties tussen beide landen heeft verslechterd. Nadat in 1983 Noord-Koreanen in Rangoon een aanslag pleegden op de Zuid-Koreaanse president, die op dat moment in Birma op staatsbezoek was, trok Birma (nu

⁸⁸ D. PHILPOTT, *Revolutions in sovereignty: how ideas shaped modern international relations*, 2001, Woodstock, Princeton University Press, 18.

⁸⁹ T. ZICK, "Are the states sovereign?", *Washington University Law Quarterly* 2005, 258.

⁹⁰ A. PETERS, "Humanity as the alpha and omega of sovereignty", *European Journal of International Law* 2009, 516.

⁹¹ Resolutie 2625 (XXV) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (24 oktober 1970), *UN Doc. A/RES/2625 (XXV)*.

⁹² H. KELSEN, "Recognition in International Law: Theoretical Observations", *The American Journal of International Law* 1941, 613.

⁹³ B.A., BOCZEK, *International law: a dictionary*, Lanham, Scarecrow Press Inc, 2005, 109.

Myanmar) haar erkenning van Noord-Korea in.⁹⁴ Dit is duidelijk een intrekking die gegrond is op politieke redenen en niet op wettelijke redenen. Het lijkt mij dan ook vrij duidelijk dat de relaties tussen Myanmar en Zuid-Korea primeerden op de relaties tussen Myanmar en Noord-Korea. Zoniet, dan zou Myanmar, naar mijn mening, nooit een dergelijke drastische maatregel hebben genomen.

De intrekking van de erkenning van een regering gebeurt vaker en heeft als gevolg dat de regering haar immuniteit verliest. Wanneer een regering ophoudt effectief te zijn doordat zij bijvoorbeeld gedwongen wordt in ballingschap te gaan of onder buitenlandse militaire bezetting komt te staan, kunnen staten ophouden haar te erkennen. Deze intrekking van erkenning vindt plaats door een expliciete publieke mededeling of impliciet door middel van de erkenning van een nieuwe regering.⁹⁵ Verschillende staten trokken de erkenning van de Taiwanese regering in, al dan niet impliciet, door de communistische regering in Peking te erkennen als enige wettelijke vertegenwoordiger van de Chinese Volksrepubliek. Uiteraard is een verstrenging van de diplomatieke relaties niet noodzakelijk gelijk aan een intrekking van de erkenning.⁹⁶

Het intrekken van de erkenning van een staatshoofd is in theorie ook mogelijk, maar komt in de praktijk niet voor. Zelfs het volgende statement, verkondigd door de Britse Minister van Buitenlandse Zaken op 27 februari 2011, is geen intrekking van erkenning: *“We have here a country descending in to civil war with atrocious scenes of killing of protestors and a Government actually making war on its own people so, of course, it is time for Colonel Gaddafi to go. That is the best hope for Libya and last night I signed a directive revoking his diplomatic immunity in the United Kingdom but also the diplomatic immunity of his sons, his family, his household so it’s very clear where we stand on, on his status as a head of state.”* Ondanks dat deze uitspraak duidelijk de indruk wekte dat het Verenigd Koninkrijk Kolonel Gadaffi niet langer erkende als rechtmatig staatshoofd en het zijn immuniteit herriep, werd dit statement door kenners niet aanzien als een intrekking van de erkenning. Onder meer TALMON stelde dat de gevolgen van dit statement veel beperkter waren dan de pers aangaf.⁹⁷

1.11. Tussenconclusie

Ondanks de bestaande consensus in de hedendaagse rechtsleer over de declaratoire theorie, is er misschien te weinig oog voor de constitutieve effecten die de erkenning met zich meebrengt. De statenpraktijk heeft al aangetoond dat, wanneer een entiteit zich eenzijdig afscheidt van de moederstaat, wijdverspreide erkenning noodzakelijk is om het bestaan van deze nieuwe staat te bestendigen (zie verder in detail). Ook al wordt door erkenning geen nieuwe staat gecreëerd, in de meeste gevallen is (een wijdverspreide) erkenning inderdaad vereist om de nieuwe staat effectief te laten meetellen in de internationale gemeenschap en haar externe soevereiniteit te garanderen. Het zou dus goed zijn als er een nieuwe doctrine wordt voorgesteld, die nog steeds stelt dat door de staatserkenning goedkeuring wordt gegeven aan de bestaande situatie, maar die tevens ook meer rekening houdt met de

⁹⁴ M. TAKASHI, “Recognition of states and governments in international law: theory and practice”, *Chinese (Taiwan) Yearbook of International Law and Affairs* 2010, 76.

⁹⁵ S. TALMON, “De-recognition of Colonel Qaddafi as head of state of Libya?”, *International & Comparative Law Quarterly* 2011, 760.

⁹⁶ B.A., BOCZEK, *International law: a dictionary*, Lanham, Scarecrow Press Inc, 2005, 109.

⁹⁷ S. TALMON, “De-recognition of Colonel Qaddafi as head of state of Libya?”, *International & Comparative Law Quarterly* 2011, 760.

statenpraktijk die veelal aantoonde dat erkenning noodzakelijk is voor het bestaan van een nieuwe staat. Het kan ook een optie zijn om de alternatieve doctrine verder uit te werken.

Hoewel er een trend waar te nemen valt naar het meer gebruiken van de collectieve erkenning, onder meer door de Europese Unie, zien we dat de meeste staten toch wensen een zekere soevereiniteit te behouden en zelf nogmaals overgaan tot de staatserkenning. Echter, het is niet duidelijk of de individuele staatserkenning in dat geval nog vereist is volgens het EU-recht. De toekomst zal dit verder moeten uitwijzen. Ook bij een collectieve staatserkenning door de Verenigde Naties is het niet zeker of de individuele lidstaten daarna nogmaals moeten overgaan tot de erkenning of dat deze impliciete erkenning volstaat. Er zijn in dit verband verschillen waar te nemen in de statenpraktijk. Sommige staten gaan niet meer over tot een expliciete erkenning, andere wel. Deze verschillende interpretaties van een collectieve erkenning maken de situatie erg onduidelijk om na te gaan of een staat effectief erkend wordt.

We kunnen concluderen dat de vrijheid voor elke staat om een nieuwe staat al dan niet te erkennen, beschouwd wordt als internationaal gewoonterecht. In geen enkel geval wordt een staat verplicht een nieuwe staat te erkennen, ook niet wanneer voldaan is aan alle criteria voor het staatschap. Echter, wanneer een staat illegaal wordt opgericht, in strijd met het *jus cogens*, hebben de andere staten de plicht tot niet-erkenning van deze nieuwe staat. Deze niet-erkenningplicht wordt ook aanzien als internationaal gewoonterecht.

Een voorwaardelijke erkenning zou, naar mijn mening, meer kunnen aangewend worden als een *tool* om voornamelijk *de facto* staten te erkennen. Op die manier kunnen staten door hun erkenning aan die entiteiten, die nog niet alle voorwaarden voor het staatschap vervullen, duidelijke steun geven. In ruil vragen de erkennende staten dat zij de internationale verplichtingen, of meer concreet de fundamentele mensenrechten, zouden respecteren.

De intrekking van de erkenning van een staat wordt aanzien als een vrij drastische maatregel in het internationaal publiekrecht. Vandaar dat er ook zelden tot nooit gebruik wordt van gemaakt. Het zou wenselijk zijn dat de intrekking van een staatserkenning in de toekomst vaker wordt gehanteerd. Dit kan preventief als dreiging of repressief als sanctie, voor staten die serieuze schendingen van de meest fundamentele, internationale normen begaan, zoals het niet-respecteren van de mensenrechten of het niet naleven van het internationaal humanitair recht. De intrekking van een erkenning is immers een strategisch politiek wapen dat kan aangewend worden om druk te zetten op regimes om het internationaal gewoonterecht na te leven. Er zou, in mijn opinie dan ook veel meer gebruik van kunnen, en zelfs moeten, gemaakt worden.

Hoofdstuk 2: Criteria voor het al dan niet erkennen van staten

2.1. Algemeen

Vooraleer van start te gaan met dit hoofdstuk, wil ik een algemene bemerking maken. Men mag de criteria voor het staat-zijn niet verwarren met de criteria voor erkenning. Aangezien de erkenning een vrije handeling is, mag de erkennende staat kiezen welke criteria zij al dan niet in aanmerking neemt om over te gaan tot erkenning en is er, zelfs wanneer er voldaan is aan de voorwaarden voor het 'staat-zijn', geen enkele verplichting om te erkennen. Toch is er dikwijls overlapping tussen beide soorten criteria en worden nieuwe staten in principe niet erkend wanneer zij niet voldoen aan de vier criteria voor het staatschap. Ook wanneer gebruik wordt gemaakt van een collectieve erkenning, is normaalgezien voldaan aan de criteria voor het staatschap. Het staat-zijn is ook één van de voorwaarden om het lidmaatschap binnen de VN te verkrijgen. Indien er niet aan de vier criteria is voldaan om als staat beschouwd te worden, kan de entiteit binnen de VN hoogstens de rol van waarnemer vervullen.

Omwille van voornoemde redenen, starten we aldus met de voorwaarden voor het staat-zijn te bespreken.

De criteria om een staat te definiëren zijn vastgelegd in artikel 1 van de *Convention on Rights and Duties of States* (de zogenaamde Montevideo Conventie). Hoewel de Montevideo Conventie slechts werd ondertekend door 19 staten op de 7^e Internationale Conferentie van Amerikaanse Staten en door slechts 16 staten werd geratificeerd, wordt zij toch aanzien als internationaal gewoonterecht, gezien zij bestaande wettelijke principes gecodificeerd heeft.⁹⁸ Om deze reden geldt zij voor alle rechtssubjecten die onder het internationaal publiekrecht vallen.

Artikel 1 van de Montevideo Conventie stelt dus dat een staat als rechtssubject in het internationale recht de volgende kwalificaties moet bezitten: een permanente bevolking, een gedefinieerd grondgebied, een regering en de mogelijkheid om relaties met andere staten aan te gaan.⁹⁹ Deze vier criteria worden veelal door staten gebruikt om over te gaan tot de erkenning van een staat. Hoewel de Montevideo-criteria in principe worden beschouwd als objectieve criteria, blijven ook deze voorwaarden niet vrij van kritiek. Deze voorwaarden zijn ruim geformuleerd, zodat de interpretatieruimte voor staten zeer groot blijft.¹⁰⁰

Er zijn door rechtsgeleerden verschillende additionele criteria ontwikkeld die een staat zou moeten bezitten en die door staten in aanmerking worden genomen bij hun erkenningsbeslissing (zelfbeschikking, democratie of democratische legaliteit, het vervullen van internationale verplichtingen, respect voor mensenrechten...). Het is onduidelijk in welke

⁹⁸ <http://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-40.html>.

⁹⁹ Art. 1, Convention on Rights and Duties of States of 26 December 1933, 165 LNTS 25.

¹⁰⁰ C. RYNGAERT en S. SOBRIE, "Recognition of states: international law or realpolitik? The practice of recognition in the wake of Kosovo, South Ossetia, and Abkhazia.", *Leiden Journal of International Law* 2011, 473.

mate deze extra criteria door staten als bindende voorwaarden gehanteerd worden om over te gaan tot de beslissing van erkenning.¹⁰¹

Bovendien werden de Montevideo-criteria door de Europese Gemeenschap na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en Joegoslavië nog aangevuld met nieuwe, meer normatieve, criteria. Deze nieuwe voorwaarden werden opgesteld in functie van de erkenningsbeslissing. Ze houden onder meer garanties voor (etnische) minderheden, ontwapening en non-proliferatie in.¹⁰² De EG probeerde een (nieuw) normatief kader te schetsen.¹⁰³ Hoewel deze nieuwe voorwaarden niet worden aanzien als internationaal gewoonterecht en dus enkel bindend zijn voor lidstaten van de Europese Unie, geven zij toch blijk van een zekere evolutie in de statenpraktijk.¹⁰⁴ Zij maken de erkenning in het algemeen minder voorspelbaar en meer politiek beladen. Dit kan aanzien worden als een negatief effect van deze vereisten.¹⁰⁵ Een positief gevolg kan zijn dat de waarden die door Europa hoog in het vaandel worden gedragen, meespelen bij het toelaten van nieuwe leden in de regionale en internationale gemeenschap.

Ook de Verenigde Staten hebben begin jaren '90 gelijkaardige vereisten voor erkenning opgesteld en hamerden vooral op het respecteren van de mensenrechten en de organisatie van de nieuwe staten als democratieën.¹⁰⁶ Verder legde ook Japan politieke voorwaarden vast voor de erkenning van nieuwe staten, gebaseerd op bepaalde belangen en waarden die door het land verdedigd worden. Toch vermoeden beide naties het staatschap van de te erkennen entiteiten.

Een laatste en zeker niet onbelangrijke factor die in aanmerking wordt genomen bij het al dan niet erkennen van nieuwe staten is uiteraard het eigen belang dat de erkennende staat bij die erkenning of persistente niet-erkenning heeft. Dit belang kan onder andere op politiek-strategisch, militair of economisch-financieel vlak zijn. Bijvoorbeeld: staat A is de belangrijkste exportpartner van staat B en nu verklaart een deelstaat van A zich unilateraal onafhankelijk. In dat geval is de kans groot dat B de nieuwe staat niet zal erkennen. Een ander voorbeeld kan zijn: staat A is al decennia een politieke bondgenoot van staat B. Wanneer staat B nu een gebied C annexeert, dan is de kans reëel dat staat A deze annexatie toch zal erkennen. Naar mijn mening zijn de eigen belangen van een staat in vele gevallen doorslaggevend bij de erkenningsbeslissing.

In dit verband kan ook gewezen worden op de druk die grootmachten kunnen uitoefenen op hun (kleinere) bondgenoten om al dan niet over te gaan tot erkenning van een nieuwe staat. Er zijn zelfs gevallen bekend van het aanbieden van financiële steun in ruil voor erkenning.

¹⁰¹ T.D. GRANT, *The recognition of states: law and practice in debate and evolution*, Westport, Praeger Publishers, 1999, 83.

¹⁰² EC Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union, 16 December 1991, *European Journal of International Law* 1993, 72.

¹⁰³ C RYNGAERT en S. SOBRIE, "Recognition of states: international law or realpolitik? The practice of recognition in the wake of Kosovo, South Ossetia, and Abkhazia.", *Leiden Journal of International Law* 2011, 475.

¹⁰⁴ M. STERIO, *The right to self-determination under international law: self-determination, secession and the rule of the great powers*, Oxon, Routledge, 2013, 49.

¹⁰⁵ R. RICH, "Symposium: Recent Developments in the Practice of State Recognition", *European Journal of International Law* 1993, 65.

¹⁰⁶ A. BUYSE en R. LAWSON, "Essays in honour of John Dugard: the protection of the individual in international law. State Recognition: Admission (Im)Possible", *Leiden Journal of International Law* 2007, 788.

Zo betaalde Rusland de eilandstaat Nauru een aanzienlijke som geld in ruil voor het erkennen van Abchazië, de afgescheurde provincie van Georgië. Op die manier wordt erkenning helemaal een politiek spel.¹⁰⁷

2.2. Montevideo-criteria

2.2.1. Gedefinieerd grondgebied

Er moet sprake zijn van het normaal bezit van een grondgebied dat gedefinieerd is. Dit is immers de basis van de territoriale soevereiniteit van een staat, namelijk de exclusieve bevoegdheid van een staat om zijn macht uit te oefenen binnen de grenzen van een staat.

Er zijn geen verdere voorwaarden met betrekking tot de grootte van dat grondgebied. Een mini-stadsstaat zoals Andorra of Monaco is evenzeer een staat en bezit volledig lidmaatschap bij de VN. Ook wanneer er betwistingen zijn omtrent de grenzen, twijfelt niemand eraan dat de entiteiten wel degelijk staten zijn.¹⁰⁸ De landsgrenzen van Israël lagen nog niet vast, terwijl de staat toch al werd erkend en werd toegelaten tot de VN. Nog steeds is er betwisting omtrent de grenzen en beschouwen verschillende buurlanden het grondgebied als niet-gedefinieerd. Toch is er een brede consensus in de internationale gemeenschap over het staat-zijn van Israël. Wat belangrijker is, is dat er een garantie bestaat over het bestaan van een zeker territorium voor de nieuwe staat, ongeacht of de grenzen van dit territorium al nader bepaald zijn.¹⁰⁹

Dit criterium wordt problematisch in het geval van een illegale bezetting of annexatie. De statenpraktijk heeft uitgewezen dat geannexeerde staten die al hun territoria *de facto* verloren hadden, hun rechtspersoonlijkheid behielden en erkend bleven. Dit was het geval in de periode 1936-1940 toen Polen, Tsjecho-Slowakije, Joegoslavië en de Baltische staten geannexeerd werden. De geallieerde staten hebben hun erkenning toen niet ingetrokken.¹¹⁰ Het lijkt met andere woorden het geval dat eens een entiteit wordt gekwalificeerd als staat, het zijn 'staat-zijn' en ook zijn erkenning niet meer verliest door het verlies van grondgebied. DIXON stelt in dit verband dat wanneer het territorium van een bestaande of een pas opgerichte staat bedreigd wordt of feitelijk geannexeerd wordt door een buurland, dit het bestaan van de staat niet in gevaar brengt.¹¹¹

2.2.2. Permanente bevolking

Er moet een bevolking op het grondgebied wonen die onder het gezag staat van een regering. Toch zijn er geen voorwaarden over de grootte van die bevolking.¹¹² Zo hebben microstaten zoals San Marino en Liechtenstein een heel beperkt bevolkingsaantal, maar dit verandert niets aan het 'staat-zijn' van deze entiteiten.

De bevolking moet er permanent wonen. Op Antarctica bijvoorbeeld zijn er wel onderzoeksstations waar wetenschappers tijdelijk verblijven, maar er is geen sprake van een permanente bevolking. Antarctica voldoet dus niet aan dit criterium en kan bijgevolg niet als

¹⁰⁷ B.R. FARLEY, "Calling a state a state: Somaliland and international recognition", *Emory International Law Review* 2010, 794.

¹⁰⁸ P.H. KOOIJMANS, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2008, 26.

¹⁰⁹ G. KREIJEN, *State failure, sovereignty and effectiveness*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2004, 20.

¹¹⁰ T.D. GRANT, "Defining Statehood: the Montevideo Convention and its discontents", *Columbia Journal of Transnational Law* 1999, 435.

¹¹¹ M. DIXON, *Textbook on International Law*, London, Blackstone Press Limited, 2000, 108.

¹¹² P.H. KOOIJMANS, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2008, 26.

staat worden beschouwd. Het is niet vereist dat de bevolking de nationaliteit heeft van die staat, een geëmigreerde populatie telt ook mee.¹¹³

In de statenpraktijk zien we ook dat verschillende algemeen aanvaarde en erkende staten een veranderende bevolking hebben. Soedan, Irak en de Democratische Republiek Congo hebben bijvoorbeeld al te maken gehad met serieuze vluchtelingenstromen en dus een emigrerende bevolking van een paar miljoen mensen. De vraag is of dit strookt met de voorwaarde dat de bevolking permanent moet zijn? In deze gevallen had de veranderende bevolking geen invloed op het staatskarakter van deze entiteiten.¹¹⁴

2.2.3. Regering met effectieve controle

Eén van de belangrijkste objectieve criteria heeft betrekking op de regering. Er moet een regering zijn die, ten eerste, onafhankelijk is. In het geval van secessie, moet de regering onafhankelijk opereren van de voormalige moederstaat. Uiteraard is de weigering van de moederstaat om die onafhankelijkheid te verschaffen niet doorslaggevend in de beoordeling van deze voorwaarde.¹¹⁵ Ten tweede moet de regering goed functioneren en de interne stabiliteit garanderen. Zij moet aldus de effectieve controle uitoefenen over het ganse grondgebied.¹¹⁶

Deze vereiste bevat zowel interne als externe aspecten. Er moet ten eerste een interne politieke organisatie zijn. Dit is onmisbaar voor een regering. Alleen op die manier kunnen er regels worden opgesteld voor de bevolking, die bovendien afdwingbaar zijn. Ten tweede is een regering ook op internationaal vlak onmisbaar. Door middel van de regering kan een staat zijn internationale rechten afdwingen en internationale plichten naleven.¹¹⁷

In principe heeft dit criterium geen betrekking op de legitimiteit van een regering. Indien de regering nu tot stand komt na verkiezingen of via een staatsgreep, dit is van geen belang, zolang zij dus maar tot stand kwam en effectief is.¹¹⁸ Volgens de traditionele theorie is het immers niet vereist dat de regering de democratische goedkeuring wegdraagt van de meerderheid van de bevolking. Toch wordt wel gesteld dat een hoge graad van goedkeuring door de bevolking van een nieuwe staat bewijst dat er een hoge graad van controle is door die regering.¹¹⁹

Zelfs wanneer de effectieve controle ondermijnd wordt tijdens periodes van onrust of burgeroorlog, wordt het bestaan van de staat niet aangetast. De staat blijft voortbestaan, ook al zijn die periodes van langdurige aard en leiden zij zelfs tot het feitelijk ineenstorten van de staat. Dit was het geval in Afghanistan en Somalië. Beide landen hadden jarenlang geen effectieve regering. In de statenpraktijk zijn tot nu toe geen voorbeelden gekend van

¹¹³ R.K. GARDINER, *International law*, Essex, Pearson Education Limited, 2003, 173.

¹¹⁴ M. STERIO, *The right to self-determination under international law: selfistans, secession and the rule of the great powers*, Oxon, Routledge, 2013, 46.

¹¹⁵ H. LAUTERPACHT, "Recognition of states in international law", *Yale Law Journal* 1944, 408.

¹¹⁶ H. LAUTERPACHT, "Recognition of states in international law", *Yale Law Journal* 1944, 410.

¹¹⁷ G. KREIJEN, *State failure, sovereignty and effectiveness*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2004, 20.

¹¹⁸ G. KREIJEN, *State failure, sovereignty and effectiveness*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2004, 20-21.

¹¹⁹ S.D. MURPHY, "Democratic legitimacy and the recognition of states and governments", *International & Comparative Law Quarterly* 1999, 547.

intrekking van de staatserkenning in dergelijke gevallen.¹²⁰ In de huidige doctrine is het met andere woorden zo dat eenmaal een entiteit de status van staatsschap verworven heeft, dit onomkeerbaar is. Dit is zo verregaand dat zelfs een anarchie nog beschouwd wordt als een staat.¹²¹

Het moet gezegd zijn, volgens sommige auteurs is deze voorwaarde niet noodzakelijk en zelfs onvoldoende om het bestaan of het ontstaan van een staat te kunnen steunen. Deze voorwaarde kan immers in het voordeel worden aangewend van koloniale machten of van andere staten die in een situatie zitten waar een gebied om zelfbeschikking vraagt.¹²² Het is immers zo dat een kolonie die een onafhankelijk land wil worden, onmogelijk meteen over een effectieve regering kan beschikken. Als men strikt vasthoudt aan bovenstaand criterium, dan kan men verschillende entiteiten die streven naar onafhankelijkheid niet als staat aanzien en bijgevolg ook niet erkennen. Op die manier wordt het zelfbeschikkingsrecht van volkeren onderdrukt.

2.2.4. De mogelijkheid om relaties aan te gaan met andere staten

Er is veel discussie of deze vierde voorwaarde uit de Montevideo Conventie noodzakelijk is om te voldoen aan de definitie van een staat. Dit criterium vindt inderdaad steun bij sommige auteurs. BROWNLIE interpreteert dit criterium in de zin dat hij de voorwaarde gelijkstelt aan *de facto* onafhankelijkheid van de entiteit, zonder het voorwerp uit te maken van een zekere controle door een andere staat.¹²³ Als we dit zo interpreteren, dan kunnen entiteiten zoals Abchazië en Zuid-Ossetië niet als een soevereine staat gekwalificeerd worden, aangezien zij volledig afhankelijk zijn van Rusland en dus niet aan het vierde staatscriterium voldoen.¹²⁴ Anderen daarentegen zien deze voorwaarde niet als noodzakelijk en leveren er zelfs kritiek op. Ook in de statenpraktijk zijn er verschillende staten die toch worden erkend, zonder effectief aan dit criterium te voldoen.

Zo zijn er verschillende microstaten die deze capaciteit niet, of slechts gedeeltelijk, bezitten en die voor hun externe relaties afhankelijk zijn van hun grotere en vooral machtigere (buur)landen. Als voorbeeld in Europa kunnen we Liechtenstein dat van Zwitserland afhangt en Monaco dat op Frankrijk vertrouwt, voor onder meer hun nationale verdediging, aanhalen. Ook verschillende eilandstaten uit de Stille Oceaan zijn voor hun nationale veiligheid onderworpen aan ofwel de Verenigde Staten, ofwel Nieuw-Zeeland, afhankelijk van de historische band en geografische nabijheid. Over de ganse wereld zijn verschillende kleinere staten voornamelijk voor handels- en economische relaties afhankelijk van grootmachten zoals de Verenigde Staten.¹²⁵ Vaak is de geopolitieke realiteit van een

¹²⁰ P.H. KOIJMANS, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2008, 26; M. STERIO, *The right to self-determination under international law: self-determination, secession and the rule of the great powers*, Oxon, Routledge, 2013, 46.

¹²¹ V. LOWE, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 165.

¹²² G. KREIJEN, *State failure, sovereignty and effectiveness*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2004, 21.

¹²³ I. BROWNLIE, *Principles of Public International Law*, Oxford, Clarendon Press, 1990, 72.

¹²⁴ H. HOFMEISTER, "Don't mess with Moscow: Legal aspects of the 2008 Caucasus conflict", *San Diego International Law Journal* 2010, 153.

¹²⁵ J.L. DUNOFF et al., *International law: Norms, Actors, Process: a problem oriented approach*, New York, Aspen Law and Business Publishers, 2006, 116.

bepaalde regio dus zeer belangrijk voor een entiteit om aan dit criterium te voldoen en zelfs ruimer, om aanzien te worden als een staat.¹²⁶

Verschillende auteurs zien deze voorwaarde als problematisch omdat ze dit criterium eerder beschouwen als een gevolg van het staat-zijn dan als een voorwaarde om als staat aanzien te worden.¹²⁷ TALMON ziet de capaciteit om relaties met andere staten aan te gaan niet als een noodzakelijke voorwaarde voor het staatschap, maar als een criterium dat wordt aangewend bij de erkenningsbeslissing.¹²⁸ O'CONNELL benadrukt dan weer meer het gegeven dat dit criterium niet nuttig is in het onderscheiden van staten met andere internationale actoren, zoals internationale organisaties, gezien deze ook relaties kunnen hebben met staten.¹²⁹ Ik sluit mij aan bij TALMON. De capaciteit om relaties aan te gaan met andere staten kan een nieuwe staat niet altijd van bij de onafhankelijkheid bezitten. Zij kan dit na verloop van tijd wel ontwikkelen door het staat-zijn te hebben verworven. Staten die dan nog niet zijn overgegaan tot de erkenning van de nieuwe staat, kunnen dit criterium in rekening nemen bij hun erkenningsbeslissing.

Dit criterium is nauw verbonden met de erkenning van de nieuwe staat. Een entiteit kan namelijk geen internationale betrekkingen aangaan met andere staten, als die andere staten geen internationale relaties willen opstarten. Er is dus de goedkeuring, en in principe dan ook de erkenning, nodig van een andere staat om deze nieuwe staat te aanvaarden als hun soevereine partner.¹³⁰

2.3. Additionele criteria

2.3.1. Nakomen van internationale verplichtingen

In het geval van een collectieve erkenning, met name wanneer een nieuwe staat wil toegelaten worden tot de VN, dan is een additionele voorwaarde, naast het staatschap bezitten, het nakomen van de internationale verplichtingen die opgenomen zijn in het VN Handvest. Dit houdt onder meer in dat de toekomstige lidstaat de gelijke rechten en zelfbeschikking van volkeren moet respecteren en de plicht heeft samen te werken om internationale problemen van zowel economische, sociale, culturele als van humanitaire aard op te lossen. Elke lidstaat heeft ook de plicht de internationale vrede en veiligheid te eerbiedigen en het internationaal humanitair recht na te leven.¹³¹ Pas wanneer de nieuwe staat hiertoe akkoord gaat, kan er overgegaan worden tot het toelaten van die staat tot de VN, wat een vorm van collectieve erkenning is.

Ook wanneer de Europese Unie overgaat tot de collectieve erkenning van een nieuwe staat, legt zij de nadruk op het engagement van nieuwe staten om de fundamentele, internationale plichten na te leven. Dit werd duidelijk in de richtlijnen voor de erkenning van

¹²⁶ M. STERIO, "On the right to external self-determination: 'Selfistans', secession and the great powers' rule", *Minnesota Journal of International Law* 2010, 149.

¹²⁷ G. KREIJEN, *State failure, sovereignty and effectiveness*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2004, 21.

¹²⁸ S. TALMON, "Recognition of states and governments in international law", March 2010, (<http://fichasmarra.wordpress.com/2010/03/04/recognition-of-states-and-governments-in-international-law/>).

¹²⁹ T.D. GRANT, "Defining Statehood: the Montevideo Convention and its discontents", *Columbia Journal of Transnational Law* 1999, 434-435.

¹³⁰ M. STERIO, *The right to self-determination under international law: selfistans, secession and the rule of the great powers*, Oxon, Routledge, 2013, 48.

¹³¹ D.O. LLOYD, "Succession, secession, and state membership in the United Nations", *New York University Journal of International Law & Politics* 1994, 772.

nieuwe staten, die in 1991 door de EG werden opgesteld. Deze plichten bevatten onder meer: het respecteren van het VN Handvest, het verbod op 'the use of force' niet schenden en in geval van disputen met andere staten, de plicht tot een geschillenbeslechting met vreedzame middelen.¹³² Een zeer concrete en belangrijke verwezenlijking in dit verband was de toezegging van de onafhankelijk geworden Sovjetrepublieken om afstand te doen van hun kernwapens en toe te treden tot de non-proliferatieverdragen. De nieuwe staten hielden zich dus aan de internationale verplichtingen, die als additioneel erkenningscriterium, door de EG benadrukt werden. Dit was een groot succes voor het Europees beleid betreffende de erkenning van nieuwe staten.¹³³

Weigeren om internationale verplichtingen te vervullen, is voor sommige staten ook een motivatie om niet over te gaan tot de individuele erkenning van die nieuwe staat. In het verleden hebben communistische (nieuwe) staten vaak een positivistisch standpunt ingenomen om deze verplichtingen te kunnen negeren. Staten die dit criterium hanteren, schenden in hun opinie namelijk het principe van de niet-tussenkomst in interne aangelegenheden. Dit criterium wordt volgens hen bovendien ook gebruikt om een imperialistisch, ongelijk beleid te handhaven. Uiteraard zijn dit drogredenen om niet te moeten voldoen aan verplichtingen waarover een internationale consensus bestaat en die dikwijls beschouwd worden als internationaal gewoonterecht. De geschiedenis heeft immers genoeg objectieve bewijzen met zich meegebracht dat bepaalde (nieuwe) staten flagrant de internationaal aanvaarde verplichtingen hebben geschonden, met alle gevolgen vandien.¹³⁴

2.3.2. Democratie/democratische legaliteit

Dit is geen algemeen aanvaard criterium aangezien het vooreerst niet in de Montevideo Conventie vermeld staat en het bovendien gestoeld is op politiek-ideologische overtuigingen. Bepalen of een staat democratisch is, vereist bovendien ook de toepassing van subjectieve criteria. Toch ijveren sommige auteurs er voor dit criterium op te nemen in de voorwaarden voor het staatschap, of toch minstens in de voorwaarden voor erkenning van een staat.

Uiteraard is het mogelijk om als niet-democratische staat te bestaan. We hoeven maar te kijken naar de geschiedenis om te beseffen dat de internationale samenleving gedurende eeuwen voornamelijk bestond uit niet-democratische staten. Ook vandaag nog blijven tientallen niet-democratieën of gedeeltelijk democratische staten deel uitmaken van de internationale gemeenschap. Studies wijzen uit dat ongeveer 25% van alle staten wereldwijd ondemocratisch zijn, een andere 25% zou slechts gedeeltelijk democratisch zijn.¹³⁵ Zij maken dus in totaal de helft uit van alle staten ter wereld. Toch zijn ook zij lid van internationale organisaties en genieten zij rechten, voordelen en bescherming onder het internationale recht. Er is (tot op heden) immers geen internationaal aanvaarde verplichting om een nieuwe staat niet te erkennen omwille van haar ondemocratische politieke natuur. Indien er een dergelijke norm zou bestaan, zou deze bovendien samen kunnen gaan met een norm die

¹³² C. HILLGRUBER, "The admission of new states to the international community", *European Journal of International Law* 1998, 500.

¹³³ E. DENZA, "European practice on the recognition of states", *European Law Review* 2011, 334.

¹³⁴ B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Sijthoff, 1968, 26.

¹³⁵ D. POTTER et al., *Democratization*, Cambridge, Polity Press, 1997, 1 en 38.

(militaire) interventie toelaat met als doel een democratisch bestuur te installeren.¹³⁶ Maar hiervoor bestaat vandaag zeker geen draagvlak.

Aangezien het aantal democratieën wereldwijd, vooral sinds de post-Koude Oorlog periode, alleen maar is toegenomen en nog steeds toeneemt, is het vrij duidelijk dat 'democratische legaliteit' wel meer en meer zal worden gebruikt als additioneel criterium in de erkenningspraktijk. De statenpraktijk heeft ook al aangetoond dat verschillende landen aarzelen om ondemocratische regimes en staten te erkennen en duidelijk wijzen op dit gegeven. Toen Guinea-Bissau de onafhankelijkheid uitriep van kolonie Portugal, hadden verschillende staten moeite met het ondemocratisch gehalte van het nieuwe regime.¹³⁷

Echter, er is geen onomstootbaar bewijs dat staten vandaag weigeren om het bestaan van een staat met een ondemocratische regering te erkennen. Ook wanneer in een staat met een democratisch regime, na veranderende omstandigheden, een ondemocratische regering aan de macht komt, trekt de internationale gemeenschap het staatschap niet in twijfel. Bijgevolg wordt de erkenning niet ingetrokken. Dit neemt natuurlijk niet weg dat er diplomatieke en/of economische sancties kunnen gekoppeld worden aan het negeren van democratie. Deze sancties kunnen zowel vanuit een bepaalde staat zelf, als vanuit een regionale of internationale organisatie worden opgelegd. Zo heeft het Handvest van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) sinds 1997 een democratie-clausule. Door middel van deze provisie kan een lidstaat van de OAS waarin er een ondemocratisch regime aan de macht komt, worden geschorst. Dit, zonder dat het bestaan van de staat in vraag wordt gesteld.¹³⁸

In de recente geschiedenis verklaarde ook de Europese Gemeenschap in zijn richtlijnen van 1991 dat de lidstaten van de Gemeenschap enkel die nieuwe staten zullen erkennen die opgericht zijn op een democratische basis. Hoewel deze voorwaarde uiteindelijk geen beslissende rol vervulde, werden de staten toch aangemoedigd inspanningen te leveren om hun democratisch gehalte te verhogen.¹³⁹

2.3.3. Respect voor mensenrechten

De laatste jaren wordt dit criterium bij het erkennen van nieuwe staten telkens belangrijker. De Europese Gemeenschap stelde het respect voor mensenrechten begin jaren '90 voorop als één van haar voorwaarden voor de erkenning van de nieuw opgerichte staten na de ontbinding van de Sovjet-Unie en Voormalig Joegoslavië. De nieuwe staten moesten aldus expliciet aangeven bepaalde bepalingen over mensenrechten, voorgesteld door de EG, te zullen naleven.¹⁴⁰ Ook staten zoals de Verenigde Staten en Australië hechten in hun hedendaagse erkenningspraktijk veel belang aan het respecteren van mensenrechten.¹⁴¹ Wanneer naties het respecteren van mensenrechten gebruiken als een te vervullen

¹³⁶ S.D. MURPHY, "Democratic legitimacy and the recognition of states and governments", *International & Comparative Law Quarterly* 1999, 580.

¹³⁷ T.D. GRANT, "Defining Statehood: the Montevideo Convention and its discontents", *Columbia Journal of Transnational Law* 1999, 442.

¹³⁸ S.D. MURPHY, "Democratic legitimacy and the recognition of states and governments", *International & Comparative Law Quarterly* 1999, 557.

¹³⁹ T.D. GRANT, "Defining Statehood: the Montevideo Convention and its discontents", *Columbia Journal of Transnational Law* 1999, 442-443.

¹⁴⁰ C. WARBRICK, "Recognition of states", *International & Comparative Law Quarterly* 1992, 478.

¹⁴¹ E. DENZA, "European practice on the recognition of states", *European Law Review* 2011, 325.

voorwaarde vooraleer over te gaan tot erkenning, dan worden er uiteraard gradaties gemaakt in de mensenrechten. Er zijn namelijk verschillende soorten mensenrechten die niet allemaal even zwaar doorwegen. Er is met andere woorden een zekere drempel die overschreden moet worden, vooraleer men niet zou overgaan tot erkenning op grond van een mensenrechtenschending. Het is logisch dat beperkingen of zelfs schendingen van de vrijheid van meningsuiting door de nieuwe staat minder gevolgen zal hebben voor de erkenning van de staat dan bijvoorbeeld het niet-naleven van het verbod op foltering of schendingen van het recht op leven (genocide).

Echter, gekende mensenrechtenschendingen begaan door (regeringen van) bestaande (erkende) staten worden dan weer niet aangewend om de erkenning van die staat in te trekken. Dit is ook logisch, wanneer men het aantal staten in de wereld in aanmerking neemt die het niet al te nauw nemen met mensenrechten.¹⁴² Toen Rusland eind jaren '90 systematisch de mensenrechten schond en op een disproportionele manier gebruik maakte van *'the use of force'* in de deelstaat Tsjetsjenië, drukte de EU enkel haar bezorgdheid daarover uit. Verder heroriënteerde ze tweederde van de hulp aan Rusland naar mensenrechtendoelen en stelde ze de ratificatie van een samenwerkingsakkoord uit.¹⁴³ Als we zien dat de EU, toch een speler met invloed op het wereldtoneel, bij zware mensenrechtenschendingen begaan door een staat slechts overgaat tot dergelijke lichte sancties, dan lijkt de eventuele intrekking van een staatserkenning als sanctie voor mensenrechtenschendingen een onrealistische maatregel.

Uiteraard zijn er ook wel staten die blijven focussen op de traditionele erkenningscriteria. Zo werd aan de Britse minister van Buitenlandse Zaken, na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie in 1991, gevraagd of het Verenigd Koninkrijk het erkennen van een toekomstige nieuwe staat en de bijhorende bilaterale relaties voorwaardelijk zou maken aan het accepteren van mensenrechtenverdragen. Hij antwoordde hierop dat dit geen voorwaarde wordt voor de erkenning van een nieuwe staat. Hij stelde dat het vooral de historische criteria zijn die blijvend in aanmerking worden genomen, maar dat het desalniettemin van groot belang was dat de nieuwe republieken de burgerlijke rechten, ontwapenings- en economische verplichtingen, die destijds door de Sovjet-Unie waren aangegaan, blijvend zouden accepteren.¹⁴⁴

Volgens WARBRICK is er ook een nadeel aan dit criterium dat tot nadenken stemt. Erkenning voorwaardelijk maken aan het respecteren van de mensenrechten kan de druk op de erkennende staat om tot een interventie over te gaan, doen toenemen, stelt hij. Bij het uiteenvallen van Joegoslavië werd de erkenning gebruikt als mechanisme om nieuwe grenzen vast te stellen en niet te moeten overgaan tot een (militaire) interventie. Echter, door de erkenning van nieuwe staten afhankelijk te maken van het respecteren van mensenrechten, werd de verwachting gecreëerd dat de erkennende staten zouden interveniëren in de heersende burgeroorlog.¹⁴⁵

¹⁴² G. KREIJEN, *State failure, sovereignty and effectiveness*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2004, 24.

¹⁴³ S. SAARI, "What Went Wrong with the EU's Human Rights Policy in Russia?" in *EU Human Rights Policy towards Russia*, *EU-Russia Centre*, November 2010, 18.

¹⁴⁴ C. WARBRICK, "Recognition of states", *International & Comparative Law Quarterly* 1992, 480-481.

¹⁴⁵ C. WARBRICK, "Recognition of states: part 2", *International & Comparative Law Quarterly* 1993, 441-442.

Vaak wordt er naast het algemene respect voor mensenrechten ook nog eens gefocust op een specifiek mensenrecht, namelijk de bescherming van minderheidsrechten. Dit was voornamelijk van belang bij het uiteenvallen van Joegoslavië. Wanneer de gevestigde grenzen van de nieuwe republieken werden gerespecteerd, moest er ook respect zijn voor de minderheden binnen de staten. Dit was dan ook één van de eisen van de Europese Gemeenschap vooraleer over te gaan tot erkenning van de nieuwe staten in voormalig Joegoslavië. De EG wees toen op de gezamenlijke verantwoordelijkheid van elke nieuwe staat om de minderheden op zijn grondgebied menswaardig te behandelen en voldoende bescherming te bieden. Elke nieuwe staat heeft immers etnische minderheden wonen op zijn afgebakend grondgebied en gezien de gewelddadige geschiedenis met minderheids- en meerderheidsconflicten en etnische zuiveringen, eiste de EG grondwettelijke beschermingsmaatregelen voor minderheden.¹⁴⁶

Echter, in principe is de internationale gemeenschap toch bereid om de integriteit van een nieuwe staat, die de minderheidsrechten niet ten volle respecteert, te erkennen. De internationale gemeenschap prefereert immers het promoten van minderheidsrechten, het wijzen op de wettelijke instrumenten en het rapporteren over de kwestie boven de niet-erkenning van een nieuwe staat. Deze niet-erkenning zou immers het opdelen van de nieuwe staat in etnische groepen tot gevolg kunnen hebben.¹⁴⁷ Dit wil men ten allen prijze vermijden.

2.3.4. Zelfbeschikkingsrecht

Deze voorwaarde speelde vooral een rol tijdens de dekolonisatie-periode, waar het zelfbeschikkingsrecht samen met het *uti possidetis*-principe werd in acht genomen bij de erkenning van de onafhankelijk verklaarde ex-kolonies. In het VN Handvest wordt 'de ontwikkeling van relaties tussen volkeren, die gebaseerd zijn op respect voor de zelfbeschikking van volkeren' als één van de doelen van de Verenigde Naties voorop gesteld.¹⁴⁸ In 1960 werd in een VN resolutie voor het eerst het recht op zelfbeschikking van alle volkeren erkend. Meer concreet houdt dit het recht in voor elk volk om zelf haar politieke status te bepalen en economische, sociale en culturele ontwikkeling na te streven.¹⁴⁹ Dit recht werd in die tijdsgeest als enorm belangrijk beschouwd en werd dan ook meteen door derde staten zelfs boven de traditionele criteria van het staat-zijn geplaatst om direct tot erkenning van de nieuwe staten te kunnen over te gaan. Ook al was in vele gevallen onmogelijk voldaan aan de voorwaarde van een 'effectieve regering', toch werden de onafhankelijke staten erkend. Sceptici argumenteren dat de toepassing van het recht op zelfbeschikking als erkenningsvoorwaarde overschat wordt. Immers, enerzijds was er de noodzaak dat deze nieuwe staten zo snel mogelijk geïntegreerd werden in de internationale samenleving en internationale verantwoordelijkheid opnamen voor wat op hun grondgebied plaatsvond. Anderzijds was er de zekerheid van derde staten om geen risico meer te lopen bij het erkennen van de nieuwe staten wanneer de koloniserende macht afstand had gedaan van haar recht op soevereiniteit en territoriale integriteit. De erkennende staat kon in dat

¹⁴⁶ T.D. GRANT, "Defining Statehood: the Montevideo Convention and its discontents", *Columbia Journal of Transnational Law* 1999, 444.

¹⁴⁷ S.D. MURPHY, "Democratic legitimacy and the recognition of states and governments", *International & Comparative Law Quarterly* 1999, 557.

¹⁴⁸ Art. 1 (2), United Nations Charter of 26 June 1945, 1 *UNTS* XVI.

¹⁴⁹ Resolutie 1514 (XV) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (14 december 1960), *UN Doc. A/RES/1514 (XV)*.

geval door de erkenningshandeling het niet-interventiebeginsel niet meer schenden.¹⁵⁰ Er waren dus andere redenen om snel tot erkenning over te gaan.

Ook in de post-koloniale periode hanteren verschillende staten dit criterium als bijkomende voorwaarde bij hun erkenningsbeslissing. Zo zijn er de nieuwe staten, zoals Kosovo en Oost-Timor, waarvan de strijd voor externe zelfbeschikking als legitiem werd aanzien door de internationale gemeenschap of toch door een substantieel deel ervan. Verschillende staten steunden beide entiteiten in de uitoefening van hun zelfbeschikkingsrecht. De uitoefening ervan leidde zelfs tot een *'remedial secession'* en twee nieuwe staten waren een feit. Zij werden dan ook (quasi meteen) erkend door de staten die hun zelfbeschikkingsrecht hadden ondersteund. Anderzijds is het volk van Tsjetsjenië, Zuid-Ossetië en Abchazië nog steeds aan het streven naar internationale erkenning van hun recht op zelfbeschikking. Tot op heden wordt dit recht hen geweigerd, ook al zijn er bewijzen dat deze volkeren wel degelijk onderdrukt worden door hun moederland.¹⁵¹ Diezelfde staten die Kosovo en Oost-Timor dus ondersteunden in hun strijd voor zelfbeschikking, doen dit niet in het geval van Tsjetsjenië, Zuid-Ossetië en Abchazië. Ondanks de gelijkaardige omstandigheden, is dat blijkbaar geen prioriteit. Dit kan enkel door politieke redenen verklaard worden.

Een volk, entiteit die het recht op zelfbeschikking wil uitoefenen, moet volgens STERIO voldoen aan vier voorwaarden.

Ten eerste moet het volk bewijzen dat ze onderdrukt worden en lijden onder serieuze mensenrechtenschendingen. Meestal is het van belang om de wereld te tonen dat het volk echt gebukt gaat onder vreselijke behandelingen en mishandelingen, opgedragen of uitgeoefend door de overheid. Kleinere misbruiken krijgen van de pers en de internationale politiek amper aandacht of worden gewoon genegeerd.¹⁵²

Ten tweede moet het naar zelfbeschikking strevende volk aantonen dat de centrale regering enorm zwak is, zowel op militair, politiek als structureel vlak, en er bijgevolg niet in slaagt de regio van het volk op een correcte, efficiënte en degelijke manier te besturen. Het is een feit dat geen enkel volk dat erin geslaagd is om haar zelfbeschikkingsrecht uit te oefenen, voordien werd bestuurd door een machtige en sterke regering.¹⁵³

Ten derde moet het volk kunnen staven dat er internationale instanties in het land aanwezig waren en er internationale autoriteiten het gebied bestuurden gezien het inefficiënte bestuur en de brutaliteiten die werden uitgevoerd door de centrale regering.¹⁵⁴ Een voorbeeld hiervan is de VN missie in Kosovo (UNMIK).

Als vierde, en volgens STERIO belangrijkste, voorwaarde moet er bewezen kunnen worden dat andere staten de strijd voor zelfbeschikking als rechtmatig aanzien. Het is dus aan de andere actoren in de internationale samenleving om de rechten van dit volk te erkennen en deze entiteit als een nieuwe soevereine mede-staat te beschouwen. Dit komt het beste tot

¹⁵⁰ C. HILLGRUBER, "The admission of new states to the international community", *European Journal of International Law* 1998, 504-505.

¹⁵¹ M. STERIO, "On the right to external self-determination: 'Selfistans', secession and the great powers' rule", *Minnesota Journal of International Law* 2010, 169.

¹⁵² Ibid.

¹⁵³ M. STERIO, "On the right to external self-determination: 'Selfistans', secession and the great powers' rule", *Minnesota Journal of International Law* 2010, 170.

¹⁵⁴ Ibid.

uiting door de erkenning van deze nieuwe staat. Vooral de steun van grootmachten is van noodzakelijk belang voor minderheidsgroepen om zich af te scheiden van hun moederstaten. Grootmachten hebben immers een enorme toegang tot informatie en hebben een grote invloed op belangrijke media. Dit is van belang voor het bekendmaken of het verzwijgen van de mensenrechtenschendingen die begaan worden door de centrale regering tegenover bepaalde volkeren in het land. Bovendien hebben de wereldmogendheden de middelen om zowel militaire als economische en logistieke steun te verschaffen aan verschillende staten ter wereld. Op die manier kunnen zij (beviende) staten, die worden geconfronteerd met een streek die zich wil afscheuren, bijstaan om de controle over het gebied te behouden. Als laatste, maar toch niet minst belangrijke punt hebben de grootmachten de controle over de Verenigde Naties door onder meer het vetorecht in de Veiligheidsraad te bezitten. De Veiligheidsraad kan pas overgaan tot het sturen van internationale waarnemers, *peace-keeping* of *peace-enforcement* militaire troepen naar een bepaalde regio die streeft naar meer zelfbestuur als de grootmachten hiervoor hun toestemming geven. Indien 's werelds machtigste staten het recht op zelfbeschikking van een volk als rechtmatig aanzien, dan kan er grootschalige hulp op gang komen. Indien de grootmachten dit recht in een bepaalde case als niet-legitiem beschouwen, dan wordt er geen internationale administratie opgericht in die regio. Dat Kroatië, Slovenië, Bosnië-Herzegovina en Macedonië onafhankelijk werden, is voornamelijk te danken aan de steun van de machtige EU-staten én de Verenigde Staten. Het uitoefenen van het externe zelfbeschikkingsrecht door die volkeren met als resultaat hun '*remedial secession*' werd politiek, maar ook financieel en logistiek ondersteund door de regionale grootmachten binnen de Europese Unie én door de wereldmacht de Verenigde Staten.¹⁵⁵

2.4. Humanitaire erkenning

Een specifieke staat-erkenning is die op grond van humanitaire overwegingen. In dat geval wordt er een verband gelegd tussen de bescherming van mensenrechten en de erkenning van een staat. Een nieuwe staat kan dus erkend worden als een uiting van humanitaire bezorgdheid. Het schenden van de mensenrechten is dan met andere woorden een noodzakelijke, en misschien zelfs de enige, voorwaarde om een nieuwe staat te erkennen.

Dit was het geval toen Biafra in 1967 werd erkend. Biafra was een regio in Nigeria, waar de christelijke Igbo als de dominante bevolkingsgroep leefde. Echter, zij waren een minderheidsgroep in het hoofdzakelijk islamitische Nigeria. Uiteindelijk heeft het gebied zich, na spanningen tussen de Igbo-bevolking en de regering, kunnen afscheiden. Die afscheiding was succesvol en Biafra was *de facto* onafhankelijk. De nieuwe entiteit werd echter door geen enkele staat ter wereld erkend. Daarna begon het Nigeriaanse leger opnieuw aanvallen uit te voeren tegen Biafra en vestigde ook een blokkade. Dit resulteerde in een indrukwekkend dodenaantal en een enorme hongersnood. Op dat ogenblik besloten een aantal Afrikaanse staten, gevolgd door Haïti, over te gaan tot de erkenning van Biafra. Die erkenning was geen poging om Biafra te ondersteunen een eigen staat op te richten, maar was eerder een statement om de flagrante mensenrechtenschendingen aan te kaarten

¹⁵⁵ M. STERIO, "On the right to external self-determination: 'Selfistans', secession and the great powers' rule", *Minnesota Journal of International Law* 2010, 170-172.

en de wereld duidelijk te maken dat dit zo niet verder kon. In 1970 werd het gebied opnieuw veroverd door Nigeria.¹⁵⁶

Aangezien de erkenning niet gevolgd werd door andere staten, moeten we ons vragen stellen bij het nut van deze humanitaire erkenning. Anderzijds is deze symbolische “humanitaire interventie” wel kosteloos en zonder risico.¹⁵⁷ Er wordt, zonder militair in te grijpen, aldus druk gezet op de staat die zich schuldig maakt aan grove mensenrechtenschendingen. Toch maakt een dergelijke erkenning ook een vroegtijdige en dus onwettige erkenning uit.

2.5. Tussenconclusie

Wat betreft de wettelijke criteria voor het staatschap zijn voornamelijk de derde en de vierde voorwaarde problematisch. In theorie klinken deze voorwaarden erg aannemelijk, maar in de praktijk zijn zij, zeker in bepaalde gevallen, moeilijk te realiseren. Een pas onafhankelijk geworden entiteit kan immers niet altijd meteen een regering hebben die de effectieve controle over het grondgebied bezit. Ook de capaciteit om relaties aan te gaan met andere staten, is er vaak nog niet wanneer een nieuwe entiteit ontstaat. Dit is zeker het geval als een kolonie onafhankelijk wordt of wanneer een gebied, zonder reeds gegeven autonomie binnen een bepaalde staat, zich afscheurt. Dit is, naar mijn mening, helemaal anders wanneer een deelstaat in een federaal land, die reeds beschikt over een ver gevorderd zelfbestuur met bijvoorbeeld een eigen regering bevoegd voor handelsrelaties met andere staten of buitenlandse betrekkingen op vlak van ontwikkelingssamenwerking, op een gegeven moment onafhankelijk wordt. In een dergelijk geval kan er perfect meteen voldaan zijn aan alle Montevideo-criteria.

In het algemeen wordt de voorwaarde voor een nieuwe staat om een regering te hebben die de effectieve controle over het grondgebied bezit, in het nadeel gezien van volkeren die hun extern zelfbeschikkingsrecht willen uitoefenen. De vereiste voor een nieuwe staat om de capaciteit te hebben om relaties aan te gaan met andere staten wordt door de rechtsgeleerden eerder als een gevolg van het staatschap aanzien dan als een voorwaarde ervan. Er moet, in mijn opinie, dan ook eens nagedacht worden over een modernisering van de Montevideo-criteria, waarbij er rekening wordt gehouden met de bekritiseerde punten.

De additionele voorwaarden die aangewend worden om tot erkenning van nieuwe staten over te gaan, en zeker diegene die betrekking hebben op het respect voor democratie en mensenrechten, hebben in de praktijk helaas weinig betekenis. Dit, aangezien er geen enkele controle is vanwege de erkennende staten om na te gaan of de voorwaarden inderdaad worden gerespecteerd en er noch een sanctiemechanisme bestaat om de niet-naleving ervan te bestraffen. We moeten dus toegeven dat deze erkenningscriteria vaak niet meer zijn dan een politiek teken vanwege een bepaalde staat of bijvoorbeeld de EU, naar de wereld toe, waarin zij die waarden benadrukken die voor hen van belang zijn. Toch zou er met het aanwenden van deze voorwaarden veel meer concrete resultaten kunnen worden bereikt. Mogelijkheden om nieuwe staten effectief deze voorwaarden te laten vervullen, zouden bijvoorbeeld zijn: het doorlopen van een proefperiode door elke nieuwe

¹⁵⁶ T.D. GRANT, “Current development: Afghanistan recognizes Chechnya”, *American University International Law Review* 2000, 887-888.

¹⁵⁷ T.D. GRANT, “Current development: Afghanistan recognizes Chechnya”, *American University International Law Review* 2000, 889.

onafhankelijke staat in dewelke zij tijd krijgt om maatregelen te nemen om aan deze additionele voorwaarden te voldoen zodat andere staten pas na die periode overgaan tot erkenning; of repressief, de intrekking van de erkenning van de nieuwe staat indien blijkt dat het absoluut geen democratische staat is of dat de mensenrechten er flagrant worden geschonden. De additionele voorwaarde die betrekking heeft op het respecteren van internationale verplichtingen heeft vooral haar succes bewezen met betrekking tot de ontwapening na de Europese collectieve erkenning van de nieuw ontstane staten na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. Wat betreft het criterium van zelfbeschikkingsrecht, kunnen we concluderen dat wanneer staten, en in het bijzonder grootmachten, beslissen dat de claim van een volk voor zelfbeschikking niet rechtmatig is, er niet zal worden overgegaan tot erkenning van de nieuwe staat. De mening van de internationale gemeenschap, en vooral haar belangrijkste staten, is doorslaggevend om te bepalen of een volk een legitiem recht op zelfbeschikking bezit.

De humanitaire erkenning van een afgescheurde entiteit kan, volgens mij, het uitgelezen instrument zijn om grootschalige mensenrechtenschendingen aan te klagen en zo druk te zetten op de moederstaat die deze inbreuken maakt. Deze actie is veel minder controversieel dan een humanitaire interventie en zou effectief nuttig kunnen zijn, wanneer er in een concreet geval door vele staten toe wordt overgegaan.

Hoofdstuk 3: Ontstaansvormen van nieuwe staten en consequenties voor erkenning

3.1. Algemeen: opvolging van staten

De opvolging van twee bestaande staten, bijvoorbeeld na het overdragen van stukken grond, vereist in principe geen extra handeling van erkenning, noch voor regeringen, noch voor staten.¹⁵⁸

In de context van deze scriptie wordt met staatsopvolging echter vooral bedoeld op situaties waarin een nieuwe staat een andere staat vervangt en verantwoordelijkheid gaat dragen voor de internationale relaties van dat grondgebied. Dit is de definitie die wordt weergegeven in de Conventies van Wenen.¹⁵⁹ Een erkenningshandeling is meestal enkel vereist bij het ontstaan van nieuwe staten en niet bij gedeeltelijke staatsopvolging, tenzij de rechtspersoonlijkheid van de voorganger of de opvolgerstaat is aangetast.¹⁶⁰

Een staatsopvolging heeft voor verschillende partijen gevolgen: onder andere voor de schuldeisers, de schuldenaars, de verdragspartijen van de voorgangerstaat, maar eigenlijk voor de gehele internationale samenleving. De internationale gemeenschap heeft dan ook een zekere macht om die staatsopvolging te beïnvloeden. Zij kan bijvoorbeeld beslissen om niet over te gaan tot de erkenning van een opvolging en op die manier de eis van een staat om als opvolgersstaat gekwalificeerd te worden, ondermijnen. Dit was het geval toen de Federale Republiek Joegoslavië (FRY) claimde de enige wettelijke opvolgersstaat van de Socialistische Federale Republiek Joegoslavië (SFRY) te zijn. Dit strookte niet met de eerdere internationale erkenning van Kroatië, Slovenië, Macedonië en Bosnië-Herzegovina als onafhankelijke staten. Vandaar dat deze claim niet werd erkend.¹⁶¹ De internationale gemeenschap accepteerde wel dat Rusland de opvolgersstaat werd van de Sovjet-Unie en het lidmaatschap in de Verenigde Naties overnam, inclusief de positie van de Sovjet-Unie als permanent lid van de Veiligheidsraad. Dit gold ook voor het lidmaatschap in andere internationale organisaties. Deze pragmatische oplossing werd eerder al goedgekeurd door de andere voormalige Sovjet-staten. Door de opvolging van Rusland was een erkenningshandeling ook niet noodzakelijk opdat de diplomatieke relaties en de verdragen waardoor de Sovjet-Unie gebonden was, zouden worden verdergezet.¹⁶²

Gekwalificeerd worden als opvolgersstaat brengt heel wat gevolgen met zich mee. Zo moet een opvolgersstaat de schulden overnemen. Anderzijds verkrijgt de opvolgersstaat ook de bezittingen (eigendommen) en winsten van de voorgangersstaat. Deze positieve gevolgen waren de hoofdreden voor Milosevic om te claimen dat de FRY de enige wettelijke opvolger van de SFRY was. Op die manier zouden de andere deelrepublieken gedefinieerd worden als

¹⁵⁸ J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 32.

¹⁵⁹ Art. 2, Vienna Convention on Succession of States in Respect of Treaties of 23 August 1978, 1946 UNTS 3.

¹⁶⁰ M. MRAK, *Succession of states*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 7.

¹⁶¹ H. BEEMELMANS, "State succession in international law: remarks on recent theory and state praxis", *Boston University International Law Journal* 1997, 77.

¹⁶² E. DENZA, "European practice on the recognition of states", *European Law Review* 2011, 325.

'staten die zich afscheiden' en zouden zij aldus geen recht meer hebben gehad op de voordelen van de voorgangersstaat.¹⁶³

Recente statenpraktijk heeft aangetoond dat er geen automatische opvolging meer plaatsvindt bij internationale organisaties (ILO, IMF...). Opvolgersstaten moeten een aanvraag indienen en de toelatingsprocedure doorlopen vooraleer zij lid kunnen worden. Eenmaal zij worden toegelaten, nemen zij, bijvoorbeeld in de Wereldbank, de aandelen en de schulden van de voorgangerstaat over.¹⁶⁴

Wat betreft de verderzetting van verdragen geeft de primaire bron, *The Vienna Convention on State Succession*, de voorkeur aan continuïteit. Er wordt hierop in de Conventie een uitzondering gemaakt doordat aan de nieuwe onafhankelijke (gedekoloniseerde) staten de keuze wordt gegeven om zelf te beslissen tot welke verdragen zij gebonden blijven. Dit noemt men het *tabula rasa*-principe, dat gecodificeerd is in artikel 16 van vornoemde conventie.¹⁶⁵

Verder zijn er een aantal principes die gelden voor zowel de multilaterale als de bilaterale verdragen.

Ten eerste zijn opvolgersstaten niet gebonden door persoonlijke verdragen met een zeker politiek karakter. Deze verdragen zijn immers sterk gelinkt aan de voorgangersstaat. Algemene voorbeelden zijn alliantieverdragen, defensieverdragen, vriendschapsverdragen. Een concreet voorbeeld is het Warschaupact dat niet over is gegaan op het eengemaakte Duitsland.¹⁶⁶

Ten tweede worden verdragen die betrekking hebben op de status en de grenzen van het grondgebied automatisch van toepassing op de opvolgersstaten. Vastgelegde nationale grenzen zijn immers onaantastbaar (het *uti possidetis*-principe).¹⁶⁷

Ten derde kan men voor verdragen die tot een andere categorie behoren, kijken naar de specifieke totstandkoming van de nieuwe staten. Zowel wanneer de nieuwe staat ontstaan is uit een fusie van voorheen bestaande staten of wanneer zij afgescheiden is van de moederstaat, dan geldt in principe de continuïteit van de door de voorgangersta(a)t(en) aangegane verdragen.¹⁶⁸ Echter, vaak zien we in de statenpraktijk dat het *tabula rasa* principe, al dan niet gedeeltelijk, wordt ingeroepen, vooral dan door afgescheiden nieuwe staten. Zo weigerden de Baltische staten om gebonden te blijven door verdragen die waren aangegaan door de Sovjet-Unie, aangezien zij zich niet beschouwden als opvolgersstaten van

¹⁶³ E. HASANI, "The evolution of the succession process in former Yugoslavia", *Thomas Jefferson Law Review* 2006, 126.

¹⁶⁴ H. BEEMELMANS, "State succession in international law: remarks on recent theory and state praxis", *Boston University International Law Journal* 1997, 83-84.

¹⁶⁵ Art. 16, Vienna Convention on Succession of States in Respect of Treaties of 23 August 1978, 1946 UNTS 3; H. BEEMELMANS, "State succession in international law: remarks on recent theory and state praxis", *Boston University International Law Journal* 1997, 84.

¹⁶⁶ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 222; A. AUST, *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 395.

¹⁶⁷ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 220.

¹⁶⁸ Art. 31 §1 en 34 §1, Vienna Convention on Succession of States in Respect of Treaties of 23 August 1978, 1946 UNTS 3.

de Sovjet-Unie. In dat geval had deze weigering betrekking op zowel de multilaterale als de bilaterale verdragen.¹⁶⁹

Het algemene continuïteitsprincipe uit de *Vienna Convention* strookt helemaal niet met de heersende opinie in de rechtsleer. Deze stelt immers dat opvolgersstaten normaalgezien niet meer gebonden zijn door zowel bilaterale als multilaterale verdragen, door de voorganger aangegaan.

Volgens de rechtsleer is de opvolgersstaat in principe niet gebonden door de bilaterale verdragen die werden afgesloten door zijn voorganger, behalve wat betreft verdragen over de status van het grondgebied en de grenzen.¹⁷⁰ Bilaterale verdragen houden dus op te bestaan vanaf het moment dat de voorganger geen partij meer is bij het verdrag. Toch zijn er nog andere mogelijkheden. Zo kan elke derde staat een algemeen akkoord sluiten met de opvolgerssta(a)t(en) waarin bepaald wordt dat alle bilateraal aangegane verdragen tussen beide landen geldig blijven tot zij vervangen of geactualiseerd worden. Dit is wat Duitsland overeenkwam met de opvolgersstaten van de Sovjet-Unie en Voormalig Joegoslavië. Er kan ook een afwachtende houding worden aangenomen totdat er effectief een probleem rijst met betrekking tot het verdrag. Pas wanneer er een probleem is, neemt men een beslissing. Deze optie brengt uiteraard onzekerheid met zich mee, aangezien er geen duidelijke regeling is aangenomen. Case per case onderhandelingen over elk aangegaan verdrag in het bijzonder zijn ook een optie.¹⁷¹

Wat betreft de multilaterale verdragen is er ook de heersende stelling in de rechtsleer dat de opvolgersstaten hierdoor niet gebonden blijven.¹⁷² Toch is er een tendens naar een nieuwe benadering die stelt dat de opvolgersstaat gebonden blijft door sommige categorieën van multilaterale verdragen.¹⁷³ Aan multilaterale verdragen wordt immers meer gewicht toegekend. Wie een multilateraal verdrag ondertekent, wordt lid vanuit het belang voor de internationale orde en samenwerking en normaalgezien niet vanuit persoonlijke staatsbelangen. Vandaar dat een opvolgersstaat, volgens sommigen, gebonden blijft door het lidmaatschap van zijn voorganger bij de 'open' multilaterale verdragen. Deze 'open' multilaterale verdragen zijn voor alle staten toegankelijk. Hieronder behoren onder meer alle verdragen die in de schoot van de Verenigde Naties tot stand zijn gekomen. Om als opvolgersstaat gekwalificeerd te worden bij de 'gesloten' multilaterale verdragen, is daarentegen eerst de toestemming van de andere leden nodig. Voor deze verdragen is er dus geen automatische overgang op de opvolgersstaat. Een gesloten multilateraal verdrag is bijvoorbeeld een non-proliferatieverdrag.¹⁷⁴

Wat betreft de specifieke categorie van multilaterale mensenrechtenverdragen lijkt de internationale gemeenschap er ook van uit te gaan dat de opvolgersstaten hierdoor

¹⁶⁹ P. MALANCZUK, *Akehurst's modern introduction to international law*, New York, Routledge, 1997, 166.

¹⁷⁰ A. AUST, *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 396; V. LOWE, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 169.

¹⁷¹ H. BEEMELMANS, "State succession in international law: remarks on recent theory and state praxis", *Boston University International Law Journal* 1997, 93-96

¹⁷² A. AUST, *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 396; V. LOWE, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 169.

¹⁷³ M.N. SHAW, *International law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 970.

¹⁷⁴ H. BEEMELMANS, "State succession in international law: remarks on recent theory and state praxis", *Boston University International Law Journal* 1997, 85-87.

automatisch gebonden blijven. Dit omwille van de bijzondere aard die de inhoud van die verdragen heeft.¹⁷⁵ We kunnen deze categorie, naar mijn mening, dus ook plaatsen onder de 'open' multilaterale verdragen, want mensenrechtenverdragen staan open voor alle staten. AUST daarentegen heeft een andere opinie en stelt dat alleen die mensenrechtenverdragen die principes van internationaal gewoonterecht codificeren, de opvolgersstaten binden. In dat geval zijn zij volgens hem ook gebonden door het internationaal gewoonterecht en niet door het verdrag omdat volgens hem de opvolgersstaten .¹⁷⁶

3.2. Nieuwe staten na eenmaking

Eenmaking gebeurt in principe op vrijwillige basis door de betrokken staten. Er moet dus een akkoord zijn tussen de verschillende entiteiten of staten die willen fuseren. Deze consensus is een *conditio sine qua non* voor de eenmaking. Aangezien er bij eenmaking een noodzakelijke consensus is, is er dus ook geen weerstand van een bepaalde moederstaat. Dit heeft tot gevolg dat er geen reden is voor de internationale gemeenschap om terughoudend te zijn voor wat betreft de erkenning van de nieuwe staat. De territoriale integriteit en de soevereiniteit van de moederstaat kunnen immers niet geschonden worden. Vandaar dat de erkenning in principe zonder problemen kan verlopen. Er is bovendien geen ondermijning van het zelfbeschikkingsrecht van een volk wanneer staten fuseren na akkoord. Ook dit kan als een voordeel worden aanzien voor de erkennende staten. Op die manier moet er door de derde staten niet gekozen worden 'voor' of 'tegen' het zelfbeschikkingsrecht van een volk. Het respect voor zelfbeschikking was wel problematisch bij fusies in het dekolonisatieproces, daar was er geen akkoord door de staten en werd het recht op zelfbeschikking ondergeschikt bevonden aan het bewaren van de vrede. Eritrea werd bijvoorbeeld geïntegreerd in Ethiopië omwille van redenen die de vrede en veiligheid aanbelangen. Toch werd de gefuseerde staat zonder probleem erkend.¹⁷⁷

In het geval van Duitsland was er als het ware een opname van de Duitse Democratische Republiek (DDR) in de Bondsrepubliek Duitsland (BRD). De DDR hield met andere woorden op te bestaan en de BRD bleef aldus voortbestaan maar met een uitgebreider grondgebied. Er volgde dan ook geen erkenning door andere staten, want er was geen nieuwe staat ontstaan.¹⁷⁸ Het eengemaakte Duitsland bleef dan ook het lidmaatschap van de BRD in de Verenigde Naties behouden.¹⁷⁹ Ook het lidmaatschap van de BRD bij de Europese Gemeenschap bleef onveranderd na de incorporatie van de DDR. Ondanks de verschillende implicaties die deze eenmaking met zich meebracht voor de Europese Gemeenschap, vooral dan op economisch vlak, was dit geen onoverkomelijk probleem. Het EG-lidmaatschap van de BRD werd aldus uitgebreid naar de DDR en het recht van de Europese Gemeenschap werd bijgevolg automatisch van toepassing op Oost-Duitsland.¹⁸⁰

¹⁷⁵ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 225.

¹⁷⁶ A. AUST, *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 395-396.

¹⁷⁷ R.W. PIOTROWICZ en S.K.N. BLAY, *The Unification of Germany in international and domestic law*, Amsterdam, Editions Rodopi, 1997, 100-101.

¹⁷⁸ C. WARBRICK, "Recognition of states", *International & Comparative Law Quarterly* 1992, 473.

¹⁷⁹ B. CONFORTI, *The law and practice of the United Nations*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2005, 48.

¹⁸⁰ A. RANDELZHOFFER, "German unification: constitutional and international implications", *Michigan Journal of International Law* 1991, 139-143.

3.3. Nieuwe staten na ontbinding

Bij ontbinding houdt de federale moederstaat op te bestaan en wordt die staat vervangen door ten minste twee nieuwe staten. Ontbinding kan gebeuren met consensus (Sovjet-Unie, Tsjecho-Slovakije) of zonder consensus (Voormalig Joegoslavië).

3.3.1. Ontbinding met consensus

De ontbinding van de federatie Tsjecho-Slovakije in de onafhankelijke nieuwe staten Tsjechië en Slovakije was het gevolg van een onderhandeld en goed voorbereid akkoord, in samenspraak met derde staten. De internationale rechtspersoonlijkheid van Tsjecho-Slovakije was uitgedoofd en de nieuwe staten werden meteen erkend en als lidstaat toegelaten tot de Verenigde Naties. Beide staten werden ook gekwalificeerd als opvolgersstaten. Ook nadat de Sovjet-Unie werd getransformeerd in het Gemeenebest van Onafhankelijke Staten, werd meteen internationaal aanvaard dat de socialistische federatie was ophouden te bestaan als een geopolitieke realiteit en als een internationaal rechtssubject. Rusland werd, na onderling akkoord, gekwalificeerd als de enige opvolgersstaat van de Sovjet-Unie. De 14 andere voormalige deelrepublieken van de Sovjet-Unie werden onafhankelijke nieuwe staten die meteen erkend werden door de internationale gemeenschap en toegelaten werden tot de Verenigde Naties.¹⁸¹

In beide gevallen werd de wettelijke status van de nieuwe staten dus niet in twijfel getrokken en werd er door andere staten meteen tot erkenning overgegaan. Dit heeft ongetwijfeld te maken met de consensus die er was over de ontbinding. Erkenning in deze gevallen wordt gebruikt om de nieuwe status te bevestigen en is dus louter declaratoir.

3.3.2. Ontbinding zonder consensus

In het geval van een ontbinding zonder de consensus van de moederstaat is de situatie gecompliceerder. Dit kan het beste worden aangetoond met het voorbeeld van Voormalig Joegoslavië. In dat geval was er geen intern akkoord over de onafhankelijkheid van de federale deelgebieden.

Bij de verkiezingen van 1990 ging de overwinning in alle deelrepublieken naar de nationalistische partijen. Bovendien was er in vier van de zes deelrepublieken een duidelijke meerderheid die stemde voor de eigen onafhankelijkheid. Slovenië en Kroatië gingen daarop meteen over tot actie en kondigden op 25 juni 1991 dan ook eenzijdig hun onafhankelijkheid af. De republiek Servië was echter een sterke voorstander van een gecentraliseerd Joegoslavië. Er brak een gewapend conflict uit dat onder meer resulteerde in etnische zuiveringen. De internationale gemeenschap kwam tussen door middel van de speciaal daarvoor opgerichte Badinter Commissie die de transitiefase moest regelen. Zij stelde meteen dat de federatie reeds ontbonden was en nam daarmee positie in ten voordele van de afgescheiden entiteiten. De Badinter Commissie was dus niet echt onpartijdig, maar had daarvoor haar redenen. Zo wilde zij enerzijds een gewapend conflict met als doel een groot en Servisch gedomineerd Joegoslavië te behouden, vermijden. Anderzijds wou de Commissie ook uitsluiten dat kleine Servische entiteiten in Kroatië en Bosnië zich zouden afscheuren en zichzelf onafhankelijk zouden verklaren. Vandaar dat zij het internationaalrechtelijk *uti possidetis*-principe op de situatie toepasselijk verklaarde, waardoor de grenzen die de

¹⁸¹ J. VIDMAR, "Explaining the legal effects of recognition", *International & Comparative Law Quarterly* 2012 364-365.

deelrepublieken bezaten voor de ontbinding, ook na de ontbinding van de federatie zouden worden behouden.¹⁸²

Ondanks het advies van de Commissie aan de internationale gemeenschap om te wachten met het erkennen van de onafhankelijke staten tot er voldoende waarborgen waren dat zij zouden beantwoorden aan de (Europese) erkenningscriteria (vooral dan het respect voor de democratie en minderheidsrechten), werd er quasi meteen tot de erkenning van de nieuwe staten overgegaan.¹⁸³ We kunnen zelfs stellen dat de erkenning van Kroatië, en later ook die van Bosnië, constitutieve effecten teweeg heeft gebracht. Aangezien er op het ogenblik van de erkenning nog niet voldaan was aan de Montevideo-criteria, wat een vereiste is voor een declaratoire erkenning, is er dus een status creërend effect geweest. Ondanks de vooraf verklaarde declaratoire statements van de Badinter Commissie, is er aldus in praktijk gekozen voor een constitutieve benadering.¹⁸⁴ Langs de andere kant zien we in deze case duidelijk dat ook niet-erkende entiteiten kunnen bestaan als staten. Dit was het geval bij Macedonië en de Federale Republiek van Joegoslavië. Zij werden lange tijd niet erkend, hoewel aan de criteria voor het staatschap voldaan was. Een belangrijke opmerking hier is dat de voorgangersstaat was ontbonden en dus niet meer bestond. Aangezien er met andere woorden geen moederstaat meer was, kon die bijgevolg ook geen schending van haar territoriale integriteit claimen. Er was dus, zeker na enkele maanden wanneer aan alle criteria van het staatschap voldaan was, geen twijfel meer dat de juridische status van deze twee entiteiten het staat-zijn was. De uiteindelijke erkenning van de twee staten was dan ook louter declaratoir.¹⁸⁵

3.4. Nieuwe staten na secessie

Secessie vindt plaats wanneer een deel van het grondgebied en populatie zich van de moederstaat afscheidt. Een voorbeeld is Kosovo dat zich afscheidde van moederstaat Servië. Er zijn twee vormen van secessie. Enerzijds is er de afscheiding met toestemming van de moederstaat. Deze toestemming kan voor (in het geval van Eritrea) of na (in het geval van Bangladesh) de onafhankelijkheidsverklaring worden geuit. Anderzijds is er de unilaterale secessie, dus zonder toestemming van de moederstaat. Secessie is in principe slechts geldig als dit gebeurt met toestemming van de moederstaat of na een gewapend conflict, wanneer een vredesverdrag de nieuwe grenzen bepaalt.¹⁸⁶ Hoewel het niet uitdrukkelijk verboden is onder het internationaal publiekrecht, is er ook geen algemene consensus over een recht op (unilaterale) secessie. In elk geval is het succes van een unilaterale afscheiding volledig afhankelijk van de erkenning door andere staten.¹⁸⁷

¹⁸² B.R. ROTH, "Secessions, Coups and the International Rule of Law: Assessing the Decline of the Effective Control Doctrine", *Melbourne Journal of International Law*, November 2010, 410-413.

¹⁸³ B. COPPIETERS et al., *Europeanisering en conflictoplossing: case-studies uit de Europese periferie*, Gent, Academia Press, 2004, 117.

¹⁸⁴ W. WORSTER, "Sovereignty: two competing theories of state recognition", February 2010, (http://www.exploringgeopolitics.org/Publication_Worster_William_Sovereignty_Constitutive_Declaratory_Statehood_Recognition_Legal_View_International_Law_Court_Justice_Montevideo_Genocide_Convention.html).

¹⁸⁵ J. VIDMAR, "South Sudan and the international legal framework governing the emergence and delimitation of new states", *Texas International Law Journal* 2012, 549-550.

¹⁸⁶ B.R. FARLEY, "Calling a state a state: Somaliland and international recognition", *Emory International Law Review* 2010, 797 en 802.

¹⁸⁷ J. VIDMAR, "Explaining the legal effects of recognition", *International & Comparative Law Quarterly* 2012, 381.

3.4.1. Secessie met consensus

Secessie kan wettelijk gebeuren als de grondwet van de moederstaat dit expliciet voorziet of wanneer de moederstaat de secessie goedkeurt.¹⁸⁸ Wanneer er een afscheiding van een entiteit met consensus van de moederstaat plaatsvindt, dan doet de moederstaat afstand van haar claim op dat territorium. Het recht op territoriale integriteit kan aldus niet meer worden ingeroepen en de nieuwe staat wordt aanvaard zonder bezwaren. Toen Eritrea, Montenegro en Zuid-Soedan onafhankelijk werden, was dit met de toestemming van de moederstaat, respectievelijk Ethiopië, Federale Joegoslavische Republiek en Soedan. Ook al is de internationale gemeenschap in bepaalde gevallen tussengekomen in de onderhandelingen om de goedkeuring van de moederstaat te bereiken, de erkenning van die nieuwe staat door de internationale gemeenschap heeft in dat geval dus enkel een louter declaratoir effect.¹⁸⁹

In dergelijke gevallen zien we dan ook dat de internationale gemeenschap zonder probleem overgaat tot de erkenning van de nieuwe staten. De moederstaat kan immers niet voor de borst worden gestoten, gezien zij haar toestemming gaf voor de secessie. Dit is voor vele staten een doorslaggevende factor. Redenen hiervoor zijn in mijn opinie tweeledig. Ten eerste kan de erkennende staat belangrijke banden hebben met de moederstaat, bijvoorbeeld op politiek of economisch vlak. Ten tweede kan de erkennende staat op haar eigen grondgebied zelf te maken hebben met nationalistische groepen die zich willen afscheiden. In beide gevallen zullen erkennende staten alleen maar tot erkenning willen overgaan indien er garanties zijn dat de banden met de moederstaat door de erkenning niet verslechteren. Dit kan uiteraard het beste wanneer de moederstaat haar toestemming geeft.

3.4.2. Unilaterale secessie

De geschiedenis leert ons echter dat in de meeste gevallen de afscheiding van een staat gepaard gaat met geweld (zoals het geval was met Zuid-Ossetië en Abchazië) en dus zonder de toestemming van de moederstaat (*in casu* Georgië). Dit maakt de situatie uiteraard des te gecompliceerder. Het is dan ook aan de andere rechtspersonen in het internationale recht om te bepalen of de 'oude' moederstaat blijft bestaan samen met één of meerdere staten die zich afgescheiden hebben. Indien dat zo is, kunnen de diplomatieke en economische relaties met de moederstaat blijven bestaan, weliswaar aangepast aan de nieuwe situatie. Er moet dan uiteraard door de andere staten een beslissing worden genomen met betrekking tot de erkenning van de nieuwe staten en de nieuwe regeringen.¹⁹⁰

Er bestaat geen consensus in de rechtsleer en de statenpraktijk over de legaliteit van een unilaterale secessie en de wettelijkheid van een erkenning in dat geval.

Er zijn een aantal argumenten waaruit valt af te leiden dat er voor volkeren geen recht bestaat op een unilaterale secessie. Meer nog, U Thant stelde toen hij Secretaris-Generaal was dat de Verenigde Naties nooit het principe van secessie hebben aanvaard.¹⁹¹ We moeten er echter rekening mee houden dat dit statement reeds 40 jaar oud is. Als wettelijke

¹⁸⁸ D. RAIC, *Statehood and the law of self-determination*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, 313.

¹⁸⁹ J. VIDMAR, "Explaining the legal effects of recognition", *International & Comparative Law Quarterly* 2012, 370.

¹⁹⁰ J. KLABBERS et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 34.

¹⁹¹ L.S. EASTWOOD, "Secession: state practice and international law after the dissolution of the Soviet Union and Yugoslavia", *Duke Journal of Comparative & International Law* 1993, 303-304.

basis wordt door voorstanders van een recht op unilaterale secessie vaak verwezen naar de *'Declaration on Friendly Relations'* en de *'Vienna Declaration and Programme of Action'*. Daarin staat vermeld dat elke handeling die als doel heeft de territoriale integriteit van een staat, die handelt in overeenstemming met het zelfbeschikkingsrecht van volkeren, te miskennen, niet aangemoedigd mag worden. Eerst en vooral is er geen sprake van een expliciet recht, maar kan dit hoogstens impliciet worden geïnterpreteerd. Meer nog, deze instrumenten zijn slechts verklaringen en dus niet-bindende *soft law*.¹⁹² Daarenboven stelt het *UN Committee on the Elimination and Racial Discrimination* wel expliciet dat het internationaal publiekrecht volgens hen geen recht bezit voor volkeren om zich unilateraal af te scheiden van de moederstaat.¹⁹³ Dit zijn duidelijke argumenten die erop wijzen dat er geen recht op unilaterale onafhankelijkheid bestaat.

Volgens de *'Choice theory'* is er wel een recht op unilaterale secessie. Een volk heeft altijd recht op onafhankelijkheid, het is aldus een onbeperkt recht. Er is dus geen nood aan een onrechtvaardige behandeling van een volk. De vraag is echter, op grond van welke criteria men zou bepalen wie er recht heeft om zich af te scheiden en waar men de grens zou trekken. Bovendien zijn de gevolgen van een dergelijk onbeperkt recht niet te voorzien, maar het gevaar bestaat er wel in dat, als alle volkeren waar ook ter wereld het recht krijgen om hun onafhankelijkheid uit te oefenen, er een hele groep micro-staten zullen ontstaan.¹⁹⁴

Echter, volgens onder meer DUGARD en RAIC, behorend tot de *'Just cause-strekking'*, bestaat er alleen maar een recht op 'unilaterale secessie' in het geval van fundamentele mensenrechtenschendingen ten aanzien van een volk of het verbieden van de uitoefening van het intern zelfbeschikkingsrecht van een volk. Dit noemt men het recht op *remedial secession*. Er zijn een aantal criteria opgesteld vooraleer dit recht kan worden uitgeoefend. Ten eerste moet het gaan om een volk dat tot een minderheidsgroep behoort in het land, maar tevens ook tot de meerderheid behoort op een bepaald grondgebied. Ten tweede moet de staat waarvan de entiteit zich wilt afscheuren, inbreuken begaan hebben op het recht op zelfbeschikking of serieuze en systematische mensenrechtenschendingen. Ten derde zijn er geen andere maatregelen die effectief kunnen worden aangewend om een vreedevolle oplossing van het conflict te bekomen. Pas wanneer aan al die voorwaarden voldaan is, kunnen unilateraal afgescheiden entiteiten claimen een legale staat te zijn.¹⁹⁵

Het meest duidelijkste en volgens WELLER ook het eerste voorbeeld van een mogelijk recht op *remedial secession* is Kosovo. In Kosovo woont een meerderheid van etnisch Albanezen. Zij behoren tegelijkertijd tot een minderheidsgroep binnen de staat Servië. Elk recht op interne zelfbeschikking werd hen geweigerd en er werden grove en systematische mensenrechtenschendingen begaan door de Servische militaire troepen. Aangezien onderhandelingen telkens faalden en de territoriale eenheid bijgevolg geen oplossing was,

¹⁹² T.G. MCLELLAN, "Kosovo, Abkhazia, and the consequences of state recognition", *Cambridge Student Law Review* 2009, 11.

¹⁹³ Report of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *UN Doc. A/51/18* (Sep. 30, 1996), 126.

¹⁹⁴ J.K. LINDSAY, *The foreign policy of counter secession: preventing the recognition of contested states*, Oxford, Oxford University Press, 36.

¹⁹⁵ T.G. MCLELLAN, "Kosovo, Abkhazia, and the consequences of state recognition", *Cambridge Student Law Review* 2009, 4-5.

werd secessie gezien als het laatste middel voor de Kosovaren om hun zelfbeschikkingsrecht uit te oefenen en het conflict op te lossen.¹⁹⁶

Erkenning van die nieuwe unilateraal afgescheiden staat kan in dergelijke gevallen gebruikt worden als een sanctiemechanisme om de mensenrechtenschendingen, begaan door de moederstaat, te veroordelen. Het niet nakomen van de meest fundamentele mensenrechten door de moederstaat kan immers aangewend worden ter rechtvaardiging voor het niet respecteren van de territoriale soevereiniteit van de moederstaat. Door erkenning aan te wenden als een *tool* zorgt men ervoor dat er druk wordt gezet op de moederstaat om de mensenrechten te respecteren. Bovendien worden ook de andere staten aangezet om dit te doen, indien zij niet willen dat een afscheidingsbeweging op hun grondgebied ook erkend wordt. Tot slot zorgt de erkenning van de afgescheiden staat ervoor dat de misbruiken ten opzichte van alle inwoners en volkeren op het grondgebied stoppen. Indien de moederstaat dit niet doet, dan is de kans groot dat nog andere gebieden zich zullen afscheiden. Maar de sanctie reikt verder dan dat. De internationale reputatie van de moederstaat wordt immers serieus beschadigd. Bovendien heeft zij de controle verloren over het grondgebied, het volk en de grondstoffen. Het dreigen met de erkenning van een unilateraal afgescheiden staat is dus een machtig middel om de moederstaat af te schrikken. Overgaan tot erkenning in zo een geval is ideaal indien men de moederstaat wil sanctioneren. Toch moet men, vooraleer men overgaat tot een sanctie-erkenning, bepaalde zaken in overweging nemen. In bepaalde gevallen is het gebruik van een erkenning als sanctie tegen de moederstaat ineffectief. Dit is zo wanneer de moederstaat een militair sterke grootmacht is. Dan bestaat er een grote kans dat zij haar militaire macht zal aanwenden om het afgescheurde deel terug onder haar controle te brengen. Desnoods door een oorlog aan te gaan die de afgescheurde entiteit, zelfs met hulp van andere staten, niet kan winnen. Ook wanneer de nieuwe entiteit het zelf niet zo nauw neemt met mensenrechten, dan is het niet gezegd dat erkenning van die entiteit een verbetering zou zijn van de huidige situatie.¹⁹⁷

De vraag of de erkenning van een unilateraal afgescheiden entiteit nu legaal is, is niet zo gemakkelijk te beantwoorden. Wanneer we de geschiedenis bekijken, dan zien we dat het principe van territoriale soevereiniteit in de niet-koloniale en in de postkoloniale context steeds de bovenhand had op het principe van zelfbeschikking. Het recht op zelfbeschikking werd enkel aanvaard voor de kolonies. Erkenning van een unilateraal afgescheiden entiteit, zelfs na een democratisch genomen beslissing, werd aldus aanzien als een schending van de territoriale soevereiniteit van andere erkende staten, die tevens lid zijn van de Verenigde Naties. Na de Koude Oorlog bleef de internationale gemeenschap voorzichtig en ging zij enkel over tot de erkenning van een afgescheiden entiteit indien de moederstaat haar toestemming gaf of indien er een grondwettelijk recht op onafhankelijkheid vaststond. Zo ontkende de internationale gemeenschap het recht op onafhankelijkheid van de provincies Vojvodina en Kosovo, omdat de grondwet van Voormalig Joegoslavië geen gegarandeerd

¹⁹⁶ M. WELLER, "Negotiating the final status of Kosovo", *European Union Institute for Security Studies*, Chaillot Paper nr. 114, 2008, 86 (<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp114.pdf>).

¹⁹⁷ A.H. BERLIN, "Recognition as sanction: using international recognition of new states to deter, punish and contain bad actors", *University of Pennsylvania Journal of International Law* 2009, 532-543.

recht op secessie voor beide provincies bevatte. Men bleef met andere woorden de traditionele opvatting over erkenning behouden.¹⁹⁸

De huidige doctrine stelt nog steeds dat een effectieve erkenning van een entiteit waarvan de moederstaat succesvol weerstand heeft geboden aan het politieke leiderschap van de entiteit, verboden is.¹⁹⁹ ROTH stelt dat de internationale gemeenschap wel legaal kan overgaan tot de erkenning van unilateraal afgescheiden entiteiten als de overheid van de moederstaat nog steeds probeert haar gezag te herstellen, maar wanneer die pogingen manifest zinloos zijn omwille van andere redenen dan een buitenlandse inmenging. Alleen dan is de erkenning van die afgescheiden entiteit mogelijk volgens het internationaal publiekrecht. Zo zou bijvoorbeeld de erkenning van Somaliland een wettelijke erkenning zijn.²⁰⁰ Zoals eerder gezien is de erkenning van een situatie waar de moederstaat haar gezag probeert te herstellen, in principe een verboden vroegtijdige erkenning. Echter, wanneer die pogingen van de moederstaat manifest zinloos zijn, dan is erkenning aldus wel toegelaten. In dat geval maakt zij geen vroegtijdige erkenning uit. Hierop wordt één uitzondering gemaakt, namelijk wanneer er sprake is van een buitenlandse interventie. Wanneer de entiteit tijdens haar onafhankelijkheidsstrijd geholpen werd door een derde staat, die hierbij illegaal gebruik maakt van 'the use of force', dan is een erkenning niet mogelijk. Immers, in principe is het oprichten van nieuwe staten met de hulp van een militaire buitenlandse inmenging verboden in het internationaal publiekrecht. Dit leiden we af uit het expliciet verbod op het gebruik van 'the use of force' en een niet-interventieplicht die opgenomen is in het VN Handvest.²⁰¹

Echter, de statenpraktijk toont aan dat er verschillende opinies zijn voor wat betreft de wettelijkheid van de erkenning van dergelijke staten. Men zou verwachten dat erkenning in zulke gevallen illegaal is, zoals ROTH stelt, en dus niet voorkomt. Toch zien we in de statenpraktijk dat er in bepaalde gevallen wel wordt overgegaan tot erkenning. Toen Bangladesh zich afscheidde van Pakistan, verkreeg het daarvoor de militaire hulp van India. Ondanks deze waarschijnlijk illegale interventie van India, verkreeg Bangladesh meteen algemene erkenning als nieuwe staat.²⁰² Anderzijds werd er navolging gegeven aan de oproep door de VN Veiligheidsraad om Noord-Cyprus niet te erkennen.²⁰³ De entiteit wordt tot op heden enkel door Turkije, tevens de interveniërende mogendheid, erkend.²⁰⁴ Bovendien worden in bepaalde niet-bindende VN Veiligheidsraad resoluties de soevereiniteit en territoriale integriteit van de moederstaat benadrukt en ook de niet-toelaatbaarheid van 'the use of force' om territorium te verkrijgen. Als voorbeeld kunnen we de reeks resoluties uit 1993 met betrekking tot Nagorno-Karabach aanhalen. Daarin wordt telkens gewezen op de soevereiniteit en de territoriale integriteit van moederstaat Azerbeidzjan en het verbod

¹⁹⁸ J.K. LINDSAY, *The foreign policy of counter secession: preventing the recognition of contested states*, Oxford, Oxford University Press, 30-34.

¹⁹⁹ E. BERG, "Re-examining sovereignty claims in changing territorialities: Reflections from Kosovo-syndrome", *Geopolitics* 2009, 222.

²⁰⁰ B.R. ROTH, "Secessions, Coups and the International Rule of Law: Assessing the Decline of the Effective Control Doctrine", *Melbourne Journal of International Law* 2010, 421.

²⁰¹ Art. 2 (4) en 2 (7), United Nations Charter of 26 June 1945, 1 *UNTS* XVI.

²⁰² P. MALANCZUK, *Akehurst's modern introduction to international law*, New York, Routledge, 1997, 85.

²⁰³ Resolutie 541 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (18 november 1983), *UN Doc. S/RES/541* (1983).

²⁰⁴ P.H. KOOIJMANS, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2008, 32.

om door middel van geweld grondgebied te verkrijgen.²⁰⁵ Dergelijke resoluties kunnen volgens TALMON wijzen op het bestaan van een gewoonterechtelijke niet-erkenningsplicht van afgescheiden entiteiten die door geweld zijn gecreëerd.²⁰⁶ Vaak zien we dat in de rechtsleer geen onderscheid wordt gemaakt tussen het geval van annexatie en een unilaterale secessie met buitenlandse militaire inmenging. De niet-erkenningsplicht in het geval van annexatie, dat hieronder wordt besproken, wordt eveneens aanvaard in het geval van een unilaterale secessie met buitenlandse inmenging.

3.5. Nieuwe staten na annexatie

Annexatie van bestaande staten, of gedeeltes van die staten, is verboden in het huidige internationaal publiekrecht. Er is namelijk een expliciet verbod op het gebruik van geweld (*'the use of force'*) en er is een niet-interventieplicht opgenomen in het VN Handvest. Er wordt hierop enkel een uitzondering gemaakt in het geval van zelfverdediging. Dan kan *'the use of force'* wel legaal worden aangewend.²⁰⁷ Ook al is voldaan aan de criteria voor het staatskarakter, er kan in de gevallen van annexatie geen sprake zijn van een legaal gevormde nieuwe staat. Belangrijk om deze praktijk van illegale staatsvorming tegen te gaan, is de niet-erkenning van dergelijke nieuwe staten door de internationale gemeenschap.²⁰⁸ Deze sanctie is een vorm van een collectieve niet-erkenning en is een verplichting die rust op de internationale samenleving.²⁰⁹ Het idee achter deze praktijk is om een illegale daad af te straffen door de staat niet te erkennen.

Dit wordt ook wel de niet-erkenningsdoctrine of *Stimson*-doctrine genoemd. Deze doctrine werd in 1932 voorgesteld door de Verenigde Staten nadat Japan het gebied Mantsjoerije veroverde, dat op dat moment onder Chinees bestuur stond. Die daad van annexatie was en is in strijd met de regels van het internationale recht.²¹⁰ Er werd immers een inbreuk gemaakt op een norm van *jus cogens*. In dat geval is er een plicht tot niet-erkenning. Deze wordt aanzien als internationaal gewoonterecht.²¹¹

Deze theorie werd gecodificeerd in de Montevideo Conventie. Artikel 11 van deze Conventie stelt: *"The contracting states definitely establish as the rule of their conduct the precise obligation not to recognize territorial acquisitions or special advantages which have been obtained by force whether this consists in the employment of arms, in threatening diplomatic representations, or in any other effective coercive measure. The territory of a state is inviolable and may not be the object of military occupation nor of other measures of force imposed by another state directly or indirectly or for any motive whatever even temporarily."*

²⁰⁵ Resolutie 884 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (12 november 1993), *UN Doc. S/RES/884* (1993); Resolutie 874 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (14 oktober 1993), *UN Doc. S/RES/874* (1993); Resolutie 853 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (29 juli 1993), *UN Doc. S/RES/853* (1993); Resolutie 822 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (30 april 1993), *UN Doc. S/RES/822* (1993).

²⁰⁶ S. TALMON, "Recognition of states and governments in international law", March 2010, (<http://fichasmarra.wordpress.com/2010/03/04/recognition-of-states-and-governments-in-international-law/>).

²⁰⁷ Art. 2 (4) en 2 (7), United Nations Charter of 26 June 1945, 1 *UNTS* XVI.

²⁰⁸ P.H. KOIJMANS, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2008, 29.

²⁰⁹ I. BROWNLIE, *Principles of public international law*, Oxford, Oxford University Press, 2008, 95.

²¹⁰ S.K. VERMA, *An Introduction to Public International Law*, New Delhi, Prentice Hall of India, 2004, 110-111.

²¹¹ J. VIDMAR, "Explaining the legal effects of recognition", *International & Comparative Law Quarterly* 2012, 382.

Ook wordt de niet-erkenningsplicht vermeld in artikel 41 (2) van de *International Law Commission's Articles on Responsibility of States of Internationally Wrongful Acts*.²¹² Bovendien kan een bindende resolutie van de VN Veiligheidsraad of een verdrag in een concreet geval het verbod tot erkenning opleggen.²¹³

Als we kijken naar de recente geschiedenis, dan werd deze doctrine ook in de statenpraktijk gebruikt. Zo stelde de VN Veiligheidsraad in resolutie 662 (1990) unaniem vast dat de annexatie van Koeweit door Irak ongeldig was. De resolutie riep bovendien alle staten en andere actoren in het internationaal recht op om deze annexatie niet te erkennen.²¹⁴ Echter, toen Marokko de Westelijke Sahara veroverde en Indonesië Oost-Timor annexeerde, waren er verschillende staten die wel overgingen tot het erkennen van de annexatie.²¹⁵ Hoewel de niet-erkenningsplicht in de rechtsleer beschouwd wordt als internationaal gewoonterecht, toont de praktijk aan dat deze plicht niet altijd gerespecteerd wordt.

3.6. Tussenconclusie

Het ontstaan van een nieuwe staat door fusie van bestaande entiteiten of staten gebeurt na akkoord van de bestaande entiteiten of staten. Aangezien de consensus een *conditio sine qua non* is voor de eenmaking, wordt er door de internationale samenleving probleemloos overgegaan tot erkenning. De territoriale integriteit van de moederstaat kan immers niet worden geschonden, noch het zelfbeschikkingsrecht van één van de volkeren. In dit geval stelt zich dus ook geen collisie tussen rechten, waarbij moet worden bepaald welk recht prevaleert.

Wanneer een federatie ontbonden wordt, zijn het belang en de gevolgen van een erkenning afhankelijk van een al dan niet bestaande consensus over de ontbinding. Indien er een consensus is over de ontbinding, dan heeft de erkenning van de nieuwe onafhankelijke staten door derde staten louter een declaratoir, status-bevestigend effect. Indien er echter geen consensus bestaat met betrekking tot de ontbinding van een staat, dan is de erkenning van de nieuwe staten eerder status-creërend en dus constitutief. Dit werd duidelijk bij de ontbinding van Voormalig Joegoslavië. Een (quasi) universele erkenning van de nieuwe staten, ontstaan na de niet-consensuele ontbinding van een federatie, is dus van belang voor het effectief functioneren van deze nieuwe staten in de internationale gemeenschap.

Voor wat betreft nieuwe staten die ontstaan zijn na secessie, kan men hetzelfde onderscheid maken. Als de secessie plaatsvindt met de toestemming van de moederstaat of op grond van een uitdrukkelijke grondwettelijke bepaling, dan kan de moederstaat niet claimen dat haar recht op territoriale integriteit werd geschonden. Vandaar dat een universele erkenning van zo een nieuwe ontstane staat in principe zonder problemen verloopt. Erkenning heeft dan ook een puur declaratoir effect. Dit is anders bij een unilaterale afscheiding van een entiteit. Daar is het succes van die nieuwe staat veelal afhankelijk van internationale erkenning. Universele erkenning is in dat geval eigenlijk gelijk aan de collectieve creatie van een staat. Zij is aldus constitutief. Er is in het internationaal publiekrecht geen uitdrukkelijk recht op een unilaterale afscheiding. Toch zijn er argumenten te vinden voor een dergelijk recht.

²¹² Art. 41 (2), International Law Commission, "Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (November 2001)", Supplement No. 10 (A/56/10), chp.IV.E.1.

²¹³ S. TALMON, "Recognition of states and governments in international law", March 2010, (<http://fichasmarra.wordpress.com/2010/03/04/recognition-of-states-and-governments-in-international-law/>).

²¹⁴ Resolutie 662 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (9 augustus 1990), *UN Doc. S/RES/662* (1990).

²¹⁵ B.A. BOCZEK, *International law: a dictionary*, Lanham, Scarecrow Press Inc, 2005, 214.

Volgens sommigen is dit recht onbeperkt, volgens anderen bestaat dit enkel wanneer er serieuze mensenrechtenschendingen werden begaan door de moederstaat (*'remedial secession'*). In het geval van een *'remedial secession'*, kan erkenning ook worden gebruikt als sanctiemechanisme om de mensenrechtenschendingen, begaan door de moederstaat, te veroordelen en als afschrikking voor andere staten die minderheden op hun grondgebied onderdrukken. Echter, wanneer die moederstaat een (militaire) grootmacht is, zullen de sanctionerende bedoelingen weinig effect hebben.

De vraag stelt zich nu of een erkenning van een unilateraal afgescheiden entiteit legaal is. De statenpraktijk toont aan dat het recht op territoriale soevereiniteit van de moederstaat nog steeds prevaleert op het zelfbeschikkingsrecht van het volk dat zich wil afscheiden. Ondanks de evolutie richting een beperkt of onbeperkt recht op unilaterale secessie, blijft de meerderheid van de hedendaagse rechtsgeleerden een erg traditionele opinie behouden. Zij stellen dat een dergelijke erkenning verboden is volgens het internationaal publiekrecht wanneer de moederstaat succesvol weerstand heeft geboden tegen de politieke macht van de afscheurende entiteit. Een erkenning is enkel legaal wanneer er geen succesvolle weerstand werd geboden door de moederstaat. Erkenning wanneer een moederstaat haar gezag nog probeert te herstellen, maakt normaal een verboden vroegtijdige erkenning uit, behalve wanneer dit manifest zinloos is. In dat geval is de erkenning wettelijk. Er wordt hier echter één uitzondering op gemaakt, namelijk wanneer de entiteit tijdens haar onafhankelijkheidsstrijd geholpen werd door een derde staat, die hierbij illegaal gebruik heeft gemaakt van *'the use of force'*, dan is een erkenning niet wettelijk. Militaire buitenlandse inmenging is immers expliciet verboden in het internationaal publiekrecht.

Erkenning van een nieuwe staat na annexatie is verboden. De niet-interventieplicht wordt immers geschonden door de annexatie waardoor de staatsvorming illegaal is. Een onwettelijke rechtshandeling mag bijgevolg niet erkend worden door de internationale gemeenschap. Toch wordt deze niet-erkenningsplicht (de *Stimson*-doctrine), die onder meer gecodificeerd werd in artikel 11 van de Montevideo Conventie en artikel 41 (2) van de *'International Law Commission's Articles on Responsibility of States of Internationally Wrongful Acts'*, niet altijd gerespecteerd in de praktijk.

We kunnen concluderen dat de erkenning van een nieuwe staat declaratoir is als haar oprichting niet betwist is, door onder andere de moederstaat. De erkenning van nieuwe staten waarvan het ontstaan betwist is, heeft daarentegen wel constitutieve effecten.

Als we alle ontstaansvormen van nieuwe staten bekijken, is het duidelijk dat vooral de erkenning van nieuwe staten die door unilaterale afscheiding worden opgericht problematisch is. Nog steeds neemt de rechtsleer de positie in dat het recht op territoriale soevereiniteit van de moederstaat prevaleert op het zelfbeschikkingsrecht van het volk dat zich wil afscheiden. Ook de statenpraktijk doorheen de geschiedenis wijst in die richting. Toch is de collisie tussen beiden rechten, in mijn opinie, nog niet definitief beslecht. Aangezien er meer en meer rechtsgeleerden pleiten voor een recht op secessie, onbeperkt of beperkt (*'remedial secession'*) en we in de recente statenpraktijk toch een groot aantal staten zien die wel durven overgaan tot de erkenning van een unilateraal afgescheiden entiteit, kan de balans tussen beide rechten in de toekomst eerder in het voordeel van het recht op zelfbeschikking gaan doorwegen.

Hoofdstuk 4: Gevolgen van (niet-)erkenning

4.1. Algemeen: niet-erkende staten

We moeten steeds het onderscheid maken tussen twee soorten niet-erkenningen. Enerzijds is er de niet-erkenning die gebaseerd is op een wettelijke verplichting. Dit is zo wanneer de staat illegaal werd opgericht doordat een inbreuk werd gemaakt op een norm van *jus cogens*. In dat geval zijn er een aantal wettelijke gevolgen hieraan gekoppeld. Anderzijds is er de niet-erkenning op grond van politieke overwegingen. De gevolgen in dat geval zijn voornamelijk op bilateraal niveau aanwezig en zijn afhankelijk van wat de staten hierin discretionair beslissen. Deze vorm van niet-erkenning kan worden opgesplitst in twee soorten. Ten eerste is er de niet-erkenning op grond van directe nationale belangen. Dit is bijvoorbeeld duidelijk het geval voor de Arabische landen die Israël niet erkennen. Ten tweede is er de niet-erkenning onder druk van derde staten. Voornamelijk sinds de Tweede Wereldoorlog zijn er door verschillende staten doctrines afgekondigd onder dewelke relaties worden afgebroken met elke andere staat die overgaat tot het erkennen van een bepaalde entiteit die door de andere staten wordt tegengewerkt.²¹⁶ Het bekendste voorbeeld is waarschijnlijk de zogenaamde *Hallstein*-doctrine. Op grond van deze theorie ging de Bondsrepubliek Duitsland over tot het nemen van maatregelen tegen elke derde staat die de Duitse Democratische Republiek als afzonderlijke staat erkende. Deze sancties waren onder andere het afbreken van de diplomatieke relaties, het stopzetten van hulp of economische sancties.²¹⁷ Een recenter voorbeeld is Rusland die dreigde met embargo's tegen elke staat die zou overgaan tot het erkennen van Tsjetsjenië als onafhankelijke staat. De Baltische Staten die deze erkenning eerder overwogen, besloten dit uiteindelijk toch niet te doen.²¹⁸

Zoals eerder werd verduidelijkt, kan elke staat zelf beslissen, al dan niet onder druk van andere staten, om een derde staat niet te erkennen. Het weigeren van de erkenning van een entiteit laat de niet-erkennende staat echter niet toe die entiteit te negeren en hen de toekenning van rechten te ontzeggen.²¹⁹ Niet-erkenning van een entiteit wordt al lang niet meer aanzien als het niet-bestaan ervan in de internationale gemeenschap.²²⁰

Zelfs wanneer erkenning (quasi) universeel wordt ingehouden, betekent dit niet dat de entiteit geen staat kan zijn gedurende die periode van niet-erkenning. Dit was het geval begin de jaren '90 met Macedonië. Dit is een vrij duidelijk voorbeeld van een politieke niet-erkenning aangezien de plicht tot niet-erkenning in deze case niet van toepassing was. Bovendien ging het hier niet om een unilaterale secessie, waarbij de soevereiniteit van de moederstaat mogelijks geschonden was, want de moederstaat bestond niet meer. De echte reden was dat buurland Griekenland moeite had met de onafhankelijkheid van Macedonië. Griekenland had onder andere grote moeilijkheden met de naam van de nieuwe staat, gezien Macedonië historisch gezien ook gebieden omvatte die vandaag op het Griekse

²¹⁶ B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Sijthoff, 1968, 37-39.

²¹⁷ B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Sijthoff, 1968, 41.

²¹⁸ E. TING LUN HUANG, "The modern concept of sovereignty, statehood and recognition: a case study of Taiwan", *New York International Law Review* 2003, 138.

²¹⁹ J. CRAWFORD, *The creation of states in international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 27.

²²⁰ B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Sijthoff, 1968, 2.

grondgebied liggen.²²¹ Macedonië werd dus volgens het internationaal publiekrecht wel degelijk beschouwd als een staat, zij het een niet-erkende staat.

De gevolgen van erkenning en niet-erkenning zijn deels afhankelijk van welke theorie er wordt gehanteerd. Zoals eerder gezien argumenteert de constitutieve doctrine dat de rechten en plichten van een staat volledig afhangen van de erkenning door andere staten. Niet-erkende staten kunnen volgens deze strekking bijvoorbeeld geen verdrag sluiten, aangezien ze niet eens bestaan. De meerderheidsstrekking die de declaratoire doctrine verdedigt, stelt daarentegen dat de wettelijke status van een staat reeds vastligt, vooraleer erkenning plaatsvindt. Zelfs als we de declaratoire strekking volgen, zijn er toch nog belangrijke politieke en wettelijke gevolgen gekoppeld aan de erkenning en bovendien verdwijnen onzekerheden door het ophelderen van de status.²²²

Ook op economisch vlak is (universele) erkenning noodzakelijk om te kunnen functioneren in de internationale gemeenschap. Geen erkenning betekent immers geen toegang tot belangrijke internationale financiële instituties. Bovendien zijn buitenlandse investeerders niet happig om te investeren in een niet-erkende staat en is handel voeren moeilijk.²²³ De geloofwaardigheid van niet-erkende staten is ook serieus aangetast. Meestal worden niet-erkende staten als niet geloofwaardig beschouwd door de rest van de wereld. Uiteraard moeten we rekening houden met hoeveel staten er niet tot erkenning overgaan. Betreft het een universele niet-erkenning (bv. Somaliland) of gaat het om een niet-erkenning door één andere staat (bv. Zuid-Korea). Bovendien is het van belang welke rol de niet-erkennende staten spelen in de wereld, namelijk of dit belangrijke grootmachten zijn of eerder onbelangrijke kleine staten.

4.2. Relaties tussen staten

4.2.1. Bilaterale relaties

Eén van de belangrijkste gevolgen van de erkenning van een staat, is de totstandkoming van bilaterale relaties tussen de erkennende staat en de erkende staat. Erkenning is zeker constitutief voor wat betreft de rechten en plichten die de nieuwe staat verkrijgt door de bilaterale relaties met de erkennende staat. Bilaterale relaties omvatten de mogelijkheid om diplomatieke relaties aan te gaan en om over te gaan tot het sluiten van verdragen.²²⁴

Erkenning van een staat leidt meestal tot de totstandkoming van diplomatieke relaties. De vestiging van diplomatieke relaties is het duidelijkst wanneer beide landen een ambassade of consulaat in het andere land gaan vestigen en ambassadeurs of consuls gaan uitwisselen. Echter, door kleinere landen of nieuwe staten zonder veel middelen wordt niet altijd een permanente missie opgericht. Soms wordt een reeds bestaande permanente missie in een gastland geaccrediteerd om ook de belangen van een andere staat te behartigen.²²⁵ Toch moeten we er op wijzen dat er na een staatserkenning geen verplichting bestaat om diplomatieke relaties te vestigen. Omgekeerd betekent de beëindiging van diplomatieke

²²¹ J. VIDMAR, "Explaining the legal effects of recognition", *International & Comparative Law Quarterly* 2012, 373.

²²² J. CRAWFORD, *The creation of states in international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 27.

²²³ B.R. FARLEY, "Calling a state a state: Somaliland and international recognition", *Emory International Law Review* 2010, 793.

²²⁴ B.A. BOCZEK, *International law: a dictionary*, Lanham, Scarecrow Press Inc, 2005, 102.

²²⁵ A. AUST, *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 118.

relaties dan ook niet de intrekking van de erkenning.²²⁶ Zo werden de diplomatieke relaties tussen het Verenigd Koninkrijk en Libië tijdens de jaren '90 afgebroken na het *Lockerbie*-incident.²²⁷ Toch bleven beide staten elkaar erkennen. Hoewel staatserkenning dus niet de automatische totstandkoming van diplomatieke relaties impliceert, is een dergelijke erkenning wel een noodzakelijke vereiste om diplomatieke betrekkingen te kunnen aangaan.²²⁸ Niet-erkenning daarentegen heeft tot gevolg dat er geen diplomatieke relaties tussen de niet-erkennende staat en de niet-erkende staat kunnen worden aangeknoopt.²²⁹

Onofficiële relaties zijn wel altijd mogelijk, ongeacht of er werd overgegaan tot erkenning van de nieuwe staat. Zo erkende de VS lange tijd enkel Taiwan als de enige wettelijke vertegenwoordiger van de Republiek China, maar onderhield zij in de jaren '60 wel informele contacten met China.²³⁰ Sinds de internationale erkenning van de Volksrepubliek China in 1971 als enige vertegenwoordiger van China, zijn de rollen omgekeerd. Er werden meteen diplomatieke relaties opgestart tussen de VS en de Volksrepubliek China en deze werden afgebroken met Taiwan. Toch zijn er goede relaties tussen Taiwan en de VS, zonder het bestaan van diplomatieke relaties tussen beide landen.²³¹

De totstandkoming van de bilaterale diplomatieke relaties kan heel snel gaan en al op dezelfde dag als de erkenning plaatsvinden. Dan is er in principe eerst de unilaterale erkenning, gevolgd door een bilaterale handeling die de diplomatieke relaties tussen beide staten vestigt. Meestal duurt de totstandkoming van de bilaterale relaties echter een paar dagen of maanden. Soms zelfs een paar jaar. Het is logisch dat de staten die een paar maanden of jaren wachten vooraleer tot erkenning van de nieuwe staat over te gaan, meer tijd hebben om het samengaan van de erkenning en de vestiging van bilaterale relaties te coördineren. We kunnen dit aantonen met de case Montenegro. Als we kijken naar alle staten die Montenegro meteen erkenden in de eerstvolgende dagen na haar onafhankelijkheidsverklaring op 3 juni 2006, dan merken we op dat het bijna altijd minstens een week, tot een paar weken en in sommige gevallen een paar maanden duurt, vooraleer bilaterale relaties worden gevestigd. Wanneer we kijken naar de tientallen staten die pas vanaf 2007 overgingen tot erkenning, dan vinden de unilaterale erkenningshandeling en de bilaterale handeling tot vestiging van relaties, op een uitzondering na, altijd op dezelfde dag plaats.²³² Het kan dus een tijdje duren vooraleer er effectief bilaterale relaties worden aangeknoopt, toch leidt staatserkenning in de praktijk ten allen tijde tot het vestigen van bilaterale diplomatieke relaties. Niet-erkenning leidt in de praktijk nooit tot de totstandkoming van diplomatieke relaties.

In principe is wederzijdse statenerkenning ook noodzakelijk om bilaterale verdragen af te sluiten. Echter, voor niet-politieke bilaterale akkoorden (bv. handelsakkoorden) die tijdelijk

²²⁶ P. MALANCZUK, *Akehurst's modern introduction to international law*, New York, Routledge, 1997, 86.

²²⁷ M. DIXON, *Textbook on international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 127.

²²⁸ M. BEDJAOUI, *International law: achievements and prospects*, Dordrecht, Martinus Nijhoff Publishers, 1999, 450.

²²⁹ B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Sijthoff, 1968, 19.

²³⁰ M.N. SHAW, *International law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 463.

²³¹ H. CHIU, "Symposium on Taiwan: The international law of recognition and the status of the republic of China", *Journal of Chinese Law* 1989, 193.

²³² Information Note Montenegro Ministry of Foreign Affairs and European Integration, "Dates of Recognition and Establishment of Diplomatic Relations", <http://www.mip.gov.me/en/index.php/Bilateral/dates-of-recognition-and-establishment-of-diplomatic-relations.html>.

of technisch zijn, kunnen uitzonderingen worden gemaakt. Zelfs voor politieke verdragen wordt erkenning niet echt meer vereist.²³³ In de traditionele doctrine werd algemeen aangenomen dat het sluiten van bilaterale verdragen met een niet-erkende entiteit de erkenning van die entiteit teweegbracht. Echter, dit concept werd door de statenpraktijk achterhaald. Na de Tweede Wereldoorlog hebben immers verschillende staten bilaterale verdragen afgesloten met entiteiten die zij niet erkennen en zonder dat zij de bedoeling hebben om hen te erkennen.²³⁴ Zo hebben verschillende staten bilaterale verdragen afgesloten met Taiwan.²³⁵ Maar ook met minder voor de hand liggende 'staten' zijn er, weliswaar minder frequent, bilaterale akkoorden ondertekend. Zo hebben Malawi en Noord-Cyprus een cultureel akkoord gesloten en is er een bilateraal akkoord tussen Yemen en Somaliland met betrekking tot de visserij. Omwille van de 'impliciete erkenningsdoctrine' weigeren verschillende staten nog steeds contractuele betrekkingen met niet-erkende entiteiten of stellen zij uitdrukkelijk dat een aangegaan verdrag met een niet-erkende entiteit geen erkenning uitmaakt.²³⁶

4.2.2. Multilaterale relaties

Deze situatie verschilt enorm van de bilaterale relaties. Het is immers steeds mogelijk voor staten om, in plaats van diplomatieke relaties, onofficiële relaties aan te gaan en te onderhouden met niet-erkende staten, indien zij dit nuttig of noodzakelijk achten. Bovendien wijst de statenpraktijk, zoals we net zagen, uit dat bilaterale akkoorden ook kunnen gesloten worden met niet-erkende entiteiten. Dat een nieuwe staat niet wordt erkend is dus geen onoverkomelijk probleem op het bilaterale niveau. Dit is anders met betrekking tot de multilaterale relaties, aangezien algemeen niet-erkende staten geen lid kunnen worden bij de Verenigde Naties, de Wereldbank of het Internationaal Monetair Fonds. Met andere woorden, indien een staat wereldwijd niet erkend wordt, zoals Somaliland, of slechts door een paar staten, zoals Abchazië, dan is het ondenkbaar dat zij zal worden toegelaten tot een multilaterale of zelfs internationale organisatie. Wanneer een staat daarentegen niet universeel, maar toch ruim erkend wordt door andere staten, dan kan zij, als zij de vereiste meerderheid van stemmen bereikt, toegelaten worden als lidstaat binnen een multilaterale organisatie. Ook de erkenning door grootmachten is hier van cruciaal belang.

Lidmaatschap bij de Verenigde Naties zorgt voor een erkende internationale rechtspersoonlijkheid voor de nieuwe staat. Bovendien biedt het lidmaatschap een zekere graad van bescherming doordat zij andere staten verplicht om de nieuwe staat te behandelen in overeenstemming met het VN Handvest.²³⁷ Zoals eerder gezien, wordt het toelaten van een nieuw lid bij de VN aanzien als een 'collectieve erkenning' van de internationale samenleving. De procedure voor het lidmaatschap wordt verder uitgebreid besproken. Het is niet vereist dat er unanimititeit is onder de leden, met name dat alle lidstaten voor de toelating van een nieuwe staat stemmen. Wat fundamenteel is, is dat er

²³³ B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Sijthoff, 1968, 30.

²³⁴ J.M. HENCKAERTS, *The international status of Taiwan in the new world order, legal and political considerations*, London, Kluwer Law International, 1996, 38.

²³⁵ M.D. EVANS, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2010, 245.

²³⁶ O. DORR en K. SCHMALENBACH, *Vienna Convention on the law of treaties*, Heidelberg, Springer, 2012, 67-68.

²³⁷ D.O. LLOYD, "Succession, secession, and state membership in the United Nations", *New York University Journal of International Law & Politics* 1994,676.

een twee derde meerderheid wordt bereikt onder de leden in de Algemene Vergadering. Bovendien is de steun van de permanente leden in de Veiligheidsraad een voorafgaande vereiste. Daar wringt vaak het schoentje. Als we nu de case van Kosovo erbij nemen, dan moeten we vaststellen dat lidmaatschap niet waarschijnlijk lijkt. Momenteel wordt de staat door bijna 100 staten erkend.²³⁸ Dit aantal is dus zeker niet verwaarloosbaar. Echter, voor een tweederde meerderheid is er minstens nood aan 30 erkenningen meer. Het is niet onwaarschijnlijk dat Kosovo binnen een paar jaar dit aantal bereikt, aangezien er nog elk jaar staten blijven overgaan tot erkenning. Toch is het lidmaatschap van Kosovo in de Verenigde Naties ondenkbaar. Dit is zo aangezien Rusland als machtigste bondgenoot van Servië elke aanbeveling voor het lidmaatschap door de Veiligheidsraad zal blokkeren met haar vetorecht.

Lidmaatschap bij zowel de Wereldbank als bij het Internationaal Monetair Fonds is op economisch vlak enorm belangrijk. Deze organisaties bieden concrete toegang tot financiële middelen om onder meer de noodzakelijke infrastructuur in een (nieuwe) staat aan te leggen. Maar ook op politiek vlak is lidmaatschap bij deze organisaties een goed signaal naar de wereld, aangezien enkel staten tot deze organisaties worden toegelaten. Om lid te worden bij de Wereldbank en het IMF moet men een meerderheid van de stemmen behalen. In tegenstelling tot bij de VN, wordt er in deze organisaties gewerkt met een gewogen stembestelsysteem. Staten die meer bijdragen, zoals bijvoorbeeld de Verenigde Staten, hebben dus een groter stemgewicht. Dit heeft er onder meer toe geleid dat Kosovo aanvaard werd als lid bij de Wereldbank en het IMF. Aangezien Kosovo al van in het begin erkend werd door verschillende machtige en rijke staten met meer stemgewicht in deze organisaties, waaronder de meeste West-Europese staten, Canada, de VS, Japan en Australië, kwam het lidmaatschap van Kosovo niet geheel als een verrassing. Toch moeten we eraan toevoegen dat Kosovo gesteund werd door meer dan 90 staten, inclusief staten die Kosovo op dat moment niet formeel erkenden.²³⁹ In mijn opinie wijst dit erop dat vele staten lidmaatschap bij dergelijke economische organisaties als minder politiek geladen zien dan het officieel erkennen van een nieuwe staat.

In multilaterale organisaties, waar een nieuw lid wordt toegelaten als de meerderheid hier 'voor' stemt, kunnen niet-erkennende staten informele contacten hebben met niet-erkende staten. Het belang van erkenning wordt hierdoor met andere woorden uitgehold.²⁴⁰ In het geval van Kosovo kunnen staten die het land niet erkennen binnen het IMF en de Wereldbank toch niet-officiële contacten onderhouden met Kosovo.

Het lidmaatschap bij de NAVO biedt als voordeel de mogelijke collectieve verdediging door alle lidstaten wanneer de territoriale integriteit en soevereiniteit van één lidstaat bedreigd worden. Lidmaatschap bij de EU is dan weer voornamelijk van belang voor de economische voordelen van de Unie, maar ook voor het verkrijgen van de Europese identiteit. Lidmaatschap binnen de NAVO en de EU is zelfs voor gedeeltelijk erkende staten onmogelijk, ook wanneer zij voldoen aan alle criteria voor het lidmaatschap. Er is immers het unaniem

²³⁸ <http://www.kosovothanksyou.com>.

²³⁹ J. SUMMERS, *Kosovo: a precedent? The declaration of independence, the advisory opinion and implications for statehood, self-determination and minority rights*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2011, 134-135.

²⁴⁰ M. GRIFFIN, "Book Annotation: Recognition of governments: legal doctrine and state practice", *New York University Journal of International Law & Politics* 1997, 648.

akkoord vereist van de bestaande leden. Dit wordt moeilijk voor Kosovo, aangezien een aantal lidstaten van zowel de NAVO als de EU Kosovo niet formeel erkend hebben. Onder meer Spanje, Griekenland en Cyprus, weigeren de erkenning van de nieuwe staat. Er bestaat een kans dat onderhandelingen met deze landen succesvol verlopen en niet leiden tot het blokkeren van de aanvraag. Voor wat Servië betreft, ligt de situatie anders. Tot voor kort leek het zo dat indien Servië er in zou slagen om vóór Kosovo lid te worden van beide organisaties, Kosovo haar plannen om ooit het lidmaatschap te verkrijgen, kon opbergen.²⁴¹ Echter, recentelijk is er tussen beide staten een akkoord gesloten waarin zij beiden toezeggen elkaars EU-lidmaatschap niet in de weg te zullen staan.²⁴² Deze unanimititeit zorgt voor het probleem dat zelfs één enkele staat het lidmaatschap van een nieuwe staat volledig kan blokkeren. Zo gebruikte Griekenland haar veto tegen de toelating van Macedonië tot de NAVO. Macedonia ging hierop naar het Internationaal Gerechtshof en haalde gelijk. Het Hof stelde immers vast dat Griekenland door haar veto in te zetten haar verplichtingen onder het Interim Akkoord tussen beide landen had geschonden.²⁴³ Niet-universele erkenning of een dispuut met één enkele staat is aldus problematisch voor een staat om toegang te krijgen tot dergelijke organisaties.

Wat betreft het lid worden bij multilaterale verdragen wijzen zowel de juridische bronnen als het inherente karakter van multilaterale conventies op een onbeperkt recht tot deelname van elke staat. In de Montevideo Conventie staat immers duidelijk te lezen dat een staat de capaciteit moet bezitten om relaties aan te gaan met andere staten.²⁴⁴ Bovendien stelt de Conventie van Wenen dat elke staat de capaciteit bezit om verdragen te sluiten.²⁴⁵ Laatstgenoemde Conventie is van toepassing op elk verdrag ter oprichting van een internationale organisatie of gesloten binnen een internationale organisatie.²⁴⁶ Met andere woorden, wanneer een entiteit gekwalificeerd wordt als staat moet zij aldus kunnen toetreden tot multilaterale verdragen, ongeacht of zij erkend wordt of niet. Dit is althans in theorie het geval.

Zoals eerder gezien wordt er een onderscheid gemaakt tussen de zogenaamd open multilaterale verdragen en de gesloten multilaterale verdragen. De open verdragen streven een universele toepassing na, dus elke staat zou in principe tot dergelijke verdragen moeten kunnen toetreden. Bepaalde verdragen stellen ook uitdrukkelijk dat het openstaat voor deelname door 'alle staten', zonder dat zij spreken over erkenning, zo bijvoorbeeld de Cluster Conventie.²⁴⁷ Bij deze 'open' verdragen impliceert het lid zijn van de niet-erkennende staat samen met de niet-erkende staat geen erkenning van die staat.²⁴⁸ Toch zien we in de praktijk dat (gedeeltelijk) niet-erkende staten geen partij (mogen) zijn bij dergelijke verdragen. Toen Palestina in 1989 in een officiële brief stelde dat het de Geneva Conventies en de twee Aanvullende Protocollen zou respecteren, werd geantwoord dat het onduidelijk was of deze brief zou leiden tot de toetreding tot deze verdragen aangezien er onzekerheid

²⁴¹ J. SUMMERS, *Kosovo: a precedent? The declaration of independence, the advisory opinion and implications for statehood, self-determination and minority rights*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2011, 136-139.

²⁴²

²⁴³ Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece), Judgment, *ICJ Reports* 2012, 1.

²⁴⁴ Art. 1, Convention on Rights and Duties of States of 26 December 1933, 165 *LNTS* 25.

²⁴⁵ Art. 6, Vienna Convention on Succession of States in Respect of Treaties of 23 August 1978, 1946 *UNTS* 3.

²⁴⁶ Art. 5, Vienna Convention on Succession of States in Respect of Treaties of 23 August 1978, 1946 *UNTS* 3.

²⁴⁷ Art 15 en 16, Convention on Cluster Munitions of 30 May 2008, 38 *ILM* 354.

²⁴⁸ M. BOSSUYT en J. WOUTERS, *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 206.

bestond in de internationale gemeenschap over het al dan niet bestaan van een Palestijnse staat.²⁴⁹ Ook verschillende verdragen die ontstaan zijn in de schoot van de Verenigde Naties spreken in de clausules over 'alle staten'. Om te bepalen welke entiteiten hieronder vallen, kijkt de Secretaris-Generaal naar de praktijk van de Algemene Vergadering. Wanneer entiteiten, die geen lid zijn van de VN, toch als staat worden beschouwd door de Algemene Vergadering, is het mogelijk om tot het verdrag toe te treden. Dit gebeurde onder meer met Guinea-Bissau en Noord-Vietnam. Ook sommige regionale verdragen gesloten binnen een VN regionale commissie staan open voor geassocieerde leden die niet volledig erkend worden of voor niet-VN lidstaten die een raadplegingsstatus hebben bij ECOSOC. Zo kon Palestina partij worden bij een paar verdragen.²⁵⁰ Toch is het een zeldzaamheid dat niet-lidstaten partij worden en worden de belangrijke verdragen in de praktijk enkel geratificeerd door VN leden. Anderzijds worden verschillende mensenrechtenverdragen en het internationaal humanitair recht aanzien als internationaal gewoonterecht en binden dus ook die staten die geen partij zijn bij het verdrag, met andere woorden de niet-erkende staten.

Om lid te worden bij de gesloten multilaterale verdragen moeten de andere staten, unaniem of door een meerderheid, hun toestemming geven. Bijvoorbeeld om toegelaten te worden tot het internationaal handelsverdrag, de GATT, was een twee derde meerderheid vereist. Elke partij bij het verdrag heeft één stem. Vandaag is de GATT geïncorporeerd in de Wereldhandelsorganisatie, maar de regels voor toelating zijn nog steeds hetzelfde.²⁵¹ Wanneer een multilateraal verdrag unanimititeit vereist bij de komst van een nieuw lid komt dit *de facto* neer op een impliciete erkenning door de andere staten.²⁵² Het is dus logisch dat in de praktijk niet-erkende staten geen toegang vinden tot dergelijke verdragen.

Wanneer (geheel of gedeeltelijk) niet-erkende staten er toch in slagen om internationale akkoorden of verdragen te ondertekenen, dan moet elke derde staat die de eerstgenoemde staat niet erkent, er wel van uit gaan dat de niet-erkende staat hierdoor gebonden is. Zo werd de Duitse Democratische Republiek geacht gebonden te zijn door het *Nuclear Test Ban Treaty* van 1963, ondanks dat de staat slechts door een paar staten ter wereld werd erkend.²⁵³

4.3. Internationale rechtspersoonlijkheid

4.3.1. Algemeen

Zowel de statenpraktijk als de praktijk van de Verenigde Naties toont aan dat *de facto* bestaande, maar (nog) niet-erkende, staten rechtspersoonlijkheid bezitten.²⁵⁴ Bovendien stelt ook de meerderheid in de rechtsleer dat wanneer een entiteit als staat gekwalificeerd wordt, zij de internationale rechten en plichten van staten kan uitoefenen, ongeacht

²⁴⁹ <http://www.icrc.org/ihl.nsf/WebSign?ReadForm&id=470&ps=P>.

²⁵⁰ D.B. HOLLIS, *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 259-261.

²⁵¹ General Agreement on Tariffs and Trade of 15 April 1994, 1867 UNTS 187; J.C. BRADA et al., *Economic adjustment and reform in Eastern Europe and the Soviet Union: essays in honor of F.D. Holzman*, Durham, Duke University Press, 1988, 227; http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org3_e.htm.

²⁵² B.R. BOT, *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Sijthoff, 1968, 31.

²⁵³ Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water of 5 August 1963, 480 UNTS 43; M.N. SHAW, *International law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 471.

²⁵⁴ M.K. MALONE, "The rights of newly emerging democratic states prior to international recognition and the Serbo-Croatian conflict", *Temple International and Comparative Law Journal* 1992, 83.

erkenning.²⁵⁵ Het wordt aldus algemeen aangenomen dat de erkenningshandeling geen gevolgen meebrengt voor de internationale rechtspersoonlijkheid van de staat. Erkenning doet met andere woorden geen rechten en plichten ontstaan. De praktijk en de internationale rechtsleer hanteren dus duidelijk de declaratoire theorie. Zich beroepen op de constitutieve theorie zou onder meer inconsistent zijn met het principe van gelijkheid tussen staten.²⁵⁶

Echter, dit geldt enkel voor de niet-erkende staten. Er moet een blijvend onderscheid gemaakt worden met de (niet-erkende) entiteiten die niet voldoen aan de criteria voor het staat-zijn. Zij kunnen dan ook geen aanspraak maken op de rechten en plichten van staten.

4.3.2. Internationale rechten

Er staat heel concreet vermeld in artikel 3 van de Montevideo Conventie dat een staat, zelfs vóór zijn internationale erkenning, het recht heeft om zijn integriteit en onafhankelijkheid te verdedigen, om te voorzien in zijn welvaart, zich te organiseren, zijn diensten te beheren en de bevoegdheden van zijn rechtbanken te definiëren. Deze rechten kunnen bovendien worden uitgeoefend zonder enige andere beperking dan de uitoefening van de rechten van andere staten volgens het internationale recht.²⁵⁷

Er is met andere woorden geen erkenning vereist om politiek te bestaan als staat en om bijgevolg bovenstaande rechten te kunnen uitoefenen als staat. Deze rechten, geformuleerd in de Montevideo Conventie, bestaan enerzijds uit rechten uit te oefenen binnenin de eigen staat, wat vrij logisch is. Anderzijds bevat de Conventie ook uit te oefenen rechten ten aanzien van andere staten. Ook verschillende nationale rechtbanken hebben reeds internationale rechten erkend van onafhankelijke entiteiten, vooraleer zij erkend werden als nieuwe staten.²⁵⁸ Bovendien bezitten alle staten het recht om een eis in te stellen voor nationale en internationale rechtbanken om de rechten die zij bezitten onder het internationale recht af te dwingen.²⁵⁹ Verder heeft elke nieuwe staat, die aan de staatscriteria vanuit de Montevideo Conventie voldoet, steeds het recht om erkenning te vragen van derde staten en internationale organisaties. Tot slot heeft de nieuwe staat het recht om de hoge zeeën te bevaren.²⁶⁰ Andere rechten, die voortvloeien uit het lidmaatschap bij verdragen bezit de niet-erkende staat dan weer niet, tenzij ze natuurlijk werd toegelaten als partij bij het verdrag.

De Montevideo Conventie codificeert dus het recht op zelfverdediging voor *de facto* bestaande staten die (nog) niet erkend worden. Ook de statenpraktijk, bijvoorbeeld tijdens de Vietnam-oorlog, bevestigt dit recht. Er werd, onder meer door de VS, geargumenteed dat Zuid-Vietnam, ondanks het gebrek aan erkenning, het recht had om zich te verdedigen, nadat Noord-Vietnam zijn militaire troepen de grens met Zuid-Vietnam had laten oversteken en daarmee het Geneva Akkoord had geschonden. Bovendien is dit recht op zelfverdediging voor niet-erkende staten compatibel met het algemeen verbod op *'the use of force'*. Het is namelijk logisch dat dit verbod zowel geldt voor geweld ten aanzien van erkende als ten

²⁵⁵ M. DIXON, *Textbook on international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 114.

²⁵⁶ A. CASSESE, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2005, 73-74.

²⁵⁷ Art. 3, Convention on Rights and Duties of States of 26 December 1933, 165 *LNTS* 25.

²⁵⁸ R. SLOANE, "The Changing Face of Recognition in International Law: A Case Study of Tibet", *Emory International Law Review* 2002, 117.

²⁵⁹ M. DIXON, *Textbook on international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 112.

²⁶⁰ A. CASSESE, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2005, 76.

aanzien van niet-erkende staten. Er wordt door de inbreuk makende staat in beide gevallen immers hetzelfde misdrijf begaan.²⁶¹ Bijgevolg heeft zowel de erkende als de niet-erkende staat het recht om zich hiertegen te verdedigen en aldus haar recht op zelfverdediging uit te oefenen.

Het internationaal gewoonterecht stelt dat nieuwe staten, ook voor hun erkenning, recht hebben op territoriale integriteit. Dit recht kan worden afgeleid uit de toepassing van het *uti possidetis*-principe. Dit principe stelt immers dat de grenzen, dikwijls vastgelegd omwille van administratieve redenen, na onafhankelijkheid de geografische grenzen bepalen. Op die manier zorgt men ervoor dat de stabiliteit van de nieuwe onafhankelijke staat niet in gevaar wordt gebracht door een gewapende strijd tussen verschillende volkeren. Het beginsel werd aangenomen bij de dekolonisatie, maar werd ook toegepast bij het uiteenvallen van Joegoslavië.²⁶² Door toepassing te maken van dit principe, staat het territorium van de nieuwe staat immers vast en wordt het bovendien beschermd. Er is met andere woorden inderdaad een recht op territoriale integriteit voor de nieuwe onafhankelijke staat. Dit recht hangt, althans in mijn opinie, samen met het recht van elke staat om niet aangevallen te worden.²⁶³ Ook de niet-erkennende staten zijn trouwens verplicht de soevereiniteit te respecteren en de niet-erkende staat niet binnen te vallen, noch te bezetten.²⁶⁴

In de *common law*-landen creëert 'de erkenning van een staat' ook nog een 'estoppel'. Deze rechtsfiguur betekent dat de erkennende staten door hun getoond gedrag, op geen enkel moment in de toekomst, nog de rechtspersoonlijkheid van de erkende staat kunnen betwisten, tenzij er sprake is van veranderende feitelijke gegevens. Zij zijn in principe dus gebonden de rechtspersoonlijkheid van die (nieuwe) staat te respecteren.²⁶⁵ Dit is een extra recht voor de erkende staat.

Niet-erkenning houdt niet in dat de nieuwe staat geen rechten bezit in het internationaal publiekrecht, het betekent gewoon dat de rechten niet bestaan in de verhouding tussen de niet-erkende en de niet-erkennende staat.²⁶⁶ De erkenningshandeling brengt aldus de aanvaarding met zich mee dat de erkende staat de internationale rechten bezit die inherent zijn aan elke onafhankelijke staat en de bereidheid van de erkennende staat om de soevereiniteit en territoriale integriteit te respecteren.

4.3.3. Internationale verplichtingen

Zelfs wanneer nieuwe staten niet erkend worden, zijn zij verplicht zich te schikken naar fundamenteel verantwoord gedrag en moeten zij de mensenrechten en het recht der gewapende conflicten respecteren. Deze verplichting vloeit voort, louter uit het ontstaan van een nieuwe staat.²⁶⁷ Tegen niet-erkende staten kunnen dan ook internationale procedures worden ingesteld op grond van mensenrechtenschendingen en schendingen van het internationaal humanitair recht. Onder meer tegen Israël werden dergelijke claims

²⁶¹ M.K. MALONE, "The rights of newly emerging democratic states prior to international recognition and the Serbo-Croatian conflict", *Temple International and Comparative Law Journal* 1992, 94-98.

²⁶² M.K. MALONE, "The rights of newly emerging democratic states prior to international recognition and the Serbo-Croatian conflict", *Temple International and Comparative Law Journal*, Spring, 1992, 99-100.

²⁶³ V. LOWE, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 164.

²⁶⁴ A. CASSESE, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2005, 76.

²⁶⁵ A. CASSESE, *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2005, 74.

²⁶⁶ A. ABASS, *International law: text, cases and materials*, Oxford, Oxford University Press, 148.

²⁶⁷ M. COGEN, *The comprehensive guide to international law*, Brugge, Die Keure, 2008, 100.

ingesteld door verschillende Arabische staten die Israël niet erkenden. Een gedaagde staat kan zich bovendien niet beroepen op het feit dat zij niet erkend werd door de eisende staat om de beschuldigen niet toelaatbaar te verklaren voor het hof. Dit principe lijkt, althans stilzwijgend, te zijn aanvaard door het Internationaal Gerechtshof. Bijgevolg is de niet-erkenning geen geldig excuus om de verplichtingen voortvloeiende uit verdragen of gewoonterecht zomaar te kunnen schenden.²⁶⁸ SCHOISWOHL stelt een meer functionele benadering voor waarbij hij *de facto* regimes onder de verplichting plaatst om internationale mensenrechten te respecteren, slechts in de mate dat zij effectief de regeringstaken uitoefenen op het grondgebied dat zij onder hun controle hebben.²⁶⁹

Ook het verbod op '*the use of force*' is van toepassing op de *de facto* bestaande staat, ongeacht of zij erkend wordt. Dit wordt door de statenpraktijk aangetoond.²⁷⁰ Bovendien wordt dit ook aangetoond in een VN resolutie waarin een definitie wordt gegeven van '*aggression*', de meest serieuze vorm van '*the use of force*'. Daarin wordt de term 'staat' omschreven ongeacht of zij erkend is en ongeacht of zij lid is van de Verenigde Naties.²⁷¹ Dit bewijst dat elke niet-erkende staat zich dus ook moet houden aan het verbod op concreet '*acts of aggression*' en ook ruimer op '*the use of force*'.

Verder moeten ook de contractuele verplichtingen worden nageleefd. Niet-erkende staten hebben aldus verschillende plichten, zonder dat zij altijd de voordelen verkrijgen die een universele erkenning, of tenminste een aanzienlijke erkenning, met zich meebrengt. Het feit dat contracten, aangegaan met niet-erkende staten, wel geldig zijn volgens het internationaal recht, kan ook een mogelijke *disincentive* zijn om staten te erkennen.²⁷² Wanneer er bijvoorbeeld politieke redenen zijn om een staat niet te erkennen, maar er toch economische belangen zijn om te contracteren met die staat, dan is dit aldus mogelijk en zal die niet-erkende staat gebonden zijn de contractuele verplichtingen na te leven. Voor staten is het bijvoorbeeld niet noodzakelijk om Taiwan te erkennen, aangezien er ook zonder erkenning mee gecontracteerd kan worden. Dit is, zeker in het geval van economische reus Taiwan, van belang.

4.4. Rechten voor nationale rechtbanken en hoven

De erkenning van een nieuwe staat heeft in principe als gevolg dat de rechtbanken van de erkennende staat uitvoering geven aan de handelingen van de erkende staat en het recht van de erkende staat toepassen. Sommige continentaal Europese landen, zoals bv. Zwitserland en Duitsland, hebben altijd het recht toegepast van een buitenlandse entiteit, ook al werd deze entiteit niet erkend als staat.²⁷³ Voor zowel de continentaal-Europese rechtbanken als voor de internationale hoven, brengt de erkenning van een staat dan ook voornamelijk bewijskracht met zich mee. Zeker wanneer de feiten niet duidelijk zijn, dan kan

²⁶⁸ J. CRAWFORD, *Brownlie's principles of public international law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 145.

²⁶⁹ Y. RONEN, "Book review: Status and (human rights) obligations of non-recognized *de facto* regimes in international law: the case of Somaliland", *American Journal of International Law* 2005, 955.

²⁷⁰ H. HOFMEISTER, "Don't mess with Moscow": Legal aspects of the 2008 Caucasus conflict", *San Diego International Law Journal* 2010, 154; P. MALANCZUK, *Akehurst's modern introduction to international law*, New York, Routledge, 1997, 85.

²⁷¹ Resolutie 3314 (XXIX) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (14 december 1974), *UN Doc. A/RES/3314 (XXIX)*.

²⁷² A.K. CHHABRA, "Superpower responsibility for state recognition: charting a course for Nagorno Karabakh", *Boston University International Law Journal* 2013, 135-136.

²⁷³ P. MALANCZUK, *Akehurst's modern introduction to international law*, New York, Routledge, 1997, 86.

de bewijswaarde door die staats erkenning van doorslaggevend belang zijn. In de *common law* landen daarentegen brengt erkenning veel fundamentele gevolgen met zich mee.²⁷⁴

In het Anglo-Amerikaans rechtssysteem brengt de erkenning van een staat belangrijke rechtsgevolgen met zich mee. Alleen erkende staten kunnen immers toegang krijgen tot rechtbanken en hoven en bepaalde privileges en immuniteiten genieten. Enkel een niet-erkende staat of de vertegenwoordigers ervan kunnen vervolgd worden zonder hun toestemming. Een erkende staat daarentegen kan wel weigeren zijn toestemming te geven in de *common law*-rechtbanken.²⁷⁵ Bovendien hebben enkel erkende staten (en erkende regeringen) het recht om in eigen naam een proces aan te spannen. Erkenning zorgt er namelijk voor dat de staat (of de regering) aanzien wordt als een soevereine autoriteit. Indien staten of regeringen niet erkend worden, dan hebben zij geen recht om immuniteit in te roepen tegen de jurisdictie van burgerlijke en strafrechtelijke rechtbanken of tegen de uitvoering van arresten. Wanneer zij wel erkend worden, genieten zij dus wel van die immuniteit.²⁷⁶ In de rechtssystemen in continentaal Europa wordt niet gewerkt met dit systeem van immuniteiten. We kunnen dit illustreren met een voorbeeld vanuit Nederland. De Republiek van de Zuid-Molukken werd, ondanks dat zij niet erkend werd door Nederland, toch toegelaten als procespartij in een procedure voor de rechter.²⁷⁷

De wettelijke, uitvoerende en juridische handelingen van een erkende staat brengen in de *common law*-landen ook rechtsgevolgen met zich mee. *A contrario*, dezelfde handelingen van een niet-erkende staat brengen geen rechtsgevolgen met zich mee.²⁷⁸ Deze traditionele '*common law rule*' op grond waarvan een niet-erkende staat of regering niet bestaat, heeft zeer verregaande gevolgen. Zo werden zelfs echtscheidingsvonnissen, uitgevaardigd door Rhodesische rechtbanken tijdens het *Smith*-regime, niet aanvaard door Engelse rechtbanken wegens de ongrondwettelijkheid van dat regime.²⁷⁹ Hetzelfde gebeurde nog in 2000 met betrekking tot een echtscheidingsvonnis, uitgesproken door een rechtbank in Noord-Cyprus. Echter, we zien een lichte verandering in de praktijk en het lijkt er op dat het Verenigd Koninkrijk nu toch rechtshandelingen die gesteld werden in niet-erkende staten tot op zekere hoogte gaat erkennen. Te meer wanneer het gaat om louter administratieve aangelegenheden die enkel de relaties tussen individuen aanbelangen.²⁸⁰ Een ander voorbeeld van de mildering in de praktijk is het retroactief effect dat nu aan erkenning wordt gegeven. De rechtbanken in de Verenigde Staten passen deze '*common law rule*' niet zo strikt toe en tonen al sinds de jaren '80 een grotere flexibiliteit dan hun tegenhangers in het Verenigd Koninkrijk. Zij gaan in burgerlijke zaken namelijk wel over tot het erkennen van de rechtspersoonlijkheid van niet-erkende staten en de toepassing van hun recht.²⁸¹

²⁷⁴ S. TALMON, "Recognition of states and governments in international law", March 2010, (<http://fichasmarra.wordpress.com/2010/03/04/recognition-of-states-and-governments-in-international-law/>).

²⁷⁵ I. BROWNLIE, *Principles of public international law*, Oxford, Oxford University Press, 2008, 95-96.

²⁷⁶ M. DIXON, *Textbook on international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 134.

²⁷⁷ P.H. KOIJMANS, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2000, 26.

²⁷⁸ N. YAMALI, "What is meant by state recognition in international law", *Ministry of Justice Turkey*, 12 (<http://www.justice.gov.tr/e-journal/pdf/LW7081.pdf>).

²⁷⁹ I. BROWNLIE, *Principles of public international law*, Oxford, Oxford University Press, 2008, 100.

²⁸⁰ M. DIXON, *Textbook on international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 135.

²⁸¹ M. TAKASHI, "Recognition of states and governments in international law: theory and practice", *Chinese (Taiwan) Yearbook of International Law and Affairs* 2010, 71.

We kunnen vaststellen dat de Nederlandse en Belgische rechters, en eigenlijk de rechters in heel continentaal Europa, de declaratoire houding hebben aangenomen en staatserkenning louter zien als een bevestiging van het bestaan van een staat. De rechters uit de *common law*-landen daarentegen lijken meer de constitutieve theorie te volgen en beschouwen een niet-erkende staat als een niet-bestaande staat.²⁸² Toch zien we dat bij de *common law*-rechters de strikte toepassing van die doctrine aan het milderen is.

4.5. Tussenconclusie

Een wederzijdse erkenning is in principe vereist om bilaterale relaties te vestigen tussen beide staten. Deze relaties zijn noodzakelijk zowel voor het aangaan van diplomatieke relaties als voor het sluiten van bilaterale verdragen. Toch is het steeds mogelijk voor elke niet-erkennende staat om onofficiële relaties aan te gaan en te onderhouden met de niet-erkende staat. Verder wijst de statenpraktijk uit dat er ook bilaterale verdragen worden gesloten tussen de niet-erkennende en de niet-erkende staat. In de traditionele doctrine wordt aangenomen dat het sluiten van een dergelijk bilateraal verdrag een impliciete staatserkenning uitmaakt. Echter, deze opvatting is door de statenpraktijk achterhaald. De gevolgen van een niet-erkenning zijn op bilateraal vlak dus niet al te schadelijk, alhoewel we de voordelen van officiële, diplomatieke relaties natuurlijk niet mogen onderschatten.

De situatie verschilt voor wat betreft de multilaterale relaties. Als we het enorme belang voor staten van het lidmaatschap bij multilaterale organisaties en in het bijzonder, bij de Verenigde Naties, in aanmerking nemen, dan is dit voor algemeen niet-erkende staten problematisch. Immers, zolang deze staten niet door een ruime meerderheid in de internationale samenleving worden erkend, zullen zij niet worden toegelaten tot internationale organisaties en staan zij zowel op politiek als op economisch vlak nergens. Bovendien is de erkenning van nieuwe staten door de grootmachten nog steeds fundamenteel om toe te treden tot multilaterale organisaties. Dit bewijst het vetorecht van de permanente leden binnen de Verenigde Naties en de gewogen stemming, met meer stemmen voor de rijke, westerse landen, binnen het IMF en de Wereldbank. Ook om partij te worden bij een multilateraal verdrag is er veelal een meerderheid van stemmen van de bestaande partijen vereist. Zelfs al is dit niet vereist en staat het verdrag open voor 'alle staten', dan moet een niet-erkende entiteit eerst als staat aanvaard worden, door bijvoorbeeld de VN. Het spreekt voor zich dat het voor een niet-erkende staat heel moeilijk is om partij te worden bij een multilateraal verdrag. De gevolgen van niet-erkenning voor een nieuwe staat zijn aldus vrij schadelijk op multilateraal vlak.

De meerderheidsopinie in de rechtsleer en de statenpraktijk baseert zich op de declaratoire doctrine. Deze houdt in dat ook de niet-erkende staat wordt aanzien als een staat, mét bijhorende rechtspersoonlijkheid. Louter door haar ontstaan verkrijgt de staat rechten en bezit zij verantwoordelijkheden. De belangrijkste rechten van een niet-erkende staat zijn haar recht op zelfverdediging, territoriale integriteit en het recht om niet aangevallen te worden. Erkenning brengt in de *common law*-landen ook het recht van de *estoppel* mee. De voornaamste plichten van een niet-erkende staat zijn de mensenrechten en het recht der gewapende conflicten respecteren. Ook heeft zij de plicht het fundamentele verbod op '*the use of force*' na te leven. Indien de niet-erkende staat contracten heeft gesloten, worden

²⁸² P.H. KOOIJMANS, *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2000, 27.

deze als geldig aanzien en is de staat gehouden de daaruit voortvloeiende verplichtingen na te leven.

De rechten die niet-erkende staten bezitten voor de nationale rechtbanken zijn vooral in de Anglo-Amerikaanse landen problematisch. Immers, alleen erkende staten kunnen daar een proces starten, kunnen weigeren vervolgd te worden en kunnen immuniteit inroepen tegen de jurisdictie van rechtbanken en de uitvoering van arresten. Bovendien brengen rechtshandelingen, uitgevaardigd in niet-erkende staten, in de *common law*-landen geen rechtsgevolgen met zich mee. De juridische basis voor deze praktijk is een regel die stelt dat niet-erkende staten niet bestaan en dus ook geen gevolgen met zich mee kunnen brengen. De *common law*-rechtbanken hanteren dus eerder de constitutieve benadering. Toch zien we een mildering van deze regel, zeker voor administratieve aangelegenheden die alleen individuen aanbelangen.

Hoofdstuk 5: De rol van internationale en regionale organisaties bij erkenning

5.1. De rol van de Verenigde Naties

5.1.1. De rol van de organisatie: tweeledig

De erkenning van een nieuwe staat kan enkel gebeuren door andere staten. Aangezien de Verenigde Naties een organisatie zijn van onafhankelijke staten en dus geen staat op zichzelf, bezit zij niet de autoriteit om een nieuwe staat te erkennen. Wel staat het lidmaatschap van de VN open voor een nieuwe staat.²⁸³ Wanneer een staat wordt aanvaard als nieuw lid van de Verenigde Naties, wordt dit aanzien als een vorm van collectieve erkenning door de internationale samenleving.²⁸⁴

Hoofdstuk 2 van het Handvest handelt over het VN-lidmaatschap. In artikel 4 worden zowel de voorwaarden als de te voeren procedure beschreven om als staat het lidmaatschap bij de VN te verkrijgen. *“Membership in the United Nations is open to all other peace-loving states which accept the obligations contained in the present Charter and, in the judgment of the Organization, are able and willing to carry out these obligations. The admission of any such state to membership in the United Nations will be effected by a decision of the General Assembly upon the recommendation of the Security Council.”*²⁸⁵

Er werd door de Algemene Vergadering met betrekking tot het VN-lidmaatschap tot twee maal toe om een *Advisory Opinion* gevraagd aan het Internationaal Gerechtshof. Voorgaand artikel werd dus al twee keer geïnterpreteerd door het Internationaal Gerechtshof. Deze *Advisory Opinions* werden door de Algemene Vergadering noodzakelijk geacht aangezien bij de oprichting van de Verenigde Naties, tijdens het prille begin van de Koude Oorlog, elke aanvraag van een nieuwe kandidaat-lidstaat geblokkeerd werd door ofwel de westerse vetomachten, ofwel door Rusland. De kapitalistische nieuwe staten werden immers niet erkend door Rusland, de nieuwe staten behorend tot het communistische blok werden dan weer door de Verenigde Staten, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk de toegang tot de VN geweigerd.²⁸⁶

Vooreerst worden de criteria waaraan de (nieuwe) staten moeten voldoen, vooraleer zij het lidmaatschap kunnen verkrijgen, vermeld in artikel 4 van het VN Handvest. In 1947 werd hierover door de Algemene Vergadering de volgende vraag gesteld aan het Internationaal Gerechtshof:

“Is a Member of the United Nations which is called upon, in virtue of Article 4 of the Charter, to pronounce itself by its vote, either in the Security Council or in the General Assembly, on the admission of a State to membership in the United Nations, juridically entitled to make its consent to the admission dependent on conditions not expressly provided by paragraph 1 of the said Article? In particular, can such a Member, while it recognizes the conditions set forth in that provision to be fulfilled by the State concerned, subject its affirmative vote to the

²⁸³ <http://www.un.org/en/members/about.shtml>.

²⁸⁴ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 229.

²⁸⁵ Art. 4, United Nations Charter of 26 June 1945, 1 UNTS XVI.

²⁸⁶ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 234

additional condition that other States be admitted to membership in the United Nations together with that State?"²⁸⁷

Het Hof stelt zelf dat het niet werd gevraagd om de betekenis en draagwijdte van de voorwaarden uit te leggen en beperkt zich voornamelijk tot het onderzoek naar het al dan niet exhaustief zijn van deze voorwaarden. Het Internationaal Gerechtshof heeft het Handvest zodanig geïnterpreteerd dat het vijf voorwaarden stelt voor het verkrijgen van het lidmaatschap. De kandidaat-lidstaat moet ten eerste het staatschap bezitten, ten tweede ook vredelievend zijn én ten derde de verplichtingen van het Handvest aanvaarden. Daarenboven moet de kandidaat-lidstaat, als vierde en vijfde voorwaarde, in staat zijn om deze verplichtingen na te leven en dit ook effectief willen. Uiteindelijk oordeelt het Hof dat indien de auteurs van het Handvest de bedoeling hadden om aan de lidstaten de mogelijkheid te laten additionele criteria te hanteren bij het toelaten van een nieuw lid, zij zeker een andere formulering zouden gebruikt hebben. Bovendien is er geen enkel tekstueel argument dat erop wijst dat deze voorwaarden niet exhaustief zouden zijn. Bijgevolg werd het eerste deel van de vraag negatief beantwoord. Er mogen dus door de lidstaten geen andere voorwaarden meespelen bij het beoordelen van de toelating van een kandidaat-lidstaat. Wat betreft het tweede deel van de vraag argumenteert het Hof dat het lidmaatschap van een staat afhankelijk maken van de toelating van een andere staat niets te maken heeft met de eigen verdiensten van die staat. Dit toelaten zou indruisen tegen de geest en de letter van het Handvest. Ook het tweede deel van de vraag werd aldus negatief beantwoord.²⁸⁸

Daarnaast bespreekt artikel 4 van het Handvest de uit verschillende stappen bestaande procedure voor het lidmaatschap. Eerst moet er door de kandidaat-lidstaat een aanvraag worden ingediend bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties. Daarbij moet een brief worden toegevoegd waarin de verplichtingen onder het VN Handvest formeel worden erkend. De toelating van een nieuw lid gebeurt door de Algemene Vergadering, na een aanbeveling van de Veiligheidsraad. Het is voor elke nieuwe entiteit dus van fundamenteel belang om erkend te worden door de vijf permanente leden van de VN Veiligheidsraad. Immers, voor die aanbeveling moeten er 9 positieve stemmen zijn van de 15 leden van de Veiligheidsraad, zonder dat er één van de permanente leden mag hebben tegengestemd.²⁸⁹ Na de aanbeveling van de Veiligheidsraad, gaat de Algemene Vergadering over tot de stemming. Artikel 18 van het VN Handvest stelt dat voor belangrijke beslissingen een tweederde meerderheid vereist is van alle aanwezige en stemmende leden in de Algemene Vergadering. De toelating van een nieuw lid binnen de VN wordt in het artikel uitdrukkelijk beschouwd als een dergelijke belangrijke beslissing.²⁹⁰ Vanaf het moment dat de resolutie met de aanvaarding van het nieuwe lid wordt aangenomen, wordt het lidmaatschap effectief.²⁹¹

²⁸⁷ Resolutie 113 (II) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (17 november 1947), *UN Doc. A/RES/113 (II)*.

²⁸⁸ Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4), Advisory Opinion, *ICJ Reports* 1948, p. 57.

²⁸⁹ <http://www.un.org/en/members/about.shtml>.

²⁹⁰ Art. 18, United Nations Charter of 26 June 1945, 1 *UNTS* XVI.

²⁹¹ <http://www.un.org/en/members/about.shtml>.

Ook met betrekking tot het procedurele aspect van de toelating van nieuwe lidstaten, werd door de Algemene Vergadering om een *Advisory Opinion* gevraagd aan het Internationaal Gerechtshof. Dit was de vraag die zij in 1949 stelde:

"Can the admission of a State to membership in the United Nations, pursuant to Article 4, paragraph 2, of the Charter, be effected by a decision of the General Assembly, when the Security Council has made no recommendation for admission by reason of the candidate failing to obtain the requisite majority or of the negative vote of a permanent Member upon a resolution so to recommend?"²⁹²

Deze vraag had betrekking op het geval wanneer de Veiligheidsraad faalt de vereiste meerderheid te bereiken of wanneer er een permanent lid gebruik heeft gemaakt van zijn vetorecht. Als de Veiligheidsraad er dus niet in slaagt een aanbeveling goed te keuren, kan de Algemene Vergadering dan alleen beslissen om een lidstaat toe te laten? Volgens het Hof bestaat er geen twijfel over de tekst van het Handvest. Er zijn duidelijk twee handelingen vereist voor het lidmaatschap. Er is een aanbeveling van de Veiligheidsraad voorafgaand nodig aan een positieve beslissing van de Algemene Vergadering. Indien de Algemene Vergadering de macht zou bezitten om een nieuwe staat toe te laten zonder een aanbeveling door de Veiligheidsraad, dan zou van laatstgenoemd orgaan een belangrijke rol in één van de essentiële functies van de organisatie ontnomen worden. Bovendien bezit de Algemene Vergadering in geen enkel geval de macht om de stemming door de Veiligheidsraad te veranderen. Bijgevolg beantwoordde het Hof de vraag negatief.²⁹³

Er is met andere woorden steeds een voorafgaande aanbeveling van de Veiligheidsraad nodig. Met deze letterlijke interpretatie van het Handvest zonder mogelijk gemaakte uitzonderingen in specifieke gevallen, zorgt het Hof ervoor dat haar uitspraak zeer verregaande gevolgen heeft. Dit betekent dat wanneer er één permanent lid, om politieke redenen, weigert een nieuwe staat toe te laten tot de Verenigde Naties, daar niets kan aan veranderd worden door alle andere lidstaten samen.

Een toekomstig lidmaatschap van Kosovo en Palestina is dus zo goed als uitgesloten vanwege het vetorecht van respectievelijk Rusland en de Verenigde Staten, ook al zouden de andere staten hier (quasi) unaniem voor stemmen. De erkenning van Taiwan als een onafhankelijke soevereine staat en als lid van de Verenigde Naties is zelfs nog onwaarschijnlijker aangezien het hier gaat om een rechtstreekse vete met vetomacht China. Dit, terwijl het in het geval van Kosovo en Palestina telkens gaat om een grootmacht, *in casu* Rusland en de Verenigde Staten, die een kleinere bondgenoot steunt, respectievelijk Servië en Israël. Het is vandaag voor alle andere staten in de internationale gemeenschap van groot belang om goede relaties met de economische reus China te onderhouden. Het is daarentegen minder van belang om de kleinere en minder machtige staten als Servië en Israël te vriend te houden. Net daarom is er, in mijn opinie, veel meer wereldwijde steun voor de onafhankelijkheid van Kosovo en Palestina dan voor de erkenning van Taiwan. Wanneer er in de Veiligheidsraad gestemd zou worden over een mogelijke toetreding van

²⁹² Resolutie 296 (IV) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (22 november 1949), *UN Doc. A/RES/296 (IV)*.

²⁹³ Competence of the General Assembly regarding the admission of a state to the United Nations, *Advisory Opinion, ICJ Reports 1950*, p. 4.

Taiwan tot de Verenigde Naties zou China, volgens mij, waarschijnlijk op meer steun kunnen rekenen dan de grootmachten in de andere gevallen.

Zoals eerder reeds vermeld werd, wordt elke positieve stem die door een staat in de Algemene Vergadering wordt uitgebracht, beschouwd als een impliciete erkenning van de nieuwe staat.²⁹⁴ Aangezien er slechts een tweederde meerderheid vereist is, betekent de toelating van een nieuwe staat tot de Verenigde Naties dus niet dat elke staat akkoord gaat met de erkenning van deze nieuwe staat. Toch is uit de statenpraktijk af te leiden dat het lidmaatschap binnen de Verenigde Naties *prima facie* bewijs is van het staatschap.²⁹⁵

Naast het lidmaatschap, hebben de Verenigde Naties ook een coördinerende rol met betrekking tot de erkenning en niet-erkenning. Het handvest voorziet deze functie niet uitdrukkelijk, maar de praktijk toont aan dat er hiervoor binnen de Verenigde Naties een forum bestaat.²⁹⁶

Eenzijds zijn er de afgekondigde resoluties die oproepen om een staat, die illegaal ontstaan is doordat een inbreuk werd gemaakt op een norm van het *jus cogens*, niet te erkennen. Een voorbeeld is de resolutie waarin de Veiligheidsraad oproept tot niet-erkenning van Noord-Cyprus.²⁹⁷ Concreet werd in deze resolutie de onafhankelijkheidsverklaring betreurd en aangedrongen op de intrekking ervan. Verder werden alle staten aangemaand om deze illegaal gecreëerde entiteit niet te erkennen. Onder meer Bangladesh verklaarde, na de afkondiging van de nieuwe staat, dat het bereid was om de nieuwe republiek te erkennen. Het land zag af van deze erkenning, zeer waarschijnlijk onder druk van de Verenigde Naties. Ook de twee staten die de voorgaande resolutie in de Veiligheidsraad niet hadden gesteund, gingen uiteindelijk niet over tot de erkenning van Noord-Cyprus. Zowel Pakistan, dat tegen de resolutie stemde, als Jordanië dat zich onthield, hebben uiteindelijk toch de resolutie aanvaard door niet over te gaan tot erkenning.²⁹⁸

Anderzijds zijn er de resoluties die het bestaan van een nieuwe staat vaststellen. Een voorbeeld is de resolutie waar het bestaan van de Palestijnse staat wordt erkend. Zeer concreet wordt in de resolutie gesteld dat de Algemene Vergadering de afkondiging van een Palestijnse staat erkent, de noodzaak bevestigt voor het Palestijnse volk om soevereiniteit uit te oefenen over haar grondgebied en beslist om de notie '*Palestine*' te gebruiken in plaats van '*Palestine Liberation Organisation*'. Deze resolutie werd aangenomen met meer dan 100 stemmen. Een kleine 40 staten onthielden zich en slechts twee lidstaten stemden tegen, namelijk Israël en de Verenigde Staten. Reeds voor de resolutie waren er al verschillende staten overgegaan tot erkenning, maar ook nadat de resolutie werd aangenomen, volgden nog tientallen staten.²⁹⁹

We zien dus dat dergelijke resoluties invloed hebben op het gedrag van andere staten. De autoriteit die de Verenigde Naties hee, wordt duidelijk gerespecteerd in de internationale

²⁹⁴ A. AUST, *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, 28.

²⁹⁵ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 234-325.

²⁹⁶ A. KACZOROWSKA, *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 325.

²⁹⁷ Resolutie 541 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (18 november 1983), *UN Doc. S/RES/541* (1983).

²⁹⁸ T. BAHCHELI, et al., *De facto states: the quest for sovereignty*, New York, Routledge, 2004, 171.

²⁹⁹ Resolutie 43/177 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (15 december 1988), *UN Doc. A/RES/43/177* (1988).

gemeenschap. Staten geven quasi unaniem gevolg aan de resoluties van de Veiligheidsraad met betrekking tot de niet-erkenningsplicht. De resoluties van de Algemene Vergadering die betrekking hebben op het erkennen van het bestaan van een nieuwe staat, hebben uiteraard minder gezag, maar vinden wel ruim navolging in de internationale samenleving.

5.1.2. De rol van het handvest

Hoofdstuk 2 van het Handvest bespreekt de criteria en de procedure voor het VN-lidmaatschap. Dit werd voorheen reeds uitgebreid geanalyseerd.

Verder bevat het VN Handvest geen artikelen waar direct wordt verwezen naar de erkenning van nieuwe staten. Echter, in hoofdstuk 12 van het Handvest, met betrekking tot het Internationaal Trustschapsstelsel, staat een indirecte verwijzing. Meerbepaald stelt artikel 76 dat één van de doelen van dat stelsel is: het bevorderen van de erkenning van de onafhankelijkheid van alle volkeren in de wereld.³⁰⁰ Indirect kunnen we hier, volgens mij, ook het uiteindelijke doel van de erkenning van nieuw ontstane staten uit afleiden. Dit systeem was voornamelijk opgericht om de kolonies van de verliezers van de Eerste en Tweede Wereldoorlog, onder internationaal bestuur te plaatsen. Uiteindelijk zijn alle 11 gebieden die onder het mandaat van de Trustschapsraad stonden onafhankelijk soevereine gebieden geworden die algemeen worden erkend als nieuwe staten en tevens lid zijn bij de Verenigde Naties. Het doel van dit stelsel werd aldus bereikt door het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren te erkennen op het moment dat zij dit wilden uitoefenen. Uiteindelijk resulteerde de uitoefening van dit zelfbeschikkingsrecht in de oprichting van nieuwe onafhankelijke staten en de bijhorende internationale erkenning. Palau was het laatste trustgebied dat als nieuwe staat onafhankelijk werd in 1994.³⁰¹

Dit hoofdstuk uit het VN Handvest is al bijna 20 jaar niet meer van toepassing geweest. Het lijkt ook irrelevant voor de toekomst. Deze tekst kan wel geamendeerd worden. Het is misschien een mogelijkheid om deze tekst om te vormen tot bepalingen die betrekking hebben op *de facto* staten. Het hoofddoel van het Trustschapsstelsel was immers het bevorderen van de onafhankelijkheid van alle volkeren ter wereld en indirect wordt er, naar mijn mening, ook gepleit voor het erkennen van deze staten. Dit doel zou ook, zonder specifiek te bestaan in het kader van dergelijk stelsel, meer algemeen kunnen worden geformuleerd als doelstelling van de Verenigde Naties. Een moeilijkheid om dit voorstel te realiseren zou er zich volgens mij in bevinden om een tweederde meerderheid te vinden in de Algemene Vergadering, inclusief de goedkeuring van alle permanente leden.³⁰² Dit is immers een vereiste op grond van de amenderingsregels in hoofdstuk 18 van het Handvest. Echter, staten die zelf te maken hebben met afscheurende entiteiten en bondgenoten van dergelijke staten zullen hier, naar mijn mening, zeker niet happig voor zijn.

5.1.3. De rol van het Internationaal Gerechtshof

In de beginjaren van de Verenigde Naties heeft het Internationaal Gerechtshof in twee *Advisory Opinions* duidelijkheid verschaft over de toelatingscriteria en de procedure voor het VN-lidmaatschap. Deze werden reeds besproken in dit hoofdstuk.

³⁰⁰ Art. 76, United Nations Charter of 26 June 1945, 1 *UNTS* XVI.

³⁰¹ <http://www.un.org/en/decolonization/its.shtml>.

³⁰² Art. 108, United Nations Charter of 26 June 1945, 1 *UNTS* XVI.

Daarnaast heeft het Hof met betrekking tot de erkenningsproblematiek vooral in de case van Kosovo een belangrijke rol gespeeld. Op 17 februari 2008 verklaarde Kosovo zich unilateraal onafhankelijk van Servië. Op vraag van Servië, nam de Algemene Vergadering op 8 oktober een resolutie aan waarin zij het Internationaal Gerechtshof verzocht om een *Advisory Opinion* uit te brengen over de volgende vraag: "*Is the unilateral declaration of independence by the Provisional Institutions of Self-Government of Kosovo in accordance with international law?*"³⁰³

In haar *Advisory Opinion* kwam het Hof tot de conclusie dat de unilaterale afscheiding door Kosovo geen schending uitmaakte van het algemeen internationale recht, noch een schending was van de VN Veiligheidsraad Resolutie 1244, die de VN missie had opgezet, noch incompatibel was met het *Constitutional Framework for Kosovo*. Bijgevolg besloot het Hof dat de aanneming van de onafhankelijkheidsverklaring geen schending was van een toepasselijke regel van internationaal recht.³⁰⁴

Ten eerste argumenteerde het Hof dat de statenpraktijk van de voorbije eeuwen aantoonde dat verschillende staten zich onafhankelijk verklaarden, maar dit nooit werd beschouwd als een schending van de internationaal rechtsregels. In de gevallen dat de Veiligheidsraad een onafhankelijkheidsverklaring heeft veroordeeld, was er ten allen tijde sprake van een schending van het verbod op '*the use of force*' of andere regels van het *jus cogens*. Het Hof stelt aldus dat de illegaliteit van een afscheuring niet voortvloeit uit het unilateraal karakter daarvan, maar uit het schenden van een '*peremptory norm of international law*'. Bovendien heeft de Veiligheidsraad in het geval van Kosovo nooit een dergelijke veroordelende positie ingenomen. Over een eventueel recht secessie of op een '*remedial secession*' ziet het Hof in deze zaak niet de noodzaak om zich uit te spreken. Het Hof besluit dat er geen enkele norm is in het algemeen internationaal recht die onafhankelijkheidsverklaringen verbiedt en dat de unilaterale afscheiding van Kosovo bijgevolg geen schending is van het internationaal recht.³⁰⁵

Ten tweede ging het Hof na of de onafhankelijkheidsverklaring compatibel was met Resolutie 1244 en met het *Constitutional Framework for Kosovo*. Voornoemde Veiligheidsraadresolutie had als doel een tijdelijke en uitzonderlijke internationale administratie te vestigen in Kosovo ter vervanging van de Servische wettelijke orde. Dit, ter stabilisering van de situatie. Echter, de resolutie bevatte geen enkele bepaling met betrekking tot een concrete eindstatus voor Kosovo. Bovendien waren er in deze resolutie enkel verplichtingen gericht aan de VN-lidstaten en VN-organen en waren er geen plichten gericht aan andere actoren, zoals bijvoorbeeld aan de Kosovaars Albaanse leiders. Er was volgens het Hof aldus geen enkel argument te vinden in zowel de taal als in de context en doelstelling van de resolutie om een verbod af te leiden voor het unilateraal uitroepen van de onafhankelijkheid. De resolutie werd met andere woorden niet geschonden. Het Hof besloot eveneens dat de auteurs van de onafhankelijkheidsverklaring niet gebonden waren

³⁰³ Resolutie 63/3 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (8 oktober 2008), *UN Doc. A/RES/63/3* (2008).

³⁰⁴ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, *Advisory Opinion*, *ICJ Reports* 2010, p. 403, par. 122.

³⁰⁵ *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, *Advisory Opinion*, *ICJ Reports* 2010, p. 403, par. 79-84.

door het '*Constitutional Framework for Kosovo*' en dat er bijgevolg ook geen schending kon worden vastgesteld.³⁰⁶

Het Internationaal Gerechtshof heeft zich in de *Advisory Opinion* over Kosovo dus niet uitgesproken over een eventueel recht op secessie. Ook heeft het Hof geen opinie gegeven over de gevolgen van die afscheiding voor onder andere de erkenning van de nieuwe staat. Uit de opinie van het Hof zou men kunnen afleiden dat ook de erkenning van Kosovo door derde staten een legale handeling is. Echter, deze assumptie wordt niet door iedereen gedeeld. Een tegenargument is dat het Hof dit niet uitdrukkelijk stelt. Bovendien wordt het staatschap van Kosovo ook niet vastgesteld. Er wordt hieromtrent geen positie ingenomen door het Hof gezien het anders zijn bevoegdheid te buiten gaat door een stelling in te nemen die de gestelde vraag te buiten gaat. Toch is er omtrent deze zaken nood aan meer duidelijkheid.

Het lijkt een goed idee om in de toekomst het Internationaal Gerechtshof vaker te verzoeken voor een *Advisory Opinion* met betrekking tot conflicten omtrent de onafhankelijkheid van nieuwe staten. Op die manier kan het Hof, nadat het de individuele zaak heeft onderzocht, een duidelijke stelling innemen over de conformiteit met het internationaal recht. Andere staten kunnen deze uitspraak dan laten meespelen in hun beslissing om al dan niet over te gaan tot erkenning. Een juridische beoordeling van het Internationaal Gerechtshof lijkt vooral belangrijk in het geval van een unilaterale secessie, waar in de meeste gevallen toch heel wat controversie rond bestaat. Ook zou het de internationale rechtszekerheid ten goede komen als het Hof een vraag voor zich krijgt waarbij zij effectief uitspraak moet doen over een recht op secessie of *remedial secession*.

5.2. De rol van Europa

5.2.1. Algemeen

In de Europese context kunnen we sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en Joegoslavië twee grote lijnen waarnemen met betrekking tot de erkenning van nieuwe staten en hun toelating tot regionale organisaties.

Ten eerste moeten de traditionele Montevideo-criteria plaats maken voor minder neutrale criteria die in Europa gehanteerd worden bij de erkenning van nieuwe staten (democratie, respect voor mensenrechten en concreter voor minderheidsrechten, een bereidheid tot ontwapening...). Ten tweede stellen de regionale organisaties extra toelatingsvereisten aan nieuwe leden. Deze zijn allen meer subjectief dan wat voorheen het geval was. Toch leert de praktijk dat deze nieuwe voorwaarden met de nodige flexibiliteit aan de dag worden gelegd.

5.2.2. De rol van de Europese Unie

De Europese Unie vervult zowel een taak op het vlak van erkennen van nieuwe staten als op het vlak van het toelaten van nieuwe staten tot de organisatie.

Vooreerst starten we met de erkenning van nieuwe staten door de Europese Unie. De Europese Gemeenschap begon in dit verband een belangrijke rol te vervullen na het uiteenvallen van de twee grote machtsblokken begin jaren '90: de Sovjet-Unie en Joegoslavië. De EG stelde toen richtlijnen op met de wettelijke vereisten voor de nieuwe

³⁰⁶ Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, *Advisory Opinion*, *ICJ Reports* 2010, p. 403, par. 110-121.

entiteiten om bepaalde verplichtingen na te leven. Daarin benadrukte de Europese Gemeenschap dat zij de principes uit de *Helsinki Final Act* en het *Charter of Paris* blijft aanvaarden. In het bijzonder houdt zij rekening met het principe van zelfbeschikking. De richtlijnen schrijven voor dat de EG enkel bereid is die nieuwe staten te erkennen die de normale standaarden van de internationale statenpraktijk vervullen (de Montevideo-criteria). Bovendien moeten zij ten eerste op een democratische basis zijn opgericht; ten tweede de fundamentele internationale verplichtingen aanvaard hebben en ten derde zichzelf ter goeder trouw verbinden tot een vredevol proces en onderhandelingen. Heel concreet werden alle specifieke criteria opgelijst voor de erkenning van de nieuw ontstane staten in Centraal en Oost-Europa. Het aanvaarden van deze voorwaarden zou voor de nieuwe staten de weg openen voor erkenning door de EG en de lidstaten. Deze condities hielden onder meer in: respect voor het VN Handvest, de *Final Act of Helsinki* en het *Charter of Paris*, voornamelijk met betrekking tot 'the rule of law', democratie en mensenrechten. Ook moesten de nieuwe staten zich ertoe verbinden de rechten van minderheden respecteren, de onschendbaarheid van de grenzen te eerbiedigen en het aanvaarden van alle verplichtingen die betrekking hebben op ontwapening, veiligheid en regionale stabiliteit. Tot slot moesten zij de bereidheid tonen om geschillen te beslechten op een vreedzame manier, eventueel door middel van arbitrage. Er wordt in de *guidelines* ook klaar en duidelijk gesteld dat de EG en de lidstaten niet zouden overgaan tot erkenning van staten, ontstaan door een 'act of aggression'.³⁰⁷

Deze richtlijnen werden op zeer korte tijd opgesteld waardoor er niet veel aandacht werd besteed aan de mogelijke gevolgen van hun toepassing. Bovendien was er weinig inbreng van praktijkjuristen die ervaring hebben in het internationaal recht. Toch werden er hoge verwachtingen gekoesterd. Echter, de praktijk toont aan dat er weinig consistentie was in het erkenningsbeleid van de Europese Gemeenschap. De richtlijnen werden nog vrij consequent toegepast bij het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. De overgave van de nucleaire wapens en het toetreden tot het non-proliferatieverdrag van de nieuwe onafhankelijke Sovjet-staten was één van de grootste verwezenlijkingen in dit verband. Dit was helemaal anders na het uiteenvallen van Joegoslavië.³⁰⁸

Ondanks de herhaaldelijke nadruk op de wettelijke criteria, werden deze dikwijls inconsequent toegepast. We kunnen dit illustreren met een aantal voorbeelden. Zowel Slovenië als Macedonië, beiden staten die aan alle Montevideo-criteria voldeden, werden lange tijd niet erkend. Bosnië-Herzegovina daarentegen had een regering die over verschillende stukken van het grondgebied geen effectieve controle had. De entiteit voldeed dus niet aan de vereiste van een effectieve regering en kon zelfs niet als staat worden aanzien, maar werd toch wel vrij snel erkend door Europa.³⁰⁹ Ook Kroatië werd erkend, ondanks dat het land nog niet was overgegaan tot het implementeren van de bepalingen voor de speciale status van de Servische minderheid. Deze erkenningen waren eigenlijk verboden vroegtijdige erkenningen die overduidelijk politieke beslissingen waren, maar toch waren er goede redenen om tot erkenning over te gaan. Een reden hiervoor was enerzijds dat Europa niet langer wou toekijken hoe een regime de claims voor zelfbeschikking van

³⁰⁷ EC Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union, 16 December 1991, *European Journal of International Law* 1993, 72.

³⁰⁸ E. DENZA, "European practice on the recognition of states", *European Law Review* 2011, 334.

³⁰⁹ D. TURK, "Symposium: Recent Developments in the Practice of State Recognition", *European Journal of International Law* 1993, 68-69.

volkeren bloederig de kop indrukte.³¹⁰ Anderzijds wou Europa verhinderen dat Bosnië-Herzegovina en Kroatië zouden uiteenvallen in kleine deelgebieden.

Jaren later kon de Europese Unie ook geen gezamenlijke positie innemen na de onafhankelijkheidsverklaring van Kosovo. Vijf leden stelden dat de erkenning van Kosovo in strijd is met het internationaal recht, gezien er geen goedkeuring was van moederstaat Servië. De EU heeft Kosovo dus niet collectief erkend en kon enkel vaststellen dat de Kosovo een *sui generis* zaak is waarbij het aan de lidstaten is om hun individuele relaties met Kosovo te bepalen.³¹¹ Het beleid van de Europese Unie is wel steeds consistent geweest in de gevallen waar een entiteit duidelijk werd opgericht door een '*unlawful use of force*' en de oprichting bovendien een reeds bestaande resolutie van de Veiligheidsraad schendt of nadien wordt veroordeeld in een resolutie van de Veiligheidsraad. Alle EU-lidstaten aanvaardden tot op heden de collectieve niet-erkenning van dergelijke entiteiten.³¹²

Daarnaast kan de Europese Unie een rol spelen door bepaalde voorwaarden vast te stellen voor het lidmaatschap die zij tezelfdertijd ook vereist vooraleer over te gaan tot de erkenning van een nieuwe staat.

Elke staat die het lidmaatschap van de Europese Unie hoopt te verkrijgen, moet voldoen aan de voorwaarden uit artikel 49 van het Lissabon-verdrag. Dit artikel verwijst naar de verplichting van kandidaat-lidstaten om de waarden van de Europese Unie, opgesomd in artikel 2 van het verdrag, na te leven en te promoten. Wanneer er een aanvraag voor lidmaatschap wordt ontvangen, zal de Europese Raad zich hierover unaniem uitspreken, na het raadplegen van de Commissie en de verkregen toestemming van het Europees Parlement. De verdere toelatingsvoorwaarden worden geregeld in een akkoord met de kandidaat-lidstaat.³¹³ Bovendien werden relevante criteria voor het lidmaatschap ontwikkeld door de Europese Raad in 1993 (de zogenaamde Kopenhagen-criteria) en nadien aangesterkt door de Madrid-criteria in 1995.³¹⁴

Er zijn drie fundamentele criteria om als staat tot de EU te kunnen toetreden. Ten eerste is er het politieke aspect. Het politiek systeem van de staat moet stabiel zijn en de instituties moeten de democratie, '*the rule of law*', de mensenrechten en meer specifiek de minderheidsrechten beschermen. Ten tweede is er de economische factor. De staat moet een functionerende markteconomie bezitten en het vermogen om het hoofd te bieden aan de concurrentiedruk en de marktkrachten binnen de Unie. De derde voorwaarde bevindt zich op het wettelijke vlak. De staat moet het '*acquis communautaire*' aanvaarden en de verplichtingen gebonden aan het lidmaatschap, inclusief de doelstellingen van de politieke, economische en monetaire unie.³¹⁵

Voornamelijk de politieke factor is in dit verband van belang. De voorwaarden die betrekking hebben op democratie, '*the rule of law*' en de mensenrechten maken immers deel uit van

³¹⁰ S. BLOCKMANS, *Tough love: the European Union's relations with the western Balkans*, Den Haag, T.M.C. Asser Press, 2007, 144-145.

³¹¹ E. DENZA, "European practice on the recognition of states", *European Law Review* 2011, 330.

³¹² E. DENZA, "European practice on the recognition of states", *European Law Review* 2011, 333.

³¹³ Art. 49, Treaty of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community of 13 December 2007, 2007/C 306/01.

³¹⁴ http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/l14536_en.htm.

³¹⁵ European Council, *Conclusions of the presidency: Copenhagen Criteria*, 21-22 June 1993, DOC/93/3.

het EU erkenningsbeleid voor nieuwe staten. Door diezelfde criteria opnieuw te hanteren voor het lidmaatschap, weliswaar aangevuld met extra economische en legale verplichtingen, benadrukt de Europese Unie het belang van deze voorwaarden. Op die manier zullen nieuwe staten die minder belang hechten aan hun erkenning door de EU alsnog de erkenningsvoorwaarden van de EU moeten vervullen indien zij wensen toe te treden tot de organisatie. Bovendien kan een kandidaat-lidstaat het zich niet permitteren om door één van de EU-lidstaten niet erkend te zijn. Aangezien er met unanimitéit beslist wordt over de toetreding van nieuwe leden, kan een niet-erkenning door één staat voldoende zijn om het hele toetredingsproces stil te leggen.

5.2.3. De rol van de Raad van Europa

De statuten van de Raad van Europa bevatten een hoofdstuk over het lidmaatschap. Artikel 3 stelt duidelijk dat elk lid van de Raad de principes van *'the rule of law'*, mensenrechten en fundamentele vrijheden moet accepteren. In artikel 4 staat dat elke Europese staat die in staat is en ook de voorgaande verplichtingen wil aanvaarden, kan uitgenodigd worden door de *'committee of ministers'* om lid te worden bij de Raad van Europa.³¹⁶

Terwijl de Raad van Europa voorheen nooit het democratisch gehalte en het al dan niet respecteren van fundamentele mensenrechten van kandidaat-lidstaten had getest, stelde de raad vanaf de jaren '90 nieuwe toelatingsvoorwaarden en hamerde op het belang van democratie en respect voor mensenrechten. Vanaf dat moment werd de Raad van Europa immers geconfronteerd met een heel aantal nieuwe lidmaatschapsaanvragen van Oost-Europese landen, die al sinds de Tweede Wereldoorlog geen democratisch bestuur meer hadden gekend. Er werd door de Raad dus enerzijds gekeken naar hoe democratisch de wetten van die landen waren. Anderzijds werd naast deze formele verplichtingen ook de nodige aandacht besteed aan de graad waarin de democratische principes in de praktijk worden toegepast.³¹⁷ Onder andere wordt nagegaan of er vrije verkiezingen zijn en of de scheiding der machten, en meer bepaald de rechterlijke onafhankelijkheid van politieke tussenkomsten, wordt gerespecteerd. Het spreekt voor zich dat wanneer de grondwet of andere belangrijke wetgeving van de kandidaat-lidstaat in strijd is met de standaarden van de Raad van Europa, deze moeten worden aangepast.³¹⁸ Lid worden bij de Raad van Europa is bovendien ook afhankelijk van het ratificeren van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.³¹⁹

Toch was het ook het doel om een regionale universaliteit te bereiken, waarbij alle staten van Europa lid zijn van de organisatie. Uiteraard moet het streven naar een volledig regionaal lidmaatschap telkens worden afgewogen aan het handhaven van de toelatingscriteria. De Raad van Europa is er dan ook niet in geslaagd om zijn standaarden hoog te houden bij de toelating. In verschillende gevallen zijn er staten toegelaten zonder dat zij de statutaire voorwaarden ten volle hadden vervuld, te beginnen bij het lidmaatschap van Roemenië in 1993. Nadien vond er een domino-effect plaats waarbij er in elk nieuw geval geargumenteed werd dat de situatie van dat andere land zeker niet slechter was dan

³¹⁶ Art. 3 en 4, Statute of the Council of Europa, London, 5 May 1949, *CETS*, nr. 1.

³¹⁷ H. KLEBES, "Membership in international organizations and national constitutional law: a case study of the law and practice of the Council of Europe", *Saint Louis-Warsaw Transatlantic Law Journal* 1999, 72.

³¹⁸ H. KLEBES, "Membership in international organizations and national constitutional law: a case study of the law and practice of the Council of Europe", *Saint Louis-Warsaw Transatlantic Law Journal* 1999, 83.

³¹⁹ P. LEUPRECHT, "Innovations in the European system of human rights protection: is enlargement compatible with reinforcement?", *Transnational Law & Contemporary Problems* 1998, 327.

van het land dat reeds was toegetreden. Ook het argument dat de situatie in staten zou verbeteren eenmaal ze lid waren geworden, werd vaak aangehaald. Bijgevolg konden andere landen die niet aan de voorwaarden voldeden, ook toetreden.³²⁰

Vandaag zijn nagenoeg alle staten die op het Europese continent liggen lid van de Raad van Europa, met uitzondering van Wit-Rusland en Kazachstan, dat voor een klein deel op Europese bodem ligt. Vaticaanstad, in zoverre dat de entiteit als staat kan worden beschouwd, is ook geen lid, maar bezit wel 'observer status' binnen de organisatie.³²¹

Voor wat betreft Wit-Rusland is lidmaatschap nog verre van bereikt. Alhoewel de standaarden met betrekking tot democratie, mensenrechten en 'the rule of law' nog niet bereikt zijn, stelde een rapport van het *Political Affairs Committee* in 2009 vast dat de autoriteiten toch reeds een aantal belangrijke stappen in de goede richting hebben genomen. Onder meer een aantal politieke gevangenen werden vrijgelaten en een oppositiebeweging werd geregistreerd. In dat rapport werd ook voorgesteld om het Wit-Russische Parlement opnieuw de 'special guest status' te geven.³²² In 2012 was de lichte vorm van toenadering tussen Wit-Rusland en de Raad van Europa duidelijk opnieuw verdwenen. In een informatienota van het *Committee on Political Affairs and Democracy* wordt gesteld dat het respecteren van de democratie en de mensenrechten niet verbeterd is. Er zijn geen verdere stappen genomen om de doodstraf af te schaffen, de verkiezingsvereisten werden niet nageleefd en de autoriteiten falen keer op keer om de eisen van de Council of Europe te respecteren.³²³

De situatie in Kazachstan is gelijkaardig. Een rapport van de *Political Affairs Committee* constateerde in 2006 dat het land sinds haar onafhankelijkheid enorme vooruitgang geboekt heeft met betrekking tot democratische hervormingen. Toch wijst het rapport ook verschillende tekortkomingen aan. Echter, er werd wel besloten om de relaties tussen Kazachstan en de Raad van Europa te verbeteren.³²⁴

In het geval van Wit-Rusland en Kazachstan is er voor het lidmaatschap dus geen probleem van erkenning. Beide staten worden internationaal erkend en bijgevolg ook door alle staten in Europa. Een eventuele niet-erkenning is *in casu* dus niet de reden van de niet-toetreding. In beide gevallen is de oorzaak van het niet-toetreden, het niet voldoen aan de democratische vereisten en het gebrek aan respect voor mensenrechten.

Het gebrek aan erkenning is wel een probleem in andere gevallen. Een kandidaat-lidstaat moet immers worden uitgenodigd door het *Committee of Ministers* dat beslist met een tweederde meerderheid, nadat zij een goedkeurende opinie hebben ontvangen van de *Parliamentary Assembly*, ook aangenomen met een tweederde meerderheid.³²⁵ Ook al is het in de praktijk zo dat een kandidaat-lidstaat zelf een applicatie indient voor haar

³²⁰ P. LEUPRECHT, "Innovations in the European system of human rights protection: is enlargement compatible with reinforcement?", *Transnational Law & Contemporary Problems* 1998, 328.

³²¹ <http://hub.coe.int/web/coe-portal/navigation/47-countries>.

³²² Report of the Political Affairs Committee of the Parliamentary Assembly, "Situation in Belarus", Council of Europe, *Doc. 11939*, 5 June 2009.

³²³ Information Note of the Committee on Political Affairs and Democracy, "Situation in Belarus", Council of Europe, *AS/Pol (2012) 29*, 3 October 2012.

³²⁴ Report of the Political Affairs Committee of the Parliamentary Assembly, "Situation in Kazakhstan and its relations with the Council of Europe", *Doc. 11007*, 7 July 2006.

³²⁵ Art. 20 c, Statute of the Council of Europa, London, 5 May 1949, *CETS*, nr. 1.

lidmaatschap, toch moet zij worden aanvaard door minstens twee-derde van de lidstaten. Dit wil zeggen dat er een ruime staatserkenning moet zijn. Dat niet-erkende afgescheiden entiteiten, zoals Zuid-Ossetië en Abchazië, lid zouden worden bij de Raad van Europa lijkt mij dan ook zeer onwaarschijnlijk. Het is noodzakelijk voor die entiteiten om zo snel mogelijk een wijdverspreide internationale erkenning te bereiken. Voor Kosovo daarentegen is er wel een reële kans om het lidmaatschap bij de Raad van Europa te verkrijgen. Dit in tegenstelling tot lidmaatschap bij de Europese Unie waar alle bestaande leden unaniem akkoord moeten gaan. Vandaag zijn er 35 van de 47 lidstaten van de Raad van Europa die Kosovo officieel erkennen.³²⁶ De tweederde meerderheid is dus reeds bereikt. Uiteraard moet Kosovo nog voldoen aan de andere meer inhoudelijke, voorwaarden voor het lidmaatschap. Het is normaal dat een vrij recente onafhankelijk geworden staat zoals Kosovo nog niet volledig beantwoordt aan de gestelde vereisten met betrekking tot democratie, *'the rule of law'* en de mensenrechten.

5.3. Tussenconclusie

De taak van de Verenigde Naties met betrekking tot erkenning is tweeledig. Ten eerste kan de organisatie elke nieuwe staat toelaten tot het lidmaatschap, wat aanzien wordt als een vorm van collectieve erkenning. Zoals het Internationaal Gerechtshof het Handvest heeft geïnterpreteerd zijn de vijf vermelde voorwaarden om tot de Verenigde Naties toe te treden exhaustief. Het lidmaatschap van een (nieuwe) staat mag aldus niet afhangen van andere criteria dan deze die in het Handvest worden vermeld. De kandidaat-lidstaat moet een staat zijn die vrede nastreeft en de verplichtingen uit het Handvest aanvaardt, de capaciteit bezit om die verplichtingen na te leven en dit ook effectief te willen. Deze voorwaarden klinken logisch en verhinderen andere staten de mogelijkheid om volledig arbitrair andere criteria te hanteren. Althans, dit is het geval in theorie. In de praktijk kunnen de lidstaten echter nog steeds tegenstemmen, ook al is voldaan aan alle criteria uit het Handvest.

Wat problematischer is, is de procedure om als nieuw lid binnen de VN te worden aanvaard. De aanbeveling door de Veiligheidsraad voorafgaand aan de stemmingsprocedure in de Algemene Vergadering kan immers in het nadeel spelen van verschillende nieuwe staten die nochtans door een ruime meerderheid in de internationale samenleving worden erkend. Dit komt door de mogelijkheid voor de permanente leden in de Veiligheidsraad om hun vetorecht te gebruiken als instrument van hun buitenlandse politiek ter verdediging van zowel de eigen nationale belangen als die van hun bondgenoten. Het inzetten van een veto heeft dus een verlamdend effect voor de toetreding van nieuwe staten tot de organisatie.

Ten tweede speelt de VN door middel van haar resoluties een coördinerende rol met betrekking tot de erkenning en de niet-erkenning. Er zijn de bindende resoluties van de Veiligheidsraad die in concrete gevallen duiden op de niet-erkenningplicht van andere staten. Staten geven daar quasi unaniem gevolg aan. Verder zijn er ook de niet-bindende resoluties van de Algemene Vergadering die het bestaan van een nieuwe staat erkennen. Ook zij worden ruim nagevolgd door de internationale gemeenschap.

Het Internationaal Gerechtshof kan in de toekomst een belangrijke rol vervullen met betrekking tot onzekerheden omtrent de onafhankelijkheid van nieuwe staten, en vooral in het controversiële geval van een unilaterale secessie. Zij kan duidelijkheid verschaffen over de wettelijkheid van een dergelijke afscheiding. Andere staten kunnen deze uitspraak dan

³²⁶ <http://www.kosovothankyou.com/>.

laten meespelen in hun erkenningsbeslissing. Bovendien zou ook een algemene opinie over het al dan niet bestaan van een '*remedial) right of secession*' de internationale rechtszekerheid ten goede komen.

Wanneer de Europese Unie overgaat tot het collectief erkennen van een nieuwe staat hanteert zij de richtlijnen die de Europese Gemeenschap in het begin van de jaren '90 heeft opgesteld. Deze richtlijnen bevatten voorwaarden waaraan de nieuwe staat moet voldoen, vooraleer zij kan erkend worden. Toch zien we dat in het verleden, en vooral na het uiteenvallen van Joegoslavië, de *Realpolitik* vaak regeerde en de voorwaarden niet consistent werden toegepast. Ook vandaag nog kan men zich afvragen of men de richtlijnen niet uit het oog verliest ten voordele van louter politieke beslissingen.

Om toe te treden tot de Europese Unie of tot de Raad van Europa worden min of meer dezelfde basisvoorwaarden geëist. Onder meer respect voor democratie, '*the rule of law*' en mensenrechten worden door beide regionale organisaties hoog in het vaandel gedragen. Toch is er één groot verschil. Erkenning door alle andere lidstaten is een vereiste voor het lidmaatschap bij de Europese Unie, maar niet voor het lidmaatschap bij de Raad van Europa. Dit kunnen we afleiden uit het feit dat er unanimititeit moet zijn onder de bestaande lidstaten van de Europese Unie vooraleer een nieuw lid kan worden toegelaten. Bij dezelfde beslissing in de Raad van Europa moet slechts een tweederde meerderheid van de lidstaten akkoord gaan. Dit is van groot praktisch belang voor entiteiten die zich unilateraal hebben afgescheiden van de moederstaat.

Hoofdstuk 6: Erkenningsproblematiek: overzicht cases

6.1. VN leden

6.1.1. VN leden gedeeltelijk niet erkend

Ook al heeft een staat het lidmaatschap verworven bij de Verenigde Naties en wordt dit aanzien als een *prima facie* bewijs van het staatschap, dit betekent niet dat alle staten in de internationale gemeenschap deze staat officieel erkennen. Zoals eerder uitgebreid werd uitgelegd, vereist de stemming in de Algemene Vergadering tot toelating van een nieuw lid geen unanimiteit. Vandaar dat het mogelijk is dat sommige VN leden door verschillende staten niet erkend worden.

- Zuid-Soedan

Zuid-Soedan is het recentste voorbeeld van een VN lid dat op het moment van het verkrijgen van haar lidmaatschap en ook vandaag slechts gedeeltelijk expliciet erkend wordt. De nieuwe staat verkreeg als laatste staat het lidmaatschap bij de Verenigde Naties. Op 14 juli 2011, amper 5 dagen na de onafhankelijkheidsverklaring van Zuid-Soedan, nam de Algemene Vergadering met unanimiteit een resolutie aan die de nieuwe staat het lidmaatschap verschafte.³²⁷ De organisatie telt sinds de toetreding van Zuid-Soedan 193 lidstaten.³²⁸

Dat het lidmaatschap van de VN zo snel en vlot verliep en met unanimiteit werd aangenomen, heeft duidelijk te maken met het feit dat de secessie gebeurde met het akkoord van de moederstaat Soedan. De wettelijke status van de nieuwe staat maakte dus niet het onderwerp uit van een controverse omdat de staat Soedan afzag van haar recht op territoriale integriteit. Het akkoord over de nieuwe grenzen van beide staten was gebaseerd op de grenzen van de voormalige kolonie.³²⁹

De flexibele houding van Soedan had waarschijnlijk ook te maken met de overweldigende uitslag na de volksraadpleging. Meer dan 98% van de bevolking in Zuid-Soedan stemde voor de onafhankelijkheid. De centrale regering van Soedan had haar akkoord gegeven om de uitslag van het referendum als bindend te beschouwen. Soedan was dan ook de eerste staat om Zuid-Soedan te gaan erkennen op 8 juli 2011, zelfs nog voor haar officiële onafhankelijkheidsverklaring op 9 juli 2011. Meteen daarna volgde een ruime internationale erkenning. Echter, niet alle staten gingen tot erkenning over.³³⁰

Vandaag zijn er nog heel wat onenigheden over de vastgelegde grens tussen beide staten. Voornamelijk de grenzen rond het olierijke gebied van Abyei zijn betwist.³³¹ De wettelijke status van Zuid-Soedan wordt hierdoor niet aangetast want grensdisputen tasten het staatschap niet aan.

³²⁷ Resolutie 65/308 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (14 juli 2011), *UN Doc. A/RES/65/308* (2011).

³²⁸ <http://www.un.org/en/members/growth.shtml>.

³²⁹ J. VIDMAR, "South Sudan and the international legal framework governing the emergence and delimitation of new states", *Texas International Law Journal* 2012, 542 en 559.

³³⁰ J. VIDMAR, "Territorial integrity and the law of statehood", *George Washington International Law Review* 2012, 714-715.

³³¹ J. VIDMAR, "South Sudan and the international legal framework governing the emergence and delimitation of new states", *Texas International Law Journal* 2012, 542.

Toch wordt de staat vandaag nog niet expliciet erkend door alle staten.³³² Aangezien de onafhankelijkheid van Zuid-Soedan een vrij recente gebeurtenis is, is het aannemelijk dat bepaalde staten nog moeten overgaan tot de erkenning van de nieuwe staat en het opstarten van relaties. Zoals hierboven reeds verduidelijkt werd, heeft een positieve stem in de Algemene Vergadering met betrekking tot het lidmaatschap van een nieuwe staat de betekenis van een impliciete erkenning door de staat die deze stem heeft uitgebracht. Gezien de resolutie, in het geval van Zuid-Soedan, met unanimiteit is aangenomen, wordt de nieuwe staat, althans in theorie, wel impliciet erkend door alle VN-lidstaten. Sommige staten beschouwen dit als voldoende en zullen niet meer overgaan tot een expliciete erkenning, andere staten zullen dit wel doen. Hierdoor wordt de situatie ingewikkeld, aangezien het niet duidelijk is of Soedan nu al effectief door elke staat erkend wordt.

- Israël

Israël is een ingewikkeldere situatie, voornamelijk omwille van de politieke redenen van haar ontstaan. De landsgrenzen van Israël lagen nog niet vast toen de staat in 1949 toch al werd erkend en werd toegelaten tot de Verenigde Naties. Nog steeds is er betwisting omtrent de grenzen en beschouwen verschillende Arabische landen het grondgebied als niet-gedefinieerd. Volgens laatstgenoemde staten heeft Israël geen rechtmatige eis op het staatschap. Toch is er een brede consensus in de internationale gemeenschap over het staat-zijn van Israël. Er is immers duidelijk voldaan aan alle andere Montevideo-criteria. Bovendien bestaat er internationale zekerheid over het bestaan van een zeker grondgebied, ongeacht wat de precieze grenzen zijn. Dit zorgt ervoor dat ook aan de voorwaarde van een gedefinieerd territorium voldaan is.³³³

De Arabische staten hanteerden decennialang een niet-erkenningpolitiek ten aanzien van Israël. Een kleine twee jaar na de onafhankelijkheidsverklaring van Israël, vaardigde de Arabische Liga een resolutie uit die haar lidstaten verbood om akkoorden, van welke aard dan ook, te onderhandelen met Israël. Het sluiten van vrede met Israël werd verboden evenals de erkenning van de staat. Sancties werden genomen tegen elke lidstaat die deze principes negeerde. Zo verstrengden 17 individuele staten hun relaties met Egypte, nadat dit land haar relaties met Israël normaliseerde en haar erkende. Bovendien werd Egypte uit de Arabische Liga gezet. Dit strikte anti-Israël beleid versoepelde sinds de jaren '80. Toen vond er een officiële ontmoeting plaats tussen de Marokkaanse Koning en de Israëlische Eerste Minister. Deze ontmoeting bleef zonder gevolg, met uitzondering van Syrië die haar diplomatieke banden met Marokko verstrengde. In 1987 werden dan ook de relaties met Egypte hersteld.³³⁴

Het moet gemeld worden dat verschillende staten de nieuwe staat Israël eerst erkenden, maar deze erkenning ondertussen hebben ingetrokken. Zo waren de Maldiven de eerste Moslimstaat die overging tot de erkenning van Israël. Bijgevolg werden er diplomatieke betrekkingen gevestigd tussen beide staten. Toch zag het land zich genoodzaakt deze erkenning eind de jaren '70 in te trekken.³³⁵ Tot op heden weigeren 33 staten Israël te

³³² http://www.southsudaninfo.com/Foreign_Relations_of_South_Sudan.

³³³ G. KREIJEN, *State failure, sovereignty and effectiveness*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2004, 20.

³³⁴ T.D. GRANT, "Hallstein revisited: unilateral enforcement of regimes of nonrecognition since the two germanies", *Stanford Journal of International Law* 2000, 236-237.

³³⁵ S.A. MUJTABA, *Soundings on South Asia*, Berkshire, New Dawn Press, 2005, 87.

erkennen. Dit zijn, naast Bhutan, Cuba en Noord-Korea, allemaal Moslimstaten. Onder meer buurlanden Egypte en Jordanië erkennen Israël wel. De Verenigde Staten, als belangrijkste bondgenoot van Israël, proberen een zekere druk uit te oefenen op de niet-erkennende staten, zoals bijvoorbeeld Irak. De enorme financiële hulp van de Verenigde Staten aan Irak wordt aangewend om de erkenningsvrijheid van de staat te beïnvloeden.³³⁶

In dit verband kan ook gewezen worden op de verschillende VN resoluties die tegen Israël zijn uitgevaardigd voor het illegaal bezetten van stukken grond. De staat veroverde en annexeerde Oost-Jeruzalem en de Westbank in 1967. Een unaniem aangenomen resolutie van de VN Veiligheidsraad stelde dat de Israëlische troepen zich moesten terugtrekken uit het bezette gebied.³³⁷ Dit gebeurde niet. In 1980 stemde het Israëlische parlement een wet die het eengemaakte Jeruzalem tot hoofdstad van Israël promoveerde. Op die manier werd de unilaterale bezetting juridisch vastgelegd. Deze wet werd ongeldig verklaard door de VN Veiligheidsraad. In dezelfde resolutie werd ook gevraagd aan de staten om hun diplomatieke missies terug te trekken uit Jeruzalem.³³⁸ Deze resolutie werd nageleefd en alle staten verplaatsten hun diplomatieke missies naar bijvoorbeeld Tel Aviv. Ook veroverde Israël tijdens de oorlog in 1967 de Golanvlakte. Geen enkele staat heeft de Israëlische occupatie van de Golanhoogtes erkend. Internationaal wordt dit territorium nog steeds beschouwd als een deel van Syrië. Een resolutie veroordeelde dan ook de bezetting van dat gebied. Bovendien stelt de resolutie dat de beslissing van Israël om het gebied onder haar jurisdictie, administratie en wetten te plaatsen, illegaal is en zonder enig internationaal gevolg blijft.³³⁹

6.1.2. VN leden door een paar staten niet erkend

In dit geval betreft het staten die lid zijn bij de Verenigde Naties, maar die door één enkele staat of een klein aantal staten niet worden erkend. Er bestaat in deze gevallen een duidelijke internationale consensus over het staat-zijn. De criteria voor het staatschap zijn dan ook vervuld. De niet-erkenning is louter het gevolg van een conflict tussen beide staten. Ook beslissen eventuele bondgenoten tot de niet-erkenning.

- Korea

De Republiek Korea (Zuid-Korea) wordt niet erkend door de Democratische Volksrepubliek Korea (Noord-Korea). Omgekeerd wordt de Democratische Volksrepubliek Korea niet erkend door Zuid-Korea, maar ook niet door Japan en de Verenigde Staten. Het is vrij logisch dat beide staten op het Koreaanse schiereiland elkaar niet erkennen, gezien het aanslepend conflict tussen beide staten. De grond voor de niet-erkenning door Japan is een verdrag gesloten met Zuid-Korea dat de basisrelaties tussen beide staten regelt. Daarin staat in artikel 3 te lezen dat de regering van de Republiek Korea de enige rechtmatige regering is in Korea.³⁴⁰ Japan en Zuid-Korea baseren zich hiervoor op Resolutie 195 (iii) van de VN Algemene Vergadering van 12 december 1948. In deze resolutie werd inderdaad gesteld dat

³³⁶ Resolution 1249, House of Representatives USA, 110th Congress, 2nd Session (5 June 2008).

³³⁷ Resolutie 242 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (22 november 1967), *UN Doc. S/RES/242* (1967).

³³⁸ Resolutie 478 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (20 augustus 1980), *UN Doc. S/RES/478* (1980).

³³⁹ Resolutie 497 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (17 december 1981), *UN Doc. S/RES/497* (1981); T.D. GRANT, "East Timor, the UN System, and enforcing non-recognition in international law", *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 2000, 291-292.

³⁴⁰ Art. 3, Treaty on Basic Relations between Japan and the Republic of Korea of 22 June 1965, 583 *UNTS* 33.

er een regering was opgericht, na geldige en vrije verkiezingen, die de effectieve controle en jurisdictie uitoefent over het Zuiden van Korea en dat deze regering moet beschouwd worden als de enige dergelijke rechtmatige regering in Korea.³⁴¹ De Verenigde Staten scharen zich achter hun bondgenoot Zuid-Korea. Ondanks dat Japan en de VS geen normale diplomatieke relaties hebben met de Democratische Volksrepubliek Korea, zijn er toch bilaterale akkoorden gesloten tussen de staten. Er wordt door beide landen aldus gehandeld alsof Noord-Korea een erkende staat is.³⁴²

Wanneer we kijken naar de criteria van de Montevideo-Conventie, dan moeten we concluderen dat zowel Noord als Zuid-Korea voldoen aan de vier voorwaarden voor het staatschap. Indien we de subjectievere, hierboven uiteengezette, additionele voorwaarden voor erkenning bekijken, dan kunnen deze inderdaad als argument worden gebruikt door Japan, de VS en Zuid-Korea voor de niet-erkenning van Noord-Korea. Er kan gewezen worden op zowel het feit dat Noord-Korea al sinds zijn oprichting niet democratisch is en de internationale verplichtingen dikwijls niet naleeft. Daarnaast zijn er de vele bewijzen (rapporten van mensenrechtenorganisaties en getuigenissen) die aantonen dat de staat de mensenrechten, en meer specifiek de minderheidsrechten, schendt. In het omgekeerde geval is het quasi onmogelijk voor Noord-Korea om het niet voldoen aan de bijkomende erkenningscriteria door Zuid-Korea te bewijzen. Toch is ook deze niet-erkenning rechtmatig, gezien erkenning een vrijwillige beslissing is van elke soevereine staat. Anderzijds is de wederzijdse erkenning van elkaars bestaan, volgens mij, een eerste stap naar het normaliseren van de relaties tussen beide staten en uiteindelijk voor het bereiken van vrede.

- Cyprus

De republiek Cyprus wordt niet erkend door Turkije. Hoewel er, zoals eerder werd gezien, geen verplichting bestaat tot erkenning op grond van algemeen internationaal recht, heeft Turkije *in casu* wel de plicht om Cyprus te erkennen en dit op grond van specifieke verdragsbepalingen.³⁴³

In artikel 2 van het *'Treaty of Guarantee'* wordt immers expliciet gesteld dat onder andere Turkije de onafhankelijkheid en de territoriale integriteit van Cyprus erkent. In de tweede paragraaf van datzelfde artikel is er bovendien een verplichting voor Turkije om het promoten van elke activiteit die de eenmaking van Cyprus met een andere staat of de verdeling van het eiland als doel heeft, te verbieden.³⁴⁴ Meer nog, in het *'Treaty of Establishment'* wordt bepaald dat het grondgebied van de Republiek Cyprus het hele eiland Cyprus zal omvatten.³⁴⁵ Turkije is partij bij dat verdrag en bijgevolg gebonden door deze bepaling. Het staat dus onomstootbaar vast dat de Turkse invasie in het Noorden van Cyprus en de bijhorende oprichting van een nieuwe staat op het grondgebied dat legaal aan de Republiek Cyprus toebehoort, een schending is van deze verdragen.

³⁴¹ Resolutie 195 (III) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (12 december 1948), *UN Doc. A/RES/195 (III)*.

³⁴² M. TAKASHI, "Recognition of states and governments in international law: theory and practice", *Chinese (Taiwan) Yearbook of International Law and Affairs* 2010, 67.

³⁴³ E. KATSELLI, "The Ankara Agreement, Turkey and the EU", *International & Comparative Law Quarterly* 2006, 712.

³⁴⁴ Art. 2, Treaty of Guarantee of 16 August 1960, 382 *UNTS* 3.

³⁴⁵ Art. 1, Treaty of Establishment of 16 August 1960, 382 *UNTS* 8.

Het spreekt voor zich dat de hele situatie, en voornamelijk de niet-erkenning van Cyprus door Turkije, de ambities van Turkije om het lidmaatschap bij de Europese Unie te verkrijgen, zwaar aantast. De relaties tussen Turkije en de Europese Unie zijn er niet op verbeterd sinds de verklaring van Turkije bij de ondertekening van het additioneel protocol bij het 'Ankara Agreement' in 2005. Turkije verklaarde toen immers formeel dat haar positie over Cyprus onveranderd blijft en het ratificeren en implementeren van dat protocol geen vorm van erkenning van de Republiek Cyprus uitmaakt. Bovendien stelde zij dat de Republiek Cyprus niet meer verwijst naar de originele staat, ontstaan in 1960. Tot slot bevestigt Turkije dat haar relaties met de Turkse Republiek Noord-Cyprus onveranderd blijven. De Raad van de Europese Unie reageerde op de zaak door te stellen dat de unilaterale verklaring van Turkije geen deel uitmaakt van het protocol en bijgevolg geen gevolgen heeft voor de verplichtingen van Turkije op grond van dat protocol. Er wordt door de Raad duidelijk benadrukt dat Turkije verplicht is het protocol na te leven zonder discriminatie (*in casu* ten aanzien van Cyprus) zodat er ook tussen Turkije en Cyprus vrij verkeer van goederen plaatsvindt zonder transportbeperkingen en zodat het erkennen van alle EU lidstaten een essentiële voorwaarde is voor het toetreden tot de Europese Unie.³⁴⁶

De niet-erkenning van Cyprus door Turkije is dus in strijd met de internationale verplichtingen van Turkije en is bovendien absoluut geen goede zet voor haar toetredingsonderhandelingen met de Europese Unie. Als Turkije het lidmaatschap van de Europese Unie in de toekomst zal willen verkrijgen, zal haar houding tegenover Cyprus drastisch moeten veranderen. Te meer aangezien toetreden bij de Europese Unie, zoals eerder uitgebreid besproken werd, afhankelijk is van het akkoord van alle huidige leden, dus inclusief het akkoord van Cyprus.

6.2. Niet-VN leden

6.2.1. Niet-VN leden gedeeltelijk erkend door VN leden

Hierna worden de cases besproken waarvan een groot aantal staten is overgegaan tot de erkenning van de nieuwe staat. Echter, dat aantal is niet voldoende om van een internationale consensus te spreken, noch om het VN-lidmaatschap te verkrijgen. Ondanks een ruime steun in de internationale gemeenschap is er in deze gevallen toch discussie over het staat-zijn. Toch moeten we concluderen dat de beslissing tot niet-erkenning duidelijk gestoeld is op politieke redenen, want objectief gezien is aan de wettelijke criteria voor het staatschap voldaan.

- Kosovo

Kosovo was, naast Vojvodina, één van de twee autonome provincies binnen de Republiek Servië. Laatstgenoemde republiek was één van de zes republieken van de voormalige Socialistische Federale Republiek Joegoslavië (SFRY). De Kosovaars-Albanese bevolking was een minderheidsgroep in Servië die door het regime werd onderdrukt en vervolgd. Toen de SFRY in het begin van de jaren '90 ontbonden werd, bleef Kosovo deel uitmaken van de Servische Staat.³⁴⁷

³⁴⁶ E. KATSELLI, "The Ankara Agreement, Turkey and the EU", *International & Comparative Law Quarterly* 2006, 706-707.

³⁴⁷ B.S. BROWN, "Human rights, sovereignty, and the final status of Kosovo" in: Symposium: Final Status for Kosovo: Untying the Gordian Knot, *Chicago-Kent Law Review* 2005, 236.

De Kosovaren wilden echter meer zelfbeschikking en verklaarden zich uiteindelijk op 17 februari 2008 unilateraal onafhankelijk van Servië. Op vraag van Servië nam de Algemene Vergadering op 8 oktober een resolutie aan waarin zij het Internationaal Gerechtshof verzocht om een *Advisory Opinion* uit te brengen over de conformiteit van deze unilaterale onafhankelijkheid met het internationaal recht. Deze *Advisory Opinion* geeft, zoals eerder uitgebreid werd besproken, duidelijk aan dat de unilaterale onafhankelijkheidsverklaring door Kosovo geen schending uitmaakt van het internationaal recht.³⁴⁸ Toch zien we dat verschillende staten niet overgaan tot de erkenning van Kosovo. Het Internationaal Gerechtshof sprak zich dan ook niet uit over de legaliteit van een erkenning door derde staten. Bijgevolg is het mogelijk dat het Hof de onafhankelijkheidsverklaring zelf als rechtmatig beoordeelt, maar de staatserkenning als onrechtmatig. Echter, het traditionele internationaal recht verbiedt de erkenning van een secessie niet. Dit is immers geen schending van een *peremptory norm of international law*.³⁴⁹

Aangezien er dus geen expliciet verbod is om een afgescheiden staat te erkennen, is de belangrijkste reden voor niet-erkenning een politieke reden. Vele niet-erkennende staten hebben namelijk in eigen land te maken met minderheden die zich willen afscheuren. Spanje bijvoorbeeld erkent Kosovo niet en heeft in eigen land af te rekenen met de regio Baskenland die er geen geheim van maakt de onafhankelijkheid na te streven. Vandaar dat de erkenning van Kosovo, volgens die staten, een gevaarlijk precedent is. In hun officiële verklaringen benadrukken deze staten vooral het recht op soevereiniteit en territoriale integriteit van de moederstaat. Erkennende staten daarentegen rechtvaardigen hun erkenning vooral door te verwijzen naar de nood aan stabiliteit, vrede en veiligheid in de regio. Deze staten erkennen het gevaar van deze case als precedent, maar benadrukken telkens het unieke karakter van Kosovo. Ook de Raad van de Europese Unie onderstreept het *sui generis* gehalte in deze case en stelt dat de internationale principes van soevereiniteit en territoriale integriteit, ondanks hun belang, *in casu* niet ten volle toepasbaar zijn.³⁵⁰ De Europese Unie kon geen gezamenlijk akkoord bereiken over de uiteindelijke status van Kosovo, vandaar dat zij niet overging tot erkenning. Het is dus aan de lidstaten zelf om hun relaties met Kosovo te bepalen.³⁵¹

Momenteel erkennen 98 staten de onafhankelijke republiek Kosovo. Dit aantal wijst op een significante steun in de internationale gemeenschap en dit aantal stijgt nog steeds. Gedurende het laatste jaar alleen kwamen er tien erkennende staten bij.³⁵² Toch moeten we er op wijzen dat naast Tsjaad en Pakistan alle erkennende landen van het laatste jaar onbelangrijke microstaten zijn.

Er zijn aldus nog tientallen staten, waaronder veel belangrijke grootmachten, die weigeren over te gaan tot erkenning. In de eerste plaats moederstaat Servië, ten volle gesteund door haar machtige bondgenoot Rusland. Servië stelt dat het oprichten van een nieuwe staat op

³⁴⁸ Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, *Advisory Opinion*, *ICJ Reports* 2010, p. 403, par. 122.

³⁴⁹ C. RYNGAERT en S. SOBRIE, "Recognition of states: international law or realpolitik? The practice of recognition in the wake of Kosovo, South Ossetia, and Abkhazia", *Leiden Journal of International Law* 2011, 479

³⁵⁰ C. RYNGAERT en S. SOBRIE, "Recognition of states: international law or realpolitik? The practice of recognition in the wake of Kosovo, South Ossetia, and Abkhazia", *Leiden Journal of International Law* 2011, 480-481.

³⁵¹ E. DENZA, "European practice on the recognition of states", *European Law Review* 2011, 330.

³⁵² <http://www.kosovothanksyou.com>.

het grondgebied van een soevereine staat illegaal is. Servië maakte met klare taal duidelijk dat het een onafhankelijk Kosovo nooit zal erkennen, omdat het gebied deel uitmaakt van Servië.³⁵³ Servië ondernam ook actie om haar woorden te staven. Zo heeft de staat haar ambassadeurs teruggeroepen uit staten die Kosovo erkennen en de ambassadeurs van de erkennende staten uitgewezen.³⁵⁴

Rusland focust dan weer op het feit dat deze nieuw gecreëerde staat indruist tegen het internationaal recht, en meer bepaald ingaat tegen het VN Handvest. Bovendien werd ook de onschendbaarheid van vastgestelde grenzen en het principe van de territoriale soevereiniteit niet gerespecteerd. China benadrukt het belang van een vreedevol onderhandelde oplossing, in plaats van de door Kosovo unilateraal ondernomen actie.³⁵⁵

Zoals eerder werd geanalyseerd, lijkt het lidmaatschap voor Kosovo in de Verenigde Naties onmogelijk vanwege het veto van Rusland. Ook het EU-lidmaatschap leek voor Kosovo niet haalbaar als Servië eerder zou toetreden. Toch zijn er positieve ontwikkelingen te melden in dit verband. Zeer recent, in april 2013, hebben Servië en Kosovo een akkoord bereikt ter normalisering van hun relaties. Dit akkoord kwam er na bemiddeling van Catherine Ashton. De Servische minderheid die in Kosovo woont, krijgt door het akkoord de gevraagde beschermingsgaranties. Ook beloven beide partijen om elkaars EU-lidmaatschap niet te verhinderen. Hoewel deze overeenkomst geen erkenning impliceert door Servië van een Kosovaarse staat, is het een eerste stap in de goede richting.³⁵⁶ Het akkoord maakt het VN-lidmaatschap van Kosovo en haar universele erkenning, naar mijn mening, een stuk minder onmogelijk dan tot voor kort het geval was. Toch is er, zeker voor het EU-lidmaatschap nog een lange weg te gaan, aangezien verschillende EU-staten Kosovo niet erkennen.

- Palestina

Deze casus is al zo dikwijls besproken en heel erg vaak vanuit een partijdig standpunt waar politiek-strategische of emotionele argumenten de bovenhand nemen.

Als we nu eens de wettelijke criteria voor het staatschap bekijken, dan moeten we vaststellen dat Palestina beschouwd moet worden als een soevereine staat. Palestina heeft ten eerste een permanente bevolking. Dat een percentage van die bevolking zich bezighoudt met illegale activiteiten en het bijgevolg twijfelachtig is of zij onder de effectieve controle van de regering vallen, is volgens mij een irrelevant argument, gezien elke natie daar in meerdere of mindere mate mee te maken heeft en dit niet in de Montevideo-voorwaarden wordt beschreven. Verder bezit Palestina een grondgebied waarvan de grenzen, net zoals die van de Israëlische staat, inderdaad betwist zijn. Er worden stukken van dat grondgebied illegaal bezet door Israël, maar dit tast het staat-zijn niet aan. Zoals we hierboven reeds zagen, is een niet-betwist grondgebied niet noodzakelijk voor het staatschap, zolang er maar zekerheid over bestaat dat de entiteit recht heeft op een zeker grondgebied. Palestina heeft ook een regering. Toch slaagt die er weliswaar niet altijd in om definitieve controle uit te oefenen over de hele bevolking. Auteurs zoals BECKER stellen dat deze regering niet onafhankelijk is en zal zijn zolang de onderhandelingen niet definitief beëindigd zijn. Echter,

³⁵³ J. VIDMAR, "International legal responses to Kosovo's declaration of independence", *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 2009, 833-834.

³⁵⁴ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7662149.stm>.

³⁵⁵ Security Council Meeting of 18 February 2008, *UN Doc. S/PV.5839*.

³⁵⁶ <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-2222624>.

als we de Montevideo-criteria zeer strikt gaan interpreteren, dan is een onafhankelijke regering niet vereist. Tot slot bezit Palestina ook de feitelijke capaciteit om relaties aan te gaan met andere staten, ondanks dat Israël meermaals pogingen heeft ondernomen om die capaciteit aan banden te leggen. Bovendien is het belangrijk om te vermelden dat er geen sprake is van een illegale staatsvorming of een illegale bewoning door Palestijnen op het grondgebied.³⁵⁷ Aan de criteria voor het staat-zijn is aldus voldaan.

Wat betreft de additionele erkenningscriteria kunnen er inderdaad twijfels rijzen over het respect voor mensenrechten en het voldoen aan internationale verplichtingen, zoals het recht der gewapende conflicten. Als we consequent zijn, dan moeten we, mijns inziens, vaststellen dat deze voorwaarden ook aan de kant van Israël niet steeds nageleefd worden. Het criterium van de democratische legaliteit lijkt op het eerste gezicht wel vervuld, aangezien er verkiezingen worden georganiseerd. Ook de claim voor zelfbeschikking van de Palestijnen wordt als rechtmatig beschouwd. Dit zelfbeschikkingsrecht, inclusief het recht op nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit, werd reeds regelmatig bevestigd in VN resoluties.³⁵⁸ Bovendien bevestigde de Algemene Vergadering meermaals uitdrukkelijk het recht op een onafhankelijke Palestijnse staat.³⁵⁹

Palestina is geen lid van de Verenigde Naties, maar verkreeg wel de *permanent observer-status* in november 2012. De resolutie werd in de Algemene Vergadering aangenomen met een zeer ruime meerderheid van 138 stemmen 'voor', 9 stemmen 'tegen' en 41 onthoudingen.³⁶⁰ Om de '*permanent observer*'-status te verkrijgen is slechts een gewone meerderheid in de Algemene Vergadering vereist. Deze status voor niet-leden vindt geen basis in de tekst van het Handvest en is dus volledig ontwikkeld door de praktijk. Zo verkreeg Zwitserland die status halverwege de 20ste eeuw.³⁶¹

Wanneer we kijken naar de staten die Palestina officieel erkennen, dan stellen we vast dat dit meer dan 130 landen zijn.³⁶² Palestina heeft dus de steun van meer dan tweederde van de landen in de internationale gemeenschap. Zoals eerder werd uitgelegd, is dit de meerderheid die nodig is om het lidmaatschap binnen de Verenigde Naties te verkrijgen. Toch is dat effectieve lidmaatschap vandaag een illusie aangezien de Veiligheidsraad eerst haar goedkeuring moet geven en de Verenigde Staten, als belangrijkste bondgenoot van Israël, door het vetorecht uit te oefenen, de hele zaak kan blokkeren.

Het lidmaatschap van Palestina in de Verenigde Naties zou het ultieme bewijs zijn van haar staatsschap, maar is dus direct afhankelijk van de politieke *goodwill* van de Verenigde Staten en indirect van het fiat van Israël. De enige oplossing voor Palestina om lid te worden van de VN bestaat er, volgens mij, in om de onderhandelingen tussen Israël en Palestina verder te

³⁵⁷ B. STRAIN, "Palestinian statehood: a political pipedream but a legal reality", *Coventry Law Journal* 2002, 4-10.

³⁵⁸ Resolutie 31/20 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (24 November 1976), *UN Doc. A/RES/31/20* (XXXI); Resolutie 3236 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (22 november 1974), *UN Doc. A/RES/3236* (XXIX).

³⁵⁹ Resolutie 67/158 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (20 december 2012), *UN Doc. A/RES/67/158* (2012); Resolutie 66/146 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (29 maart 2012), *UN Doc. A/RES/66/146* (2012).

³⁶⁰ Resolutie 67/19 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (29 november 2012), *UN Doc. A/RES/67/19* (2012).

³⁶¹ <http://www.un.org/en/members/aboutpermobservers.shtml>.

³⁶² <http://www.guardian.co.uk/world/interactive/2011/sep/20/palestinain-state-israel-un-interactive>.

zetten en een akkoord te bereiken. Vanaf het moment dat Israël akkoord gaat, zullen de Verenigde Staten geen reden meer zien om het Palestijns lidmaatschap in de Verenigde Naties tegen te houden.

- Westelijke Sahara

De Westelijke Sahara was een Spaanse kolonie sinds 1884. Tijdens de periode van dekolonisatie werd Spanje door de Verenigde Naties en de Afrikaanse Unie aangemaand om er een referendum voor zelfbeschikking te houden. Net toen Spanje hiertoe aanstalten ondernam, konden Marokko en Mauritanië de Algemene Vergadering overtuigen om aan het Internationaal Gerechtshof een *Advisory Opinion* te vragen. Deze twee staten claimden namelijk rechten op het grondgebied van de Westelijke Sahara.³⁶³

Het Internationaal Gerechtshof stelde in haar conclusie vast dat er geen banden van territoriale soevereiniteit waar te nemen zijn tussen de Westelijke Sahara enerzijds en Marokko en Mauritanië anderzijds, die het recht op zelfbeschikking van de *Sahrawi*, het volk van de Westelijke Sahara, mogen aantasten.³⁶⁴ Toch bleven beide staten het gebied claimen. In februari 1976 trok de Spaanse koloniale macht zich terug uit het gebied. Onder druk van de Verenigde Staten droeg zij de administratieve controle over het gebied over aan Marokko en Mauritanië. Diezelfde dag nog riepen de nationalistische onafhankelijkheidsbewegingen van de Westelijke Sahara. De *Sahrawi Arab Democratic Republic* (SADR) was officieel gesticht. Toen Algerije, dat al van in het begin een grote voorstander was voor zelfbeschikking van het woestijnvolk, een paar dagen later overging tot de erkenning van de nieuwe staat, verbraken Mauritanië en Marokko meteen hun diplomatieke relaties met Algerije. Marokko ging over tot het bombarderen van dorpen in de Westelijke Sahara, versterkte haar militaire macht in het gebied en moedigde haar bevolking aan om zich er te vestigen. De Marokkaanse Koning creëerde bovendien het foutieve beeld dat de *Sahrawi* zich, met hulp van de Algerijnse regering, hadden afgescheurd van Marokko. Er was immers geen sprake van secessie, maar wel van dekolonisatie.³⁶⁵

Ondertussen zocht de nieuwe staat steun in de internationale gemeenschap en verkreeg zij de erkenning van verschillende staten. Ook Mauritanië sloot uiteindelijk een vredesakkoord met de SADR en erkende haar officieel waardoor zij haar claims op het gebied opgaf.³⁶⁶ In 1984 werd de *Sahrawi Arab Democratic Republic* bovendien ook lid van de Afrikaanse Unie. De republiek wordt aldus beschouwd als de enige wettelijke vertegenwoordiger van de Westelijke Sahara in de Afrikaanse Unie. Uit protest daartegen heeft Marokko haar lidmaatschap bij de Unie opgezegd en is dus tot op heden het enige land op het Afrikaanse continent dat geen lid is van de Afrikaanse Unie.³⁶⁷

De Westelijke Sahara voldoet aan de Montevideo-criteria voor het staatschap. Er woont een permanente bevolking, die reeds werd erkend door het Internationaal Gerechtshof en

³⁶³ Y.H. ZOUBIR, "The Western Sahara conflict: a case study in failure of pre-negotiation and prolongation of conflict", *California Western International Law Journal* 1996, 175-176.

³⁶⁴ Western Sahara, *Advisory Opinion*, *ICJ Reports* 1975, p. 12, par. 162.

³⁶⁵ Y.H. ZOUBIR, "The Western Sahara conflict: a case study in failure of pre-negotiation and prolongation of conflict", *California Western International Law Journal* 1996, 177-179.

³⁶⁶ Y.H. ZOUBIR, "The Western Sahara conflict: a case study in failure of pre-negotiation and prolongation of conflict", *California Western International Law Journal* 1996, 181.

³⁶⁷ http://www.au.int/en/member_states/countryprofiles.

door de Spaanse autoriteiten. De Westelijke Sahara beschikt over een afgebakend grondgebied, gebaseerd op de Spaanse koloniale grenzen die internationaal aanvaard werden. Bovendien is er een verkozen regering, die zich weliswaar in ballingschap bevindt. Het is twijfelachtig of zij dus de effectieve controle heeft over het grondgebied. Echter, als we de statenpraktijk bekijken, dan werden alle voormalige kolonies erkend zonder dat aan de voorwaarde van effectieve controle voldaan was. Ook aan de vierde voorwaarde is voldaan, aangezien zij de capaciteit bezit om relaties aan te gaan met derde staten. Haar erkenning door verschillende staten en haar lidmaatschap bij de Afrikaanse Unie vormen hiervan het bewijs.³⁶⁸

Toch zijn er slechts 83 staten tot de erkenning van deze nieuwe staat overgegaan. De meeste erkenningen gebeurden door Afrikaanse en Latijns-Amerikaanse staten. Ook een paar Aziatische staten steunen expliciet de onafhankelijkheid van het gebied. Noord-Amerikaanse en Europese staten, met uitzondering van Albanië, gingen niet over tot erkenning. Het moet wel gezegd zijn dat bijna de helft van de erkennende staten hun erkenning ondertussen hebben ingetrokken.³⁶⁹

In tegenstelling tot de cases Kosovo en Palestina zijn er in deze zaak geen grootmachten die de onafhankelijkheid van de Westelijke Sahara expliciet steunen. Dit werd nogmaals duidelijk toen onder meer de Verenigde Staten en Frankrijk militaire hulp boden aan Marokko.³⁷⁰ De Westelijke Sahara is immers een politiek oninteressant gebied dat bovendien op het verkeerde continent ligt. Het heeft een kleine bevolking en economisch weinig mogelijkheden. Naar mijn mening durft geen enkele grootmacht zijn nek hiervoor uit te steken. Zij lopen nu eenmaal het risico op een verslechtering van de relaties met Marokko. Tot op heden blijft de situatie onopgelost. Er werd een wapenstilstand bereikt, maar de vele pogingen van onder andere speciale gezanten van de Verenigde Naties om te bemiddelen, bleven zonder verdere noemenswaardige resultaten. Marokko blijft het gebied claimen, ondanks de ondubbelzinnige uitspraak door het Internationaal Gerechtshof. Hoewel het zelfbeschikkingsrecht van de *Sahrawi* in verschillende resoluties werd bevestigd, prefereren de Verenigde Naties een oplossing waar beide partijen zich kunnen vinden. Ook een militaire interventie is uitgesloten.³⁷¹

- Taiwan

Taiwan (de Republiek China) is één van de cases waar er helemaal geen discussie mogelijk is over het al dan niet voldaan zijn aan de Montevideo-criteria. Taiwan is volgens het internationaal recht wel degelijk een staat.³⁷² Echter, de erkenningspraktijk wijst iets anders uit. De regering van Taiwan werd van 1949 tot 1971 internationaal beschouwd als de regering van heel China. In 1971 werd de Volksrepubliek China in ere hersteld, nadat de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties had beslist dat de Volksrepubliek China de enige legitieme vertegenwoordiger was van China. De Volksrepubliek China nam dus de

³⁶⁸ P. EPSTEIN, "Behind closed doors: Autonomous colonization in post united nations era", *Annual Survey of International and Comparative Law* 2009, 119-124.

³⁶⁹ <http://www.wshrw.org/en/reconocimientos-de-la-rasd/>.

³⁷⁰ Y.H. ZOUBIR, "The Western Sahara conflict: a case study in failure of pre-negotiation and prolongation of conflict", *California Western International Law Journal* 1996, 178.

³⁷¹ E. CONTI, "The referendum for self-determination: is it still a solution? The never ending dispute over Western Sahara", *African Journal of International and Comparative Law* 2008, 190-193.

³⁷² R.K. GARDINER, *International law*, Essex, Pearson Education Limited, 2003, 199.

plaats in van Taiwan in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, met bijhorende permanente zetel in de Veiligheidsraad.³⁷³

Vanaf dat moment veranderde alles voor de internationale status van Taiwan. Verschillende staten hielden onmiddellijk op Taiwan te erkennen en gingen over tot erkenning van de Volksrepubliek China. Momenteel wordt Taiwan enkel erkend door onbelangrijke Zuid-Amerikaanse en Afrikaanse staten en eilanden. Door geen enkel belangrijk land wordt Taiwan officieel erkend. Uiteraard heeft dit een politieke reden: geen enkel land wil (economische) grootmacht China voor de borst stoten. De landen die Taiwan wel erkennen, worden dan ook gesanctioneerd door China met verstrengde diplomatieke relaties.³⁷⁴ Onder meer de relaties met Belize werden door China opgeschort, nadat Belize diplomatieke relaties opstartte met Taiwan. Erkenning van zowel China als Taiwan is dus zeker geen optie.³⁷⁵

Belangrijke landen zoals het Verenigd Koninkrijk hebben enkel onofficiële relaties met Taiwan. Dit geldt ook voor de Verenigde Staten. Zij hebben een speciale wet goedgekeurd die de relaties met Taiwan regelt. Ook al zijn er geen diplomatieke relaties tussen beide landen, toch zijn er zekere contacten en kunnen beide landen elkaar ook voor de rechtbank dagen in de Verenigde Staten.³⁷⁶ Meer zelfs, er is een Amerikaans Instituut voor Taiwan in Taipei en een Coördinatieraad voor Noord-Amerikaanse Zaken in verschillende steden in de VS. Deze organen vervangen de ambassades en consulaten, maar *de facto* doen ze min of meer hetzelfde werk.³⁷⁷ De meeste landen willen China niet voor het hoofd stoten en weigeren aldus een diplomatieke delegatie van Taiwan te ontvangen. De manier waarop de VS de betrekkingen met Taiwan regelt, is dus een goed voorbeeld om enerzijds geen risico te lopen dat de relaties met China worden stopgezet en anderzijds een goede band te ontwikkelen met Taiwan.

Zich voor de niet-erkenning beroepen op het argument van de territoriale integriteit kan *in casu* makkelijk weerlegd worden. Het grondgebied van Taiwan en dat van China is immers niet geïntegreerd in één nationaal grondgebied. Het zijn twee onafhankelijke staten.³⁷⁸ Bovendien is Taiwan er in geslaagd om haar intern recht op zelfbeschikking succesvol uit te oefenen en heeft de staat een democratisch verkozen regering die de internationale plichten naleeft en de mensenrechten eerbiedigt. De Chinese soevereiniteit wordt duidelijk begrensd door het zelfbeschikkingsrecht van Taiwan en het respect voor de mensenrechten.³⁷⁹ De beslissing tot de niet-erkenning van Taiwan is dus louter beïnvloed door politieke redenen.

³⁷³ Resolutie 2758 (XXVI) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (25 oktober 1971), *UN Doc. A/RES/2758 (XXVI)*.

³⁷⁴ T.D. GRANT, "Hallstein revisited: unilateral enforcement of regimes of nonrecognition since the two Germanies", *Stanford Journal of International Law*, 2000, 232.

³⁷⁵ H. CHIU, "Symposium on Taiwan: the international law of recognition and the status of the republic of China", *Journal of Chinese Law* 1989, 198.

³⁷⁶ R.K. GARDINER, *International law*, Essex, Pearson Education Limited, 2003, 199.

³⁷⁷ H. CHIU, "Symposium on Taiwan: the international law of recognition and the status of the republic of China", *Journal of Chinese Law* 1989, 199.

³⁷⁸ J.M. HENCKAERTS, *The international status of Taiwan in the new world order, legal and political considerations*, London, Kluwer Law International, 1996, 251.

³⁷⁹ J.M. HENCKAERTS, *The international status of Taiwan in the new world order, legal and political considerations*, London, Kluwer Law International, 1996, 254.

Het lijkt dan ook erg onwaarschijnlijk dat belangrijke staten, voor wie de relaties met China onmisbaar zijn, in de nabije toekomst zouden overgaan tot de erkenning van Taiwan. Toch zijn er, zoals net werd aangetoond, andere mogelijkheden voor staten om toch een zekere bilaterale band te creëren met Taiwan, ondanks dat officiële relaties uitgesloten zijn.

Wat betreft de multilaterale relaties van Taiwan, liggen de kaarten moeilijker. Eén van de grootste problemen die Taiwan ondervindt in zijn buitenlandse betrekkingen, is dat het land niet toegelaten is om toe te treden tot multilaterale verdragen, die in de schoot van de Verenigde Naties zijn totstandgekomen. Zo kan Taiwan, als één van de 20 grootste economieën ter wereld, geen lid worden van de *'Convention on Contracts for the International Sale of Goods'* (het belangrijke CISG-verdrag).³⁸⁰ Een oplossing in dit verband is om afzonderlijke onofficiële akkoorden te sluiten met individuele landen waarin afspraken worden gemaakt die in overeenstemming zijn met de internationale standaarden.

Het lijkt mij duidelijk dat zolang Peking zich verzet, er geen staten zullen overgaan tot de erkenning van Taiwan en de staat bovendien geen toegang zal krijgen tot (de belangrijke) internationale organisaties.

6.2.2. Niet-VN leden door één of een paar VN leden erkend

Slechts een zeer klein aantal internationaal erkende staten is overgegaan tot de staatserkenning van deze afgescheurde entiteiten. Het is in deze gevallen zeer twijfelachtig of de wettelijke voorwaarden voor het staatschap vervuld zijn en of we aldus kunnen spreken van een legaal opgerichte staat. Meestal zijn het bondgenoten, die een gemeenschappelijke rivaal zien in de moederstaat, die overgaan tot erkenning van de entiteit.

- Zuid-Ossetië en Abchazië

De cases Zuid-Ossetië en Abchazië kunnen samen worden behandeld, ze hebben namelijk heel wat gemeenschappelijk. Deze twee entiteiten waren twee etnische regio's in Georgië, maar sinds begin de jaren '90 besturen zij zichzelf autonoom. Gedurende de zomer van 2008 laaiden de spanningen hoog op en kwam het tot een oorlog met Georgië. Georgië ging over tot het bombarderen van de hoofdstad van Zuid-Ossetië. Rusland beschuldigde Georgië daarop van genocide op de bevolking van Zuid-Ossetië en de grootmacht reageerde dan ook met een tegenaanval dat ook door Abchazië werd ondersteund. Hierop startte Georgië meteen een offensief tegen de regio Abchazië. Meteen na het ophouden van het gewapend conflict, ging Rusland op 25 augustus 2008 over tot de formele erkenning van de twee entiteiten. Uiteraard wou Rusland met deze daad, vijand Georgië, provoceren. Meer nog, Rusland wordt er van verdacht zich niet in deze zaak gemoeid te hebben uit sympathie voor de naar externe zelfbeschikking strevende regio's, maar met als doel deze twee entiteiten uiteindelijk te annexeren.³⁸¹

Toch is het niet zo dat er geen redelijke internationaalrechtelijke argumenten bestaan om de Russische erkenning van Abchazië en Zuid-Ossetië te verdedigen. Er is namelijk het VN

³⁸⁰ Convention on Contracts for the International Sale of Goods of 11 April 1980, 1489 *UNTS* 3; F. YANG, "A Uniform Sales Law for the Mainland China, Hong Kong SAR, Macao SAR and Taiwan: the CISG", *Vindobona Journal of International Commercial Law & Arbitration* 2011, 352.

³⁸¹ M. STERIO, "On the right to external self-determination: 'Selfistans', secession and the great powers' rule", *Minnesota Journal of International Law* 2010, 166-168.

Handvest waarin in artikel 1 wordt gesteld dat één van de doelstellingen van de Verenigde Naties is: “Tussen de naties vriendschappelijke betrekkingen tot ontwikkeling te brengen, die zijn gegrond op eerbied voor het beginsel van gelijke rechten en van zelfbeschikking voor volkeren”. Het recht op zelfbeschikking moet aldus gerespecteerd worden. Bovendien is er de ‘*Declaration on International Law Concerning Friendly Relations and Co-operation among States*’ die duidelijk het recht voor elk volk bevat om zijn eigen politieke status te bepalen. Ook is in deze verklaring opgenomen: de plicht voor elke staat om zich te onthouden van elke handeling die volkeren het recht op zelfbeschikking, vrijheid en onafhankelijkheid ontzegt. Verder moet de regering van een staat het hele volk vertegenwoordigen. Men kan er inderdaad sterk aan twifelen of dit het geval was/is in Georgië. Dit recht op zelfbeschikking werd beschouwd als de basis voor de afscheiding door Zuid-Ossetië en Abchazië. In dezelfde verklaring wordt echter ook het soevereiniteitsprincipe en het recht op territoriale integriteit benadrukt. De NATO-staten en de andere staten die niet overgingen tot erkenning onderstreepten dat er sprake was van een schending van de soevereiniteit en territoriale integriteit van Georgië. Zij veroordeelden dan ook ten stelligste de erkenning door Rusland.³⁸²

Deze cases maken duidelijk dat wanneer een entiteit zich afscheurt van de moederstaat er altijd twee manieren zijn om de situatie te beoordelen. De andere staten kunnen ofwel het zelfbeschikkingsrecht verdedigen en aldus overgaan tot de erkenning van de nieuwe staat ofwel gaan zij de territoriale integriteit van de moederstaat als het hoogste recht aanzien en niet overgaan tot erkenning. Er moet met andere woorden steeds een afweging gebeuren tussen het recht op zelfbeschikking en het recht op territoriale integriteit. Uiteraard zullen staten bij deze afweging hun politieke en economische belangen laten meespelen.

Wat beide cases ook heel precies aantonen, is dat wanneer een volk of minderheid niet wordt gesteund door de machtigste staten ter wereld, het zeker niet in staat is om onafhankelijkheid te bereiken.

- Turkse Republiek Noord-Cyprus

Noord-Cyprus voldoet met zekerheid aan de criteria ‘permanente bevolking’, ‘gedefinieerd grondgebied’ en ‘effectieve regering’ van de Montevideo Conventie. Er kan aan getwijfeld worden of het land het vierde criterium, de capaciteit om relaties aan te gaan met andere landen, vervult. Het lijkt vrij duidelijk dat Noord-Cyprus afhankelijk is van grootmacht Turkije. Toch heeft zij al bilaterale akkoorden gesloten, zoals eerder werd vermeld. In elk geval kan Noord-Cyprus niet beschouwd worden als een staat gezien de nieuwe republiek tot stand kwam als gevolg van het illegale gebruik van de ‘*use of force*’ door Turkije.³⁸³

In 1974 was er namelijk een invasie door Turkse troepen op Cyprus. Dit bicommunautaire eiland wordt bewoond door een Grieks-Orthodoxe meerderheid en een Turkse minderheid. De Turkse invasie vond plaats twee dagen nadat militairen van het Griekse leger in Cyprus een staatsgreep pleegden en een nieuwe president installeerden. Turkije beriep zich voor de aanval op artikel vier van het *Guarantee Treaty*. Op grond daarvan is het immers mogelijk voor Turkije om, na raadplegingen met de andere *Guaranteeing Powers* en wanneer

³⁸² C. RYNGAERT en S. SOBRIE, “Recognition of states: international law or realpolitik? The practice of recognition in the wake of Kosovo, South Ossetia, and Abkhazia”, *Leiden Journal of International Law* 2011, 481-482.

³⁸³ M. DIXON, *Textbook on International Law*, London, Blackstone Press Limited, 2000, 111.

gezamenlijke actie onmogelijk blijkt, zelf actie te ondernemen. De vraag is natuurlijk hoe we dit artikel concreet moeten interpreteren. *In casu* was een raadpleging met Griekenland al niet mogelijk, aangezien de Griekse staat verantwoordelijk was voor een staatsgreep op de Cypriotische regering en een poging tot het vermoorden van de Cypriotische president. Het Verenigd Koninkrijk werd door Turkije wel onmiddellijk geconsulteerd. De actie van Turkije lijkt dus op het eerste gezicht niet in strijd met dat artikel. Toch stelt het artikel duidelijk dat dergelijke solitaire actie enkel geoorloofd is met als enige doel het herstel van zaken, zoals dit verdrag voorziet.³⁸⁴ Aangezien Turkije later hielp met het oprichten van een nieuwe staat, was dit duidelijk niet haar doel. Bijgevolg maakt dit artikel geen rechtvaardiging uit van de Turkse actie.

Deze invasie kan bovendien ook niet verantwoord worden door het recht op (collectieve) zelfverdediging. Turkije werd immers helemaal niet aangevallen, noch bedreigd door Cyprus. De Turkse militaire troepen zijn er uiteindelijk in geslaagd het Noordelijke gebied van Cyprus te bezetten en ze stichtten er de Turkse Federatie Staat van Cyprus. In 1983 veranderde de naam in Turkse Republiek Noord-Cyprus en een jaar later werden er officiële diplomatieke relaties opgestart tussen beide staten. De VN Veiligheidsraad heeft meermaals haar bezorgdheid geuit over de uitwisseling van ambassadeurs. Verder vraagt de Veiligheidsraad in haar resoluties met aandrang om de soevereiniteit, onafhankelijkheid en territoriale integriteit van de Republiek Cyprus te eerbiedigen. Bovendien herhaalt zij meermaals expliciet haar vraag om de ongeldige, in strijd met het *jus cogens*, opgerichte staat TRNC niet te erkennen.³⁸⁵

6.2.3. Niet-VN leden enkel erkend door niet-VN leden

De volgende *de facto* staten voldoen niet aan het vierde criterium uit de Montevideo Conventie. Zij zijn niet competent om zelfstandig relaties aan te gaan met derde staten. Algemeen erkende staten gaan dus niet over tot de erkenning van deze entiteiten die wettelijk gezien niet als staat kunnen worden beschouwd. Toch zijn er ook vaak politieke redenen te vinden voor de niet-erkenning. *De facto* staten hebben een unieke status voor het internationaal recht. Ze bezitten bepaalde rechten en verantwoordelijkheden, voornamelijk ten aanzien van hun bevolking. Bovendien kunnen ze ook verantwoordelijk geacht worden voor schendingen van het internationaal recht.³⁸⁶ Het is logisch dat deze *de facto* staten elkaar onderling wel steunen.

- Tsjetsjenië

De entiteit Tsjetsjenië ligt in het Zuidoosten van de Caucasus. Rusland veroverde Tsjetsjenië, *manu militari*, halverwege de 18^e eeuw. In tegenstelling tot het orthodoxe Rusland is de soennitische islam er dominant.³⁸⁷ In 1991 scheurde Tsjetsjenië zich af van Rusland en

³⁸⁴ Art. 4, Treaty of Guarantee of 16 August 1960, 382 *UNTS* 3; B.M. MEIER, "Reunification of Cyprus: the possibility of peace in the wake of past failure", *Cornell International Law Journal* 2001, 463-465.

³⁸⁵ Resolutie 550 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (11 mei 1984), *UN Doc. S/RES/550* (1984); Resolutie 541 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (18 november 1983), *UN Doc. S/RES/541* (1983).

³⁸⁶ M.A. MEYER, "Russia's activities in Moldova violate international law", *European Newsletter* 2006, 14.

³⁸⁷ T.D. GRANT, "A panel of experts for Chechnya: purposes and prospects in light of international law", *Virginia Journal of International Law* 1999, 120-125.

verklaarde zich eenzijdig onafhankelijk. De entiteit argumenteert dat Rusland het gebied nooit legaal had verworven, maar door middel van 'unlawful use of force'.³⁸⁸

De Tsjetsjenen worden beschouwd als een volk, verschillend van de Russen. Zij kunnen aldus hun recht op interne zelfbeschikking uitoefenen. Wat betreft hun recht op externe zelfbeschikking kunnen zij een beroep doen op het recht op *remedial secession*. De Tsjetsjeense bevolking werd doorheen de geschiedenis immers slachtoffer van grove mensenrechtenschendingen, uitgevoerd in opdracht van de Russische regering.³⁸⁹

Theoretisch heeft Tsjetsjenië een geldig recht op onafhankelijkheid, zowel volgens nationaal als volgens internationaal recht. Echter, de realiteit wijst uit dat Rusland helemaal niet bereid is een onafhankelijk Tsjetsjenië te aanvaarden.³⁹⁰ Zonder significante steun van de internationale gemeenschap, zal de entiteit in de praktijk dus nooit volledig zelfstandig van Rusland bestaan.

De vraag of een internationale erkenning van de *de facto* staat Tsjetsjenië niet kan gebruikt worden als een sanctie ten opzichte van moederstaat Rusland moet negatief worden beantwoord. Deze sanctie zou immers niet effectief zijn aangezien Rusland met gemak de entiteit opnieuw zou kunnen incorporeren in haar grondgebied. Internationale erkenning van Tsjetsjenië is dus geen garantie om haar onafhankelijkheid veilig te stellen. De militaire grootmacht zou zonder al te grote moeite de gewapende strijd winnen. Tenzij uiteraard internationale strijdkrachten samenwerken om de Tsjetsjeense onafhankelijkheid te verdedigen.³⁹¹ Echter, het lijkt mij vrij onwaarschijnlijk hiertoe staten bereid te vinden, aangezien dit hoe dan ook spanningen teweegbrengt met wereldmogendheid Rusland.

Rusland stelde namelijk heel duidelijk dat het haar diplomatieke betrekkingen zou verstrengen met elke staat die tot de erkenning van Tsjetsjenië zou overgaan. Er wordt door auteurs gesteld dat de entiteit toch werd erkend door een aantal islamitische landen (Koeweit, Saoedi-Arabië, Turkije, Iran en Azerbeidzjan). Al zijn er geen officiële bewijzen van een dergelijke impliciete erkenning. Internationale erkenning verwerven was eind de jaren '90 een topprioriteit op de agenda van de Tsjetsjeense regering. Zo kondigde de regering aan dat ze ambassades zou oprichten in verschillende staten. Uiteraard is dit niet gebeurd aangezien het vestigen van diplomatieke banden wederzijdse erkenning vereist. Meer nog, toen het Tsjetsjeense staatshoofd onder meer de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk bezocht, reisde hij met een Russisch paspoort en vond er geen ontmoeting plaats met de hoogste politieke leiders. Elk signaal dat ook maar zou kunnen geïnterpreteerd worden als een staatserkenning van Tsjetsjenië werd aldus angstvallig vermeden. Waarschijnlijk hebben de dreigingen van Rusland hier iets mee te maken. Enkel met de TRNC zijn diplomatische betrekkingen gevestigd. Afghanistan, als enige internationaal erkende staat, ging over tot de officiële erkenning van Tsjetsjenië toen het Taliban regime aan de macht was.³⁹² Echter, op dat moment werd Afghanistan reeds aanzien als een *failed state*.

³⁸⁸ T.D. GRANT, "A panel of experts for Chechnya: purposes and prospects in light of international law", *Virginia Journal of International Law* 1999, 117.

³⁸⁹ N. BUNICK, "Chechnya: access denied", *Georgetown Journal of International Law* 2009, 1013-1014 en 1020.

³⁹⁰ N. BUNICK, "Chechnya: access denied", *Georgetown Journal of International Law* 2009, 1023-1024.

³⁹¹ A.H. BERLIN, "Recognition as sanction: using international recognition of new states to deter, punish and contain bad actors", *University of Pennsylvania Journal of International Law* 2009, 586-587.

³⁹² T.D. GRANT, "Hallstein revisited: unilateral enforcement of regimes of nonrecognition since the two germanies", *Stanford Journal of International Law* 2000, 240-242.

Het is onduidelijk in hoeverre dit invloed heeft op de geldigheid van de erkenningsbeslissing. In elk geval is de waarde van deze erkenning minimaal voor Tsjetsjenië.

- Transnistrië

Al in 1990 verklaarde Transnistrië zich onafhankelijk van Moldavië, nog voor deze laatste zelf een onafhankelijke republiek werd, na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie. In de periode daarna volgde een oorlog die Transnistrië door Russische militaire steun kon winnen. Het resultaat was dat Transnistrië effectief afgescheiden werd van de rest van Moldavië.³⁹³

Het separatistische regime, de *Transnistrian Moldovan Republic*, heeft sinds 1994 de effectieve controle verkregen over de kleine regio Transnistrië, die grenst aan Oekraïne. Ondanks haar kleine oppervlakte is Transnistrië een niet-onbelangrijk gebied voor Moldavië. Er is een grote stockageplaats van Russische wapens gevestigd en ook de belangrijkste infrastructuur voor de Moldavische industrie bevindt zich er.³⁹⁴

Transnistrië wordt door geen enkele VN-lidstaat erkend, wel door de andere betwiste entiteiten Abchazië, Zuid-Ossetië en Nagorno-Karabach.³⁹⁵ De vraag stelt zich nu of Transnistrië kan beschouwd worden als een staat. Volgens het regime is voldaan aan alle criteria voor het staatschap. Echter, objectief gezien voldoet Transnistrië niet aan de vierde Montevideo-voorwaarde. De *Transnistrian Moldovan Republic* (TMR) rekent volledig op Rusland voor politieke, economische en militaire steun. Meer nog, de TMR zou waarschijnlijk niet kunnen overleven zonder de hulp van grootmacht Rusland.³⁹⁶ Hoogstwaarschijnlijk is dit gebrek aan onafhankelijkheid ten aanzien van andere staten de hoofdreden voor niet-erkenning door andere staten. Daardoor werd immers niet voldaan aan de voorwaarden voor het staatschap. Een ander argument voor de niet-erkenning zou kunnen zijn dat de afscheiding plaatsvond door middel van geweld. Zoals eerder werd uitgelegd, is het oprichten van nieuwe staten met de hulp van een militaire buitenlandse inmenging in principe verboden in het internationaal publiekrecht. Er was *in casu* sprake van een militaire buitenlandse interventie toen Rusland militaire steun verschafte aan Transnistrië.

Bovendien kan het recht op *remedial secession* in dit geval zeker niet worden toegepast. De mensen die in Transnistrië wonen, zijn ten eerste geen apart etnisch volk. Er wonen verschillende bevolkingsgroepen. Het grootste aantal zijn Moldaviërs, Russen, Bulgaren en mensen oorspronkelijk afkomstig uit Oekraïne. Daarnaast zijn er geen serieuze mensenrechtenschendingen begaan door de moederstaat, Moldavië. Onder meer het respect voor minderheidsrechten is enorm verbeterd sinds 1992. De laatste voorwaarde, namelijk dat er geen andere oplossing dan secessie is, is ook niet vervuld. Moldavië heeft bijvoorbeeld pogingen ondernomen om de etnische spanningen aan te pakken. Toch blijft de TMR volharden dat afscheiding noodzakelijk is om een genocide te vermijden.³⁹⁷ Naar mijn

³⁹³ C.J. BORGEM, "Imagining sovereignty, managing secession: the legal geography of Eurasia's frozen conflicts" in Symposium: Complexities of Scale: The Role of the Subnational in International Law, *Oregon Review of International Law* 2007, 498-499.

³⁹⁴ C.J. BORGEM, "Imagining sovereignty, managing secession: the legal geography of Eurasia's frozen conflicts" in Symposium: Complexities of Scale: The Role of the Subnational in International Law, *Oregon Review of International Law* 2007, 495-496.

³⁹⁵ C. HENDERSON, "Contested states and the rights and obligations of the jus ad bellum", *Cardozo Journal of International and Comparative Law* 2013, 369.

³⁹⁶ M.A. MEYER, "Russia's activities in Moldova violate international law", *European Newsletter* 2006, 14.

³⁹⁷ M.A. MEYER, "Russia's activities in Moldova violate international law", *European Newsletter* 2006, 13.

mening zou er perfect een federatie kunnen worden gevormd met ruimte voor zelfbestuur op bepaalde vlakken.

Na jaren van onderhandelingen staan de posities van de moederstaat en de afgescheiden entiteit nog steeds lijnrecht tegenover elkaar en doen beide zijden amper toegevingen. Enerzijds is er de regering van Moldavië die nog steeds de herintegratie van de regio in de republiek Moldavië eist. Anderzijds wil het *TMR*-regime de controle over Transnistrië behouden. Rusland kiest de kant van Transnistrië, maar zonder haar effectief te erkennen als soevereine staat.³⁹⁸ Moldavië zou Transnistrië een zekere autonomie willen verlenen, maar alleen op grond van een wet. Transnistrië prefereert een verdrag omdat op die manier haar staat-zijn wordt bevestigd.³⁹⁹ Het conflict blijft aldus aanslepen zonder oog op een duurzame oplossing in de nabije toekomst.

- Nagorno-Karabach

Deze regio maakte deel uit van de republiek Azerbeidzjan, maar de bevolking die er woont, is voornamelijk Armeens, een etnische minderheid in Azerbeidzjan. Referenda wezen uit dat er een breed draagvlak bestond voor een onafhankelijke staat Nagorno-Karabach of voor een hereniging en eenmaking met Armenië. Het gevolg van de uitslagen van deze referenda was de vervolging van etnische Armeniërs en massamoorden in honderden dorpen waar de Armeense bevolking woonde. Er werden duidelijke acties ondernomen om de Armeniërs uit Nagorno-Karabach te verdrijven. Dit leidde tot een oorlog tussen Nagorno-Karabach, dat hierin gesteund werd door Armenië, en Azerbeidzjan.⁴⁰⁰

Armenië stelde dat een afscheiding de enige en tegelijk noodzakelijke manier was om het conflict op te lossen. Azerbeidzjan daarentegen argumenteerde dat de secessie het gevolg is van het Armeense geweld. Toch heeft zij, als moederstaat, voortdurend het recht op zelfbeschikking van de regio Nagorno-Karabach genegeerd. Dit recht werd nochtans expliciet gegarandeerd in de Sovjet-wetgeving.⁴⁰¹

Indien we de wettelijke criteria voor het staatschap nagaan, dan voldoet Nagorno-Karabach zeker aan de eerste drie criteria. Volgens sommigen ook aan het vierde criterium: de mogelijkheid om relaties aan te gaan met andere staten.⁴⁰² Toch rijst er twijfel of Nagorno-Karabach het vierde criterium uit de Montevideo Conventie vervult, aangezien de entiteit quasi volledig afhankelijk is van Armenië. Dit is één van de redenen waarom de entiteit geen erkenning verkrijgt. Ook de verschillende resoluties, uitgevaardigd door de Veiligheidsraad in 1993, spelen in het nadeel van Nagorno-Karabach om internationale erkenning te vergaren. Deze resoluties veroordelen het gebruik van *'the use of force'* door Nagorno-Karabach om territorium te verkrijgen en benadrukken bovendien de soevereiniteit en territoriale

³⁹⁸ C.J. BORGAN, "Imagining sovereignty, managing secession: the legal geography of Eurasia's frozen conflicts" in Symposium: Complexities of Scale: The Role of the Subnational in International Law, *Oregon Review of International Law* 2007, 500.

³⁹⁹ T. BAHCHELI et al., *De facto states: the quest for sovereignty*, New York, Routledge, 2004, 115.

⁴⁰⁰ A.K. CHHABRA, "Superpower responsibility for state recognition: charting a course for Nagorno Karabakh", *Boston University International Law Journal* 2013, 130-131.

⁴⁰¹ A. GHUKASYAN, "Unrecognized States: International Law and Status", March 2012, (<http://theanalyticon.com/?p=1460&lang=en>).

⁴⁰² A.K. CHHABRA, "Superpower responsibility for state recognition: charting a course for Nagorno Karabakh", *Boston University International Law Journal* 2013, 144.

integriteit van de staat Azerbeidzjan.⁴⁰³ Nagorno-Karabach voldoet volgens mij wel aan de criteria om het recht op *remedial secession* te kunnen uitoefenen. Zoals eerder werd uitgelegd, stelt zich in dit verband de vraag of een dergelijk recht al dan niet bestaat.

De enige entiteiten die tot op heden zijn overgegaan tot de staatserkenning van Nagorno-Karabach zijn Zuid-Ossetië, Abchazië en Transnistrië.⁴⁰⁴ Alle drie entiteiten waarvan de wettelijke status even twijfelachtig is als die van Nagorno-Karabach zelf. Door gebrek aan eigen staatserkenning heeft hun erkenning van Nagorno-Karabach internationaal gezien bijgevolg geen invloed.

We zien dus dat geen enkele internationaal aanvaarde staat, zelfs bondgenoot Armenië niet, overgaat tot de staatserkenning. Wat betreft de niet-erkenning van Nagorno-Karabach door Armenië is dit voornamelijk omwille van geopolitieke overwegingen. Als we de kaart bekijken, dan zit Armenië ingesloten tussen Turkije, Georgië, Azerbeidzjan en Iran. Het grootste deel van deze grenzen zijn gesloten. De grens in het westen met Turkije is gesloten vanwege het historisch dispuut over de Armeense genocide. De volledige oostelijke en zuidwestelijke grens met Azerbeidzjan is eveneens gesloten omwille van het conflict over Nagorno-Karabach. Armenië heeft dus enkel een open grens met Georgië in het noorden en een klein stukje zuidelijke grens met Iran. In rekening genomen dat ook de relaties met buurland Georgië niet al te best zijn, betekent een Armeense erkenning van Nagorno-Karabach dat Armenië haar grens met Iran nog verkleint. Naast deze geopolitieke redenen zijn er ook andere argumenten voor de niet-erkenning door Armenië. Zo gaan er stemmen op die pleiten voor de eenmaking met Armenië. Ze beroepen zich hiervoor op het argument dat het gebied rond Nagorno-Karabach altijd deel heeft uitgemaakt van het historische Armenië. De toestemming van de Armeense overheid voor de militaire steun door Armeense vrijwilligers is volgens hen alleen maar in functie van het uiteindelijke einddoel, een eengemaakt Armenië.⁴⁰⁵ In Armenië is er aldus verdeeldheid. Misschien is er wel een rol weggelegd voor landen met een groot aantal Armeense inwoners, zoals Uruguay, om Nagorno-Karabach te erkennen.⁴⁰⁶ Toch is het ten zeerste de vraag of deze staten zouden overgaan tot erkenning vooraleer Armenië dit zelf zou doen.

De enige mogelijkheid voor *de facto* staat Nagorno-Karabach om haar lot te verbeteren is, in mijn opinie, de internationale gemeenschap, en in het bijzonder de grootmachten, overtuigen van haar recht op *remedial secession*. Daarnaast lijkt het goed indien de bevolking van Nagorno-Karabach een referendum houdt waarin gestemd wordt over haar onafhankelijkheid of een eventuele eenmaking met Armenië.

⁴⁰³ Resolutie 884 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (12 november 1993), *UN Doc. S/RES/884* (1993); Resolutie 874 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (14 oktober 1993), *UN Doc. S/RES/874* (1993); Resolutie 853 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (29 juli 1993), *UN Doc. S/RES/853* (1993); Resolutie 822 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (30 april 1993), *UN Doc. S/RES/822* (1993).

⁴⁰⁴ A.K. CHHABRA, "Superpower responsibility for state recognition: charting a course for Nagorno Karabakh", *Boston University International Law Journal* 2013, 136-137.

⁴⁰⁵ W.R. SLOMANSON, "Nagorno Karabakh: an alternative legal approach to its quest for legitimacy", *Thomas Jefferson Law Review* 2012, 40.

⁴⁰⁶ A.K. CHHABRA, "Superpower responsibility for state recognition: charting a course for Nagorno Karabakh", *Boston University International Law Journal* 2013, 136-137.

6.2.4. Niet-VN leden door niemand erkend

Als laatste categorie zijn er de entiteiten die geen lid zijn van de Verenigde Naties en door geen enkele staat worden erkend. Dergelijke situaties worden volgens COGEN beschouwd als een intern conflict waarvoor een oplossing moet gevonden worden binnen de sfeer van die staat, die door de internationale gemeenschap wel erkend wordt.⁴⁰⁷

- Somaliland

Een bestaande case is Somaliland, een gebied dat zichzelf onafhankelijk verklaarde in 1991, maar sindsdien nog door geen enkele andere staat erkend werd. Het is dus wenselijk dat deze situatie wordt opgelost in samenspraak met de internationaal wel erkende staat, Somalië.

Toch verdient deze case wat meer toelichting. Somaliland voldoet immers aan alle criteria voor het staatschap uit de Montevideo Conventie. Het heeft een permanente bevolking en duidelijk afgebakende grenzen. De grenzen komen bovendien overeen met de vroegere kolonie Brits Somaliland en zijn dus gebaseerd op het *uti possidetis*-beginsel. Er is een georganiseerde politieke autoriteit die wel degelijk effectief de controle heeft over het land. Voorbeelden die dit illustreren is het feit dat Somaliland optreedt tegen piraterij en islamitische extremisten. Verdachten worden opgepakt en berecht. Bovendien heeft Somaliland, ondanks dat het formeel niet erkend wordt, effectieve buitenlandse betrekkingen met verschillende staten, waar het zelfs diplomatieke missies heeft. Dit is onder meer het geval in Ethiopië, het Verenigd Koninkrijk, Italië en de Verenigde Staten. Ook de Europese Unie heeft reeds een delegatie gestuurd naar Somaliland om de verdere ontwikkeling van de onderlinge relaties te bespreken. Bovendien reisde ook een speciale gezant van de Afrikaanse Unie naar Somaliland af om er te praten over een eventuele internationale erkenning.⁴⁰⁸

Toch wordt de entiteit, die veel stabiel is dan moederstaat Somalië, niet erkend. De redenen voor de niet-erkenning van Somaliland zijn dus duidelijk gestoeld op politieke overwegingen. Verschillende Afrikaanse staten vrezen dat het erkennen van Somaliland separatistische bewegingen, die actief zijn op het continent, zal aanmoedigen om zich ook af te scheiden. Het Westen neemt in deze case een afwachtende houding aan en zal niet overgaan tot de erkenning van Somaliland vooraleer de Afrikaanse Unie stappen in die zin onderneemt.⁴⁰⁹ Dit heeft ongetwijfeld te maken met de post-koloniale gevoeligheden die er nog steeds spelen in de verhouding Europa-Afrika. Europa probeert aldus beslissingen over dergelijke evoluties op het Afrikaanse continent over te laten aan de Afrikaanse staten zelf.

6.3. Tussenconclusie

Wanneer VN lidstaten door sommige staten niet erkend worden, heeft dit volgens mij niets met de erkenningscriteria te maken. Deze staten voldoen immers aan de Montevideo-criteria en aan de bijkomende voorwaarden. In het geval van Israël wordt het argument dat haar grenzen betwist zijn niet aanvaard door de internationale rechtsleer ter verdediging van het niet-voldoen aan het criterium van gedefinieerd grondgebied. Voor Noord-Korea kan

⁴⁰⁷ M. COGEN, *The comprehensive guide to international law*, Brugge, Die Keure, 2008, 100.

⁴⁰⁸ B.R. FARLEY, "Calling a state a state: Somaliland and international recognition", *Emory International Law Review* 2010, 805-808.

⁴⁰⁹ B.R. FARLEY, "Calling a state a state: Somaliland and international recognition", *Emory International Law Review* 2010, 812-813.

eventueel wel worden geargumenteed dat de staat niet voldoet aan bepaalde additionele erkenningsvoorwaarden zoals bijvoorbeeld respect voor de democratie en mensenrechten. Toch is de reden dat deze staten door één enkele staat of een aantal staten niet erkend worden, puur het gevolg van uit de hand gelopen historische conflicten die nog steeds blijven aanslepen. Omwille van nationaal-politieke overwegingen is het onmogelijk voor de niet-erkennende staat om over te gaan tot erkenning. De (voormalige) vijand erkennen, is immers politiek niet te verkopen aan de achterban. In het geval van Zuid-Soedan is er duidelijk geen sprake van een bewuste niet-erkenning, maar eerder van een uitgestelde erkenning. Aangezien deze nieuwe staat pas vrij recent onafhankelijk werd, is het normaal dat zij nog niet universeel erkend wordt.

Bij de entiteiten die het lidmaatschap binnen de Verenigde Naties niet hebben verworven, zien we dat zij in elk geval gesteund worden door één of meerdere staten, ook al wordt door deze staten niet tot erkenning overgegaan. We zien heel duidelijk dat elke entiteit toch een zekere politieke, militaire of financiële steun krijgt van één of meerdere VN lidstaten. Zoals eerder gezegd, kan dit, maar hoeft dit niet, te resulteren in de erkenning van deze nieuwe staat. Armenië steunt Nagorno-Karabach, maar erkent de entiteit niet. Rusland daarentegen erkent Abchazië wel. Deze steun komt meestal vanuit een etnische en/of religieuze verwantschap met het naar zelfbeschikking strevend gebied. Ook kan een staat een nieuwe staat steunen vanuit veiligheids- of stabiliteitsoverwegingen voor de regio. Het zien van een gemeenschappelijke rivaal in de moederstaat kan eveneens een niet-onbelangrijke meespelende factor zijn.

Bij de niet-VN leden, zijn er drie cases besproken die voortvloeien uit een historisch conflict dat al decennialang aansleept (Palestina, Westelijke Sahara en Taiwan). We kunnen concluderen dat geen van deze cases een staat betreft die zich unilateraal heeft afgescheiden. Elke recente case daarentegen betreft wel een entiteit die zich unilateraal heeft afgescheiden van de moederstaat. Bij deze entiteiten is de niet-erkenning het grootst. Er is immers een grote terughoudendheid van de andere staten om de territoriale integriteit en de soevereiniteit van de moederstaat te gaan aantasten. Dit is *a fortiori* het geval wanneer een staat in de eigen binnenlandse aangelegenheden te maken heeft met bevolkingsgroepen die zich willen afscheiden.

In het algemeen kunnen we ook vaststellen dat het niveau van ontwikkeling geen bepalende factor is om in de praktijk tot erkenning over te gaan. Taiwan is het beste voorbeeld om in dit verband te geven.

Deze *casestudy* toont aan dat, behalve wanneer de nieuwe staat werd opgericht door een flagrante schending van het internationaal recht, zoals het geval is in Noord-Cyprus, de *realpolitik* overheerst boven de wettelijke criteria voor het staatschap. Staten nemen bepaalde posities in op het wereldtoneel en gaan over tot de erkenning of niet-erkenning louter vanuit strategische overwegingen en doelstellingen met betrekking tot hun eigen binnenlandse en buitenlandse politiek. Enkel wanneer er bindende resoluties zijn van de Veiligheidsraad die oproepen om een illegaal ontstane staat niet te erkennen, wordt daaraan gevolg gegeven.

Hoofdstuk 7: Kritische bemerkingen en eigen suggesties

7.1. Naar een nieuwe erkennings-theorie?

Alhoewel er een duidelijke consensus bestaat in de rechtsleer dat de staats erkenning geen nieuwe staat creëert, maar slechts een vaststelling is van de feiten (declaratoire theorie), moeten we toch rekening houden met de praktijk. De voorbeelden uit de statenpraktijk tonen aan dat, zeker wanneer een staat zich unilateraal afscheidt van de moederstaat, een wijdverspreide erkenning wel fundamenteel is voor het bestaan van die staat in de internationale samenleving (constitutieve theorie). Erkenning bepaalt in dergelijke gevallen of de nieuwe staat succesvol zal kunnen functioneren in de internationale gemeenschap of een compleet geïsoleerd bestaan zal leiden. Ook al wordt een niet-erkende staat vandaag niet aanzien als een *terra nullius* en bestaat zij dus wel degelijk, toch wordt zij *de facto* niet beschouwd als lid van de internationale gemeenschap. Dit gevolg wordt over het hoofd gezien door de declaratoire theorie.

Naar mijn mening heeft de declaratoire theorie in hoofdzaak wel gelijk door te stellen dat een nieuwe staat niet gecreëerd wordt door erkenning. Toch heeft de erkenning van een nieuwe staat, en zeker een wijdverspreide tot universele erkenning, duidelijk constitutieve effecten. Het toegelaten worden tot regionale en internationale organisaties of partij worden bij een verdrag bijvoorbeeld lukt meestal enkel nadat de staat erkend is.

We kunnen aldus concluderen dat erkenning declaratoire effecten heeft met betrekking tot het staatschap. Een staat wordt immers niet gecreëerd door erkenning. Wanneer de entiteit aan de voorwaarden voor het staat-zijn voldoet, dan wordt zij beschouwd als een staat, ongeacht erkenning. Toch zijn er aan de erkenning ook constitutieve effecten verbonden met betrekking tot het participeren van de staat in de internationale samenleving. Erkenning zorgt er immers voor dat een staat goed kan functioneren in zijn relaties met andere staten. Het zou dus een goed idee zijn een nieuwe theorie uit te werken die deze beide elementen incorporeert.

7.2. Duidelijker onderscheid staatschap-erkenning

Er is nood aan een duidelijker onderscheid tussen de wettelijke criteria voor het definiëren van een staat en de eerder politieke criteria die in aanmerking worden genomen bij erkenning. In principe zijn de Montevideo-criteria van belang voor het staat-zijn en tellen de overige voorwaarden bij de erkenningsbeslissing. Toch zijn er rechtsgeleerden en/of staten die (één of meerdere) erkenningscriteria, die niet opgenomen zijn in de Montevideo Conventie, ook aanzien en aanwenden als voorwaarden voor het staat-zijn. Dit creëert verwarring, aangezien erkenning in principe kan gebeuren zonder dat voldaan is aan het staatschap en omgekeerd, het staatschap geen erkenning vereist. Daarom is het noodzakelijk om beide soorten voorwaarden voldoende af te lijnen. In dit verband stel ik twee maatregelen voor.

7.2.1. Nieuwe codificatie staatschap-criteria

Sinds de Montevideo Conventie in 1933 is er geen enkele nieuwe codificatie tot stand gekomen die verband houdt met de definitie van een staat. Dit zou nochtans wenselijk zijn voor de rechtszekerheid. Verschillende auteurs in de internationale rechtsleer hebben immers kritiek op bepaalde bestaande voorwaarden uit de Montevideo Conventie. Zoals in hoofdstuk twee werd besproken, betreft het vooral de criteria van 'de regering met de

effectieve controle' en 'de capaciteit om relaties aan te gaan met andere staten'. De vereiste van een regering met effectieve controle speelt immers in het nadeel van entiteiten die zich willen afscheuren. De capaciteit bezitten om relaties aan te gaan met derde staten lijkt meer een gevolg te zijn van het staatschap dan een voorwaarde.

Wanneer verschillende rechtsgeleerden dezelfde kritiek geven, dan moet deze kritiek serieus worden genomen. Bovendien zijn er vanuit verschillende hoeken nieuwe (meer hedendaagse) criteria voorgesteld voor het staat-zijn. De voorwaarden voor het staatschap moeten dus geëvalueerd worden en aangepast worden aan de huidige *opinio juris*. Een codificatie hiervan kan de rechtszekerheid alleen maar ten goede komen.

7.2.2. Erkenningscriteria vaststellen

Onder hoofdstuk twee heb ik vier belangrijke, veelgebruikte additionele voorwaarden geanalyseerd die bij de erkenningsbeslissing in aanmerking worden genomen.

Erkenning van een andere staat is, onder meer door het hanteren van deze extra criteria, een echte *tool* voor het buitenlands beleid van een staat. Temeer gezien deze voorwaarden vooreerst niet overal ter wereld aanzien worden als *in se* objectieve voorwaarden. Democratie en respect voor mensenrechten lijken eerder westerse criteria zonder een volledig universeel draagvlak. *A fortiori*, zelfs als deze extra criteria toch wereldwijd als objectief zouden worden aanzien, dan nog is de kans groot dat zij subjectief worden aangewend. Wat een Europees land plaatst onder het begrip 'democratie' verschilt echter van wat bijvoorbeeld een Aziatisch of een Afrikaans land hieronder verstaat. Op die manier wordt het mogelijk om zeer arbitrair te gaan bepalen of staten al dan niet voldoen aan de criteria om erkend te worden. Dit, hoewel ze voldoen aan de criteria uit de Montevideo Conventie en bijgevolg als staat worden beschouwd volgens het internationaal recht. De bijkomende criteria kunnen ook zeer makkelijk strenger of als drogreden worden aangewend wanneer bepaalde staten het om politieke redenen niet wenselijk vinden een staat te erkennen. Staten kunnen bijvoorbeeld zeer vaag stellen dat de internationale verplichtingen door een zekere staat niet worden nageleefd en daarom dus niet overgaan tot erkenning.

Deze situatie is allesbehalve ideaal. Men heeft dan ook de keuze. Ofwel wordt er universeel gewerkt met dezelfde voorwaarden die na consensus worden vastgesteld. In dat geval moet men ermee rekening houden dat elk land deze toch in zekere mate verschillend zal toepassen. Ofwel ontwikkelt elke staat zijn eigen erkenningscriteria, volgens de waarden die de concrete staat belangrijk vindt, en past deze toe met consistentie. De soevereiniteit van elke staat wordt in dat geval meer gerespecteerd. De tweede mogelijkheid lijkt aldus meer plausibel.

7.3. Recht op secessie

In hoofdstuk drie werd duidelijk gemaakt dat vooral de erkenning van nieuwe staten, die door unilaterale afscheiding worden opgericht, problematisch is. Nog steeds prevaleert in de statenpraktijk de soevereiniteit van de moederstaat en haar recht op territoriale integriteit op het zelfbeschikkingsrecht van het volk dat zich wil afscheiden. Verschillende staten gaan omwille van deze redenen dus niet snel over tot de erkenning van unilateraal afgescheiden staten. Ook worden vele niet-erkennende landen zelf geconfronteerd met claims van bevolkingsgroepen die zich willen afscheiden. Omwille van binnenlandse politieke redenen gaan zij niet over tot erkenning.

Toch zien we in de Kosovo-case voor het eerst dat een groot aantal staten de unilateraal afgescheiden staat wel erkent. De Kosovo-case kan dus aanzien worden als een mijlpaal. De statenpraktijk zal moeten uitwijzen of dit geval een uitzondering blijft of in de toekomst als de norm beschouwd zal worden. Het al dan niet bestaan van een recht op secessie kan hier meer duidelijkheid inbrengen.

Er gaan in de rechtsleer namelijk stemmen op die pleiten voor een voorwaardelijk ('*remedial secession*') of onvoorwaardelijk recht op secessie. Het zou de rechtszekerheid dan ook ten goede komen indien het Internationaal Gerechtshof uitspraak zou doen over het bestaan van een recht op secessie of een recht op *remedial secession*. De Algemene Vergadering heeft in de Kosovo-case een kans laten liggen om dit aan het Hof te vragen. Toch zijn er nog andere cases van unilaterale secessie dewelke de Algemene Vergadering kan aanwenden om het Hof een algemene opinie te vragen over het al dan niet bestaan van een recht op secessie. Bovendien kan het Internationaal Gerechtshof in specifieke cases ook nog steeds, zoals het deed in de Kosovo-case, duidelijkheid verschaffen over de wettelijkheid, conformiteit met het internationaal recht van een dergelijke unilaterale afscheiding. Andere staten kunnen deze uitspraak dan laten meespelen in hun erkenningsbeslissing. Het lijkt mij dus een goed idee om het Hof vaker om een opinie te vragen in een specifieke case.

7.4. Internationale relaties

Zoals werd aangetoond in hoofdstuk vier, wijst de praktijk uit dat een niet-erkende staat bilaterale relaties kan hebben met een andere staat. Dit kan zich uiten in het aangaan van onofficiële contacten of zelfs in het sluiten van bilaterale verdragen, zonder dat dit een erkenning impliceert. Met betrekking tot multilaterale relaties is de situatie echter helemaal anders. Enkel staten kunnen partij worden bij een multilateraal verdrag of lid worden van een internationale organisatie. Een kandidaat-lidstaat moet met andere woorden als staat gekwalificeerd worden door een meerderheid van de lidstaten. Deze lidstaten moeten bovendien ook nog eens stemmen voor de toetreding van de kandidaat-lidstaat.

Deze houding kan als strijdig aanzien worden met de algemeen aanvaarde declaratoire erkenningstheorie op grond waarvan men stelt dat ook niet-erkende staten bestaan voor het internationaal recht. Door de onmogelijkheid voor niet-erkende staten om lid te worden bij multilaterale organisaties kunnen deze staten zowel op politiek als op economisch vlak geen enkele rol spelen in de internationale samenleving. *De facto* bezitten de (algemeen en gedeeltelijk) niet-erkende staten dus geen rechten. Dit is logisch in het geval een staat illegaal werd opgericht. Echter, dit is onlogisch wanneer het een legaal onafhankelijke staat betreft die de voorwaarden voor het staatschap vervult en bovendien gedeeltelijk erkend wordt. Ook deze staten worden dikwijls niet toegelaten tot multilaterale organisaties. Het probleem daarvan zit vaak vevat in de stemprocedure die gebruikt wordt om het lidmaatschap bij dergelijke organisaties te verkrijgen.

In dit verband wijs ik op het concreet probleem in twee belangrijke organisaties, de Verenigde Naties en de Europese Unie. Ook breng ik suggesties aan om de toelating tot deze organisaties te hervormen op zodanige wijze dat een oplossing wordt geboden voor staten die niet door elk lid van de organisatie erkend worden.

7.4.1. Hervorming VN-lidmaatschap

Er werd eerder uitgebreid uitgelegd dat de rol van de Veiligheidsraad bij het toelaten van nieuwe lidstaten problematisch is. Zoals werd aangetoond, heeft dit alles te maken met het vetorecht van de permanente leden. Dit zorgt ervoor dat zelfs wanneer er voldoende steun te vinden is binnen de internationale gemeenschap om een nieuwe staat toe te laten tot het VN-lidmaatschap, er toch geen garantie is om dit effectief te verkrijgen. De case Palestina en in de toekomst waarschijnlijk ook de case Kosovo zijn concrete voorbeelden die deze kwestie aankaarten. De hervorming van de Veiligheidsraad is dan ook omwille van deze reden absoluut noodzakelijk.

Uiteraard kadert dit gegeven in de grotere problematiek waarmee de Veiligheidsraad als beslissingsorgaan te kampen heeft. Met betrekking tot elke beslissing waarover de Veiligheidsraad uitspraak moet doen, kan één permanent lid, door het aanwenden van haar vetorecht, al het voorgaande onderhandelingswerk om een resolutie te bekomen, tenietdoen. Het is duidelijk dat de werking en de stemprocedure van de Veiligheidsraad niet meer aangepast zijn aan de 21ste eeuw.

Het is onwaarschijnlijk dat de Veiligheidsraad zelf haar vetorecht zal opgeven. Bovendien is ook voor het amenderen van het Handvest de goedkeuring van de permanente leden nodig. Het veranderen van deze procedure voor het lidmaatschap van een nieuwe staat door de voorgaande aanbeveling van de Veiligheidsraad te schrappen, is dus eveneens onmogelijk.

De meest plausibele optie, mijns inziens, is dat de Algemene Vergadering nogmaals het Internationaal Gerechtshof vraagt om uitspraak te doen over de te hanteren procedure tot verkrijging van het VN-lidmaatschap. Het is dan wel ten zeerste de vraag of het Hof haar opinie hierover zal wijzigen.

7.4.2. Hervorming EU-lidmaatschap

Indien de Europese Unie verder regionale uitbreiding nastreeft en ambities heeft om op termijn alle lidstaten op het hele Europese continent te omvatten, dan zal de Unie haar toetredingsprocedure moeten aanpassen. Vandaag wordt namelijk met unanimité beslist over de toetreding van een nieuwe lidstaat. Dit heeft als gevolg dat de niet-erkenning van een kandidaat-lidstaat door één huidige lidstaat al voldoende is om het hele toetredingsproces stil te leggen. In de nabije toekomst staat de Europese Unie verschillende problemen te wachten in dit verband. Een mogelijke toetreding van de Republiek Macedonië zal in principe door Griekenland niet worden aanvaard. Ook een eventuele toetreding van Turkije zal op verzet stuiten van Cyprus.

Er zijn, in mijn opinie, twee mogelijke oplossingen. Een eerste mogelijkheid is dat men de procedure gaat aanpassen, zodat de beslissing tot toetreding van een nieuwe lidstaat geen unanimité meer vereist. Dit zal hoogstwaarschijnlijk op enorm veel verzet stuiten bij de lidstaten, aangezien hun soevereiniteit door een dergelijke maatregel wordt aangetast. Bovendien lijkt een lidstaat die niet erkend wordt door een andere lidstaat moeilijk te rijmen met de vergevorderde vorm van eenmaking die de Unie als doelstelling heeft. Deze optie lijkt aldus moeilijk haalbaar.

Een tweede mogelijkheid is om alsnog de toestemming te verkrijgen van de EU-lidstaat na onderhandelingen tussen beide staten die een vete hebben. Recentelijk sloten Servië en Kosovo, na bemiddeling van de EU, dergelijke overeenkomst. Daarin beloven zij elkaars EU-

lidmaatschap niet in de weg te zullen staan. De situatie is in dit geval wel uitzonderlijk, aangezien geen van beide staten reeds het EU-lidmaatschap verworven heeft. Een wederzijdse toegeving is in dat geval logischer dan een eenzijdige toegeving van de partij die reeds het EU-lidmaatschap verworven heeft en bijgevolg niets te winnen heeft.

7.5. Tussenconclusie

In mijn opinie is er aldus nood aan een nieuwe erkennings-theorie die de constitutieve effecten, die de erkenning van een nieuwe staat in de praktijk met zich meebrengt, mee in aanmerking neemt. Verder moeten de wettelijke criteria voor het staat-zijn opnieuw worden gecodificeerd, rekening houdende met de hedendaagse tijdsgeest en de kritiek op sommige voorwaarden uit de Montevideo Conventie. Ook zou het de rechtszekerheid ten goede komen als er nationale of internationale erkenningscriteria worden vastgelegd. Op die manier wordt er een duidelijker onderscheid gemaakt tussen de voorwaarden voor het staatschap en die voor erkenning. Daarnaast is het noodzakelijk voor de rechtszekerheid dat er bepaald wordt of er een recht op secessie of *remedial secession* bestaat. Dit zal duidelijkheid brengen over de verhouding tussen het recht op territoriale integriteit en het recht op zelfbeschikking. De rechtsleer en het Internationaal Gerechtshof hebben hierin beiden een belangrijke rol te vervullen. Tot slot is een hervorming van de stemprocedure tot toelating van nieuwe staten in internationale organisaties, zoals de Verenigde Naties en de Europese Unie, vereist. De huidige stemprocedure zorgt er immers voor dat een nieuwe staat die niet erkend wordt door één (belangrijk) land, het lidmaatschap in deze organisaties niet kan verwerven. Bijgevolg blijven deze nieuwe staten in de onmogelijkheid om een rol te vervullen in de internationale samenleving.

Algemeen Besluit

We kunnen concluderen dat de erkenning van nieuwe staten, ontstaan na eenmaking, na ontbinding met consensus of na een secessie met consensus, eerder een declaratoir, status-bevestigend effect heeft. Alle partijen gaan immers akkoord met de creatie van een nieuwe staat. Door de erkenning wordt aldus geen nieuwe staat gecreëerd. Dit is anders bij de erkenning van nieuwe staten die ontstaan zijn na een ontbinding zonder consensus of na een unilaterale secessie. In deze gevallen heeft de erkenning een constitutief of status-creërend effect. Het succes van de nieuwe staat is dan ook volledig afhankelijk van internationale erkenning.

Meer algemeen kunnen we besluiten dat de erkenning van nieuwe staten declaratoir is met betrekking tot het staatschap, maar constitutief is met betrekking tot het participeren in de internationale gemeenschap. Internationale erkenning is immers onmisbaar voor de multilaterale betrekkingen. De gevolgen van een niet-erkenning zijn op bilateraal vlak niet al te schadelijk, aangezien het steeds mogelijk is voor elke niet-erkennende staat om onofficiële relaties aan te gaan en te onderhouden met de niet-erkende staat. Bovendien wijst de statenpraktijk uit dat ook met niet-erkende staten bilaterale akkoorden kunnen worden gesloten. Echter, om partij te worden bij een verdrag of lid te worden van een internationale organisatie moeten de andere lidstaten hiermee akkoord gaan, unaniem of na het behalen van een meerderheid. Dit impliceert dat zij de kandidaat-lidstaat moeten erkennen.

Bij sommige organisaties, zoals de Europese Unie en de NAVO, is er unanimiteit vereist voor het toelaten van een nieuwe lidstaat. Deze regel zal naar de toekomst toe problemen geven en misschien wel onhoudbaar blijken. Kandidaat-lidstaten die aan alle voorwaarden voor het lidmaatschap voldoen, maar een vete hebben met één huidige lidstaat worden door deze procedure immers het lidmaatschap *de facto* ontzegd. Om lid te worden van het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank is het van fundamenteel belang om door de grote economische mogelijkheden erkend te worden, aangezien zij meer stemgewicht bezitten. Het VN-lidmaatschap verwerven is onmogelijk voor staten die nochtans door een ruime meerderheid in de internationale samenleving worden erkend, als een permanent lid van de Veiligheidsraad haar veto hiertegen inzet.

Een (quasi) universele erkenning is aldus noodzakelijk voor een staat om toegelaten te worden tot internationale organisaties en bijgevolg een rol te kunnen spelen in de internationale gemeenschap. Het hoeft dan ook niet gezegd te worden dat de gevolgen van een niet-erkenning voor een nieuwe staat vrij problematisch zijn op multilateraal vlak. Bijgevolg toont de statenpraktijk aan dat bijna alle recente nieuwe staten, die allemaal unilateraal afgescheurde staten zijn, economische, financiële, militaire of politieke steun krijgen van een bondgenoot, die wel een erkende staat is. Zonder dergelijke steun is het bijna onmogelijk voor deze niet-erkende entiteiten om onafhankelijk te blijven van de moederstaat. Toch resulteert de steun van een bondgenoot niet altijd in een erkenning van de nieuwe staat. Zo steunt Armenië de entiteit Nagorno-Karabach ten volle, maar erkent zij haar niet.

Elke staat bezit namelijk een volledige vrijheid om al dan niet over te gaan tot erkenning. Uiteraard biedt het internationaal publiekrecht criteria aan om de staten hierin te begeleiden. Er zijn vooreerst de wettelijke criteria voor het staatschap, die door de meeste staten in aanmerking worden genomen bij hun erkenningsbeslissing. Daarnaast wordt in zekere mate rekening gehouden met de besproken additionele criteria. Toch moeten we concluderen dat de erkenning van nieuwe staten in de praktijk in vele gevallen onderhevig blijft aan de wetten van de *Realpolitik*. De (niet)-erkenning van nieuwe staten is immers een echte *tool* voor het buitenlands en binnenlands beleid van elke staat. Staten houden bij hun erkenningsbeslissing voornamelijk rekening met hun interne politieke situatie en de positie van hun bondgenoten.

Wanneer staten lid zijn van de Verenigde Naties, dan is hun niet-erkenning door bepaalde staten louter het gevolg van een politiek conflict. Bij staten die het lidmaatschap bij de Verenigde Naties niet hebben verworven, zijn er enerzijds de historische conflicten (Taiwan, Palestina en de Westelijke Sahara) die niet opgelost raken. Anderzijds heb je de recente cases die allemaal entiteiten betreffen die zich unilateraal hebben afgescheiden van hun moederstaat. Bij deze entiteiten is de niet-erkenning het grootst. Er is immers een grote terughoudendheid van de andere staten om de soevereiniteit van de moederstaat te gaan aantasten. Dit is *a fortiori* het geval wanneer een staat in haar eigen binnenlandse aangelegenheden te maken heeft met bevolkingsgroepen die zich willen afscheiden. De statenpraktijk toont aan dat het recht op territoriale soevereiniteit van de moederstaat nog steeds prevaleert op het zelfbeschikkingsrecht van het volk dat zich wil afscheiden. Toch lijkt de collisie tussen beiden rechten nog niet definitief beslecht, aangezien Kosovo er wel in slaagt om erkenning te verkrijgen. Een uitspraak door het Internationaal Gerechtshof over het algemeen bestaan van een recht op secessie of het recht op *remedial secession* zou de rechtszekerheid in ieder geval ten goede komen.

Bibliografie

I. Wetgeving in de ruime zin

Verdragen

Convention on Rights and Duties of States of 26 December 1933, 165 *LNTS* 25.

United Nations Charter of 26 June 1945, 1 *UNTS* XVI.

Vienna Convention on Succession of States in Respect of Treaties of 23 August 1978, 1946 *UNTS* 3.

Geneva Convention for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field of 12 August 1949, 75 *UNTS* 31.

Treaty of Establishment of 16 August 1960, 382 *UNTS* 8.

Treaty of Guarantee of 16 August 1960, 382 *UNTS* 3.

Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water of 5 August 1963, 480 *UNTS* 43.

Treaty on Basic Relations between Korea and Japan of 22 June 1965, 583 *UNTS* 33.

Convention on Contracts for the International Sale of Goods of 11 April 1980, 1489 *UNTS* 3.

General Agreement on Tariffs and Trade of 15 April 1994, 1867 *UNTS* 187.

Convention on Cluster Munitions of 30 May 2008, 38 *ILM* 354.

Resoluties Veiligheidsraad

Resolutie 242 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (22 november 1967), *UN Doc. S/RES/242* (1967).

Resolutie 478 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (20 augustus 1980), *UN Doc. S/RES/478* (1980).

Resolutie 497 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (17 december 1981), *UN Doc. S/RES/497* (1981).

Resolutie 541 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (18 november 1983), *UN Doc. S/RES/541* (1983).

Resolutie 550 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (11 mei 1984), *UN Doc. S/RES/550* (1984).

Resolutie 662 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (9 augustus 1990), *UN Doc. S/RES/662* (1990).

Resolutie 822 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (30 april 1993), *UN Doc. S/RES/822* (1993).

Resolutie 853 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (29 juli 1993), *UN Doc. S/RES/853* (1993).

Resolutie 874 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (14 oktober 1993), *UN Doc. S/RES/874* (1993).

Resolutie 884 van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (12 november 1993), *UN Doc. S/RES/884* (1993).

Resoluties Algemene Vergadering

Resolutie 113 (II) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (17 november 1947), *UN Doc. A/RES/113* (II).

Resolutie 195 (III) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (12 december 1948), *UN Doc. A/RES/195* (III).

Resolutie 296 (IV) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (22 november 1949), *UN Doc. A/RES/296* (IV).

Resolutie 1514 (XV) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (14 december 1960), *UN Doc. A/RES/1514* (XV).

Resolutie 2625 (XXV) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (24 oktober 1970), *UN Doc. A/RES/2625* (XXV).

Resolutie 2758 (XXVI) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (25 oktober 1971), *UN Doc. A/RES/2758* (XXVI).

Resolutie 3236 (XXIX) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (22 november 1974), *UN Doc. A/RES/3236* (XXIX).

Resolutie 3314 (XXIX) van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (14 december 1974), *UN Doc. A/RES/3314* (XXIX).

Resolutie 31/20 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (24 November 1976), *UN Doc. A/RES/31/20* (XXXI).

Resolutie 43/177 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (15 december 1988), *UN Doc. A/RES/43/177* (1988).

Resolutie 63/3 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (8 oktober 2008), *UN Doc. A/RES/63/3* (2008).

Resolutie 65/308 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (14 juli 2011), *UN Doc. A/RES/65/308* (2011).

Resolutie 66/146 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (29 maart 2012), *UN Doc. A/RES/66/146* (2012).

Resolutie 67/19 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (29 november 2012), *UN Doc. A/RES/67/19* (2012).

Resolutie 67/158 van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (20 december 2012), *UN Doc. A/RES/67/158* (2012).

Internationale regelgeving

Institut De Droit International, "Resolutions Concerning the Recognition of New States and New Governments (October 1936)", *The American Journal of International Law*, Vol. 30, No. 4, pp. 185-187.

International Law Commission, "Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (November 2001)", Supplement No. 10 (A/56/10), chp.IV.E.1.

Europese regelgeving

Statute of the Council of Europe, London, 5 May 1949, *CETS*, nr. 1.

EC Guidelines on the Recognition of New States in Eastern Europe and in the Soviet Union, 16 december 1991, *European Journal of International Law* 1993, 72.

European Council, *Conclusions of the presidency: Copenhagen Criteria*, 21-22 June 1993, *DOC/93/3*.

Treaty of Lisbon Amending the Treaty on European Union and the Treaty Establishing the European Community of 13 December 2007, 2007/C 306/01.

Nationale wetgeving

Resolution 1249, House of Representatives USA, 110th Congress, 2nd Session (5 June 2008).

Statement of President Barack Obama, "Recognition of the Republic of South Sudan", 9 July 2011, <http://iipdigital.usembassy.gov/st/english/texttrans/2011/07/20110709070453tegridb0.1807454.html?CP.rss=true#ixzz2O1xklnpP>.

Letter of Foreign Affairs Ministry Norway, "Recognition of the Republic South Sudan", 9 July 2011, http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/brev/SoerSudan_anerkjennelsesbrev.pdf.

Rapporten en informatienota's

Information Note of the Committee on Political Affairs and Democracy, "Situation in Belarus", Council of Europe, *AS/Pol* (2012) 29 (3 October 2012).

Information note of the Montenegro Ministry of Foreign Affairs and European Integration, “Dates of Recognition and Establishment of Diplomatic Relations”, <http://www.mip.gov.me/en/index.php/Bilateral/dates-of-recognition-and-establishment-of-diplomatic-relations.html>.

Report of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, *UN Doc. A/51/18* (30 September 1996).

Report of the Political Affairs Committee of the Parliamentary Assembly, “Situation in Belarus”, Council of Europe, *Doc. 11939* (5 June 2009).

Report of the Political Affairs Committee of the Parliamentary Assembly, “Situation in Kazakhstan and its relations with the Council of Europe”, *Doc. 11007* (7 July 2006).

Security Council Meeting of 18 February 2008, *UN Doc. S/PV.5839*.

EU Council Conclusions on Montenegro: 2737 External Relations Council meeting (Luxembourg, 12 June 2006), http://www.eu-un.europa.eu/articles/en/article_6031_en.htm,

II. Rechtspraak

Internationaal Gerechtshof

Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4), Advisory Opinion, *ICJ Reports* 1948, p. 57.

Competence of the General Assembly regarding the admission of a state to the United Nations, Advisory Opinion, *ICJ Reports* 1950, p. 4.

Western Sahara, Advisory Opinion, *ICJ Reports* 1975, p. 12.

Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo, Advisory Opinion, *ICJ Reports* 2010, p. 403.

Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece), Judgment, *ICJ Reports* 2012, p. 1.

Arbitrage-commissies

Tinoco Concessions (Great Britain v. Costa Rica), 1 *R.I.A.A.* 369 (1923).

Arbitration Commission of the Peace Conference on the former Yugoslavia, Opinion No. 1, 11 January 1992, *European Journal of International Law* 1992, 182-183.

III. Rechtsleer in de ruime zin

Boeken

ABASS, A., *International law: text, cases and materials*, Oxford, Oxford University Press, 2011, 776 p.

AUST, A., *Handbook of international law (2nd ed.)*, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, 592 p.

AUST, A., *Handbook of international law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005, 515 p.

BAHCHELI, T., BARTMANN, B. en SREBRNIK, H., *De facto states: the quest for sovereignty*, New York, Routledge, 2004, 296 p.

BEDJAOUI, M., *International law: achievements and prospects*, Dordrecht, Martinus Nijhoff Publishers, 1999, 1245 p.

BLOCKMANS, S., *Tough love: the European Union's relations with the western Balkans*, Den Haag, T.M.C. Asser Press, 2007, 421 p.

BOCZEK, B.A., *International law: a dictionary*, Lanham, Scarecrow Press Inc, 2005, 477 p.

BOSSUYT, M. en WOUTERS J., *Grondlijnen van internationaal recht*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 1086 p.

BOT, B. R., *Non recognition and treaty relations*, Leiden, Sijthoff, 1968, 286 p.

BRADA, J.C., HEWETT, E.A., WOLF, T.A., et al., *Economic adjustment and reform in Eastern Europe and the Soviet Union: essays in honor of F.D. Holzman*, Durham, Duke University Press, 1988, 435 p.

BROWNLIE, I., *Principles of public international law*, Oxford, Oxford University Press, 2008, 784 p.

CASSESE, A., *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2005, 558 p.

COGEN, M., *The comprehensive guide to international law*, Brugge, Die Keure, 2008, 534 p.

CONFORTI, B., *The law and practice of the United Nations*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2005, 328 p.

COPPIETERS, B., et al., *Europeanisering en conflictoplossing: case-studies uit de Europese periferie*, Gent, Academia Press, 2004, 271 p.

CRAWFORD, J., *The creation of states in international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 870 p.

CRAWFORD, J., *Brownlie's principles of public international law*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 803 p.

DIXON, M., *Textbook on international law (6th edition)*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 372 p.

DIXON, M., *Textbook on International Law*, London, Blackstone Press Limited, 2000, 356 p.

DORR, O. en SCHMALENBACH, K., *Vienna Convention on the law of treaties*, Heidelberg, Springer, 2012, 1423 p.

DUNOFF, J.L., RATNER, S.R. en WIPPMAN, D., *International law: Norms, Actors, Process: a problem oriented approach*, New York, Aspen Law and Business Publishers, 2006, 1044 p.

EVANS, M.D., *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2010, 865 p.

GARDINER, R.K. *International law*, Essex, Pearson Education Limited, 2003, 519 p.

GRANT, T.D., *The recognition of states: law and practice in debate and evolution*, Westport, Praeger Publishers, 1999, 257 p.

HENCKAERTS, J.M., *The international status of Taiwan in the new world order, legal and political considerations*, London, Kluwer Law International, 1996, 337 p.

HOLLIS, D.B., *The Oxford Guide to Treaties*, Oxford, Oxford University Press, 2012, 804 p.

KACZOROWSKA, A., *Public International Law*, New York, Routledge, 2010, 877 p.

KLABBERS, J. et al., *State practice regarding state succession and issues of recognition*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 521 p.

KOOIJMANS, P. H., *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht (10th ed.)*, Deventer, Kluwer, 2008, 403 p.

KOOIJMANS, P. H., *Internationaal publiekrecht in vogelvlucht*, Deventer, Kluwer, 2000, 369 p.

KREIJEN, G., *State failure, sovereignty and effectiveness*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2004, 385 p.

LINDSAY, J.K., *The foreign policy of counter secession: preventing the recognition of contested states*, Oxford, Oxford University Press, 215 p.

LOWE, V., *International law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 298 p.

MALANCZUK, P., *Akehurst's modern introduction to international law*, New York, Routledge, 1997, 449 p.

MAREK, K., *Identity and continuity of states in public international law*, Genève, Librairie Droz., 1968, 619 p.

MRAK, M., *Succession of states*, Den Haag, Kluwer Law International, 1999, 221 p.

MUJTABA, S.A., *Soundings on South Asia*, Berkshire, New Dawn Press, 2005, 231 p.

OPPENHEIM, L., *International Law: a treatise (Vol.1)*, New York, Longmans Green & Co, 1905, 610 p.

PETERSON, M. J., *Recognition of governments: Legal doctrine and state practice*, London, MacMillan, 1997, 295 p.

PHILPOTT, D., *Revolutions in sovereignty: how ideas shaped modern international relations*, 2001, Woodstock, Princeton University Press, 339 p.

PIOTROWICZ, R.W., en BLAY, S.K.N., *The Unification of Germany in international and domestic law*, Amsterdam, Editions Rodopi, 1997, 227 p.

POTTER, D. et al., *Democratization*, Cambridge, Polity Press, 1997, 550 p.

RAIC, D., *Statehood and the law of self-determination*, Den Haag, Kluwer Law International, 2002, 495 p.

SHAW, M.N., *International law*, Cambridge, Cambridge University Press, 2008, 1708 p.

STERIO, M., *The right to self-determination under international law: self-determination, secession and the rule of the great powers*, Oxon, Routledge, 2013, 207 p.

SUMMERS, J., *Kosovo: a precedent? The declaration of independence, the advisory opinion and implications for statehood, self-determination and minority rights*, Leiden, Martinus Nijhoff Publishers, 2011, 455 p.

VERMA, S.K., *An introduction to public international law*, New Delhi, Prentice Hall of India, 2004, 474 p.

Tijdschriftartikels

BEEMELMANS, H., "State succession in international law: remarks on recent theory and state praxis", *Boston University International Law Journal* 1997, 71-123.

BERG, E., "Re-examining sovereignty claims in changing territorialities: Reflections from Kosovo-syndrome", *Geopolitics* 2009, 219-234.

BERLIN, A.H., "Recognition as sanction: using international recognition of new states to deter, punish and contain bad actors", *University of Pennsylvania Journal of International Law* 2009, 531-591.

BORGEN, C.J., "Imagining sovereignty, managing secession: the legal geography of Eurasia's frozen conflicts" in Symposium: Complexities of Scale: The Role of the Subnational in International Law, *Oregon Review of International Law* 2007, 477-535.

BROWN, B.S., "Human rights, sovereignty, and the final status of Kosovo" in Symposium: Final Status for Kosovo: Untying the Gordian Knot, *Chicago-Kent Law Review* 2005, 236-272.

BUNICK, N., "Chechnya: access denied", *Georgetown Journal of International Law* 2009, 985-1025.

BUYSE, A. en LAWSON, R., "Essays in honour of John Dugard: The protection of the individual in international law. State Recognition: Admission (Im)Possible", *Leiden Journal of International Law* 2007, 785-795.

CHHABRA, A.K., "Superpower responsibility for state recognition: charting a course for Nagorno Karabakh", *Boston University International Law Journal* 2013, 125-153.

CHIU, H., "Symposium on Taiwan: the international law of recognition and the status of the republic of China", *Journal of Chinese Law* 1989, 193-203.

CONTI, E., "The referendum for self-determination: is it still a solution? The never ending dispute over Western Sahara", *African Journal of International and Comparative Law* 2008, 178-196.

DENZA, E., "European practice on the recognition of states", *European Law Review* 2011, 321-338.

EASTWOOD, L.S., "Secession: state practice and international law after the dissolution of the Soviet Union and Yugoslavia", *Duke Journal of Comparative & International Law* 1993, 299-349.

EPSTEIN, P., "Behind closed doors: Autonomous colonization in post united nations era", *Annual Survey of International and Comparative Law* 2009, 107-143.

FARLEY, B.R., "Calling a state a state: Somaliland and international recognition", *Emory International Law Review* 2010, 777-820.

GRANT, T.D., "A panel of experts for Chechnya: purposes and prospects in light of international law", *Virginia Journal of International Law* 1999, 115-191.

GRANT, T.D., "Defining Statehood: the Montevideo Convention and its discontents", *Columbia Journal of Transnational Law* 1999, 403-457.

GRANT, T.D., "Current development: Afghanistan recognizes Chechnya", *American University International Law Review* 2000, 869-894.

GRANT, T.D., "East Timor, the UN System, and enforcing non-recognition in international law", *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 2000, 273-309.

GRANT, T.D., "Hallstein revisited: unilateral enforcement of regimes of nonrecognition since the two germanies", *Stanford Journal of International Law* 2000, 221-251.

GRIFFIN, M., "Book Annotation: Recognition of governments: legal doctrine and state practice", *New York University Journal of International Law & Politics* 1997, 647-648.

HASANI, E., "The evolution of the succession process in former Yugoslavia", *Thomas Jefferson Law Review* 2006, 111-150.

HENDERSON, C., "Contested states and the rights and obligations of the jus ad bellum", *Cardozo Journal of International and Comparative Law* 2013, 367-407.

HILLGRUBER, C., "The admission of new states to the international community", *European Journal of International Law* 1998, 491-509.

HOFMEISTER, H., "Don't mess with Moscow: Legal aspects of the 2008 Caucasus conflict", *San Diego International Law Journal* 2010, 147-173.

KATSELLI, E., "The Ankara Agreement, Turkey and the EU", *International & Comparative Law Quarterly* 2006, 705-717.

KELSEN, H., "Recognition in International Law: Theoretical Observations", *The American Journal of International Law* 1941, 605-617.

KLEBES, H., "Membership in international organizations and national constitutional law: a case study of the law and practice of the Council of Europe", *Saint Louis-Warsaw Transatlantic Law Journal* 1999, 69-85.

LAUTERPACHT, H., "Recognition of states in international law", *Yale Law Journal* 1944, 385-458.

LEUPRECHT, P., "Innovations in the European system of human rights protection: is enlargement compatible with reinforcement?", *Transnational Law & Contemporary Problems* 1998, 313-336.

LLOYD, D.O., "Succession, secession, and state membership in the United Nations", *New York University Journal of International Law & Politics* 1994, 761-796.

MALONE, M.K., "The rights of newly emerging democratic states prior to international recognition and the Serbo-Croatian conflict", *Temple International and Comparative Law Journal* 1992, 81-111.

MCLELLAN, T.G., "Kosovo, Abkhazia, and the consequences of state recognition", *Cambridge Student Law Review* 2009, 1-21.

MEIER, B.M., "Reunification of Cyprus: the possibility of peace in the wake of past failure", *Cornell International Law Journal* 2001, 455-479.

MEYER, M.A., "Russia's activities in Moldova violate international law", *European Newsletter* 2006, 11-16.

MURPHY, S.D., "Democratic legitimacy and the recognition of states and governments", *International & Comparative Law Quarterly* 1999, 545-581.

PETERS, A., "Humanity as the alpha and omega of sovereignty", *European Journal of International Law* 2009, 513-544.

RANDELZHOFFER, A., "German unification: constitutional and international implications", *Michigan Journal of International Law* 1991, 122-143.

RICH, R., "Symposium: Recent Developments in the Practice of State Recognition", *European Journal of International Law* 1993, 36-65.

RONEN, Y., "Book review: Status and (human rights) obligations of non-recognized de facto regimes in international law: the case of Somaliland", *American Journal of International Law* 2005, 953-959.

ROTH, B.R., "Secessions, Coups and the International Rule of Law: Assessing the Decline of the Effective Control Doctrine", *Melbourne Journal of International Law* 2010, 393-440.

RYNGAERT, C. en SOBRIE, S., "Recognition of states: international law or realpolitik? The practice of recognition in the wake of Kosovo, South Ossetia, and Abkhazia.", *Leiden Journal of International Law* 2011, 467-490.

SLOANE, R., "The Changing Face of Recognition in International Law: A Case Study of Tibet", *Emory International Law Review* 2002, 107-186.

SLOMANSON, W.R., "Nagorno Karabakh: an alternative legal approach to its quest for legitimacy", *Thomas Jefferson Law Review* 2012, 29-44.

STERIO, M., "On the right to external self-determination: 'Selfistans', secession and the great powers' rule", *Minnesota Journal of International Law* 2010, 137-202.

STRAIN, B., "Palestinian statehood: a political pipedream but a legal reality", *Coventry Law Journal* 2002, 1-11.

TAKASHI, M., "Recognition of states and governments in international law: theory and practice", *Chinese (Taiwan) Yearbook of International Law and Affairs* 2010, 64-77.

TALMON, S., "De-recognition of Colonel Qaddafi as head of state of Libya?", *International & Comparative Law Quarterly* 2011, 759-767.

TING LUN HUANG, E., "The modern concept of sovereignty, statehood and recognition: a case study of Taiwan", *New York International Law Review* 2003, 99-189.

TURK, D., "Symposium: Recent Developments in the Practice of State Recognition", *European Journal of International Law* 1993, 66-71.

VIDMAR, J., "International legal responses to Kosovo's declaration of independence", *Vanderbilt Journal of Transnational Law* 2009, 779-851.

VIDMAR, J., "Explaining the legal effects of recognition", *International & Comparative Law Quarterly* 2012, 361-387.

VIDMAR, J., "South Sudan and the international legal framework governing the emergence and delimitation of new states", *Texas International Law Journal* 2012, 541-559.

VIDMAR, J., "Territorial integrity and the law of statehood", *George Washington International Law Review* 2012, 697-747.

WARBRICK, C., "Recognition of states", *International & Comparative Law Quarterly* 1992, 473-482.

WARBRICK, C., "Recognition of states: part 2", *International & Comparative Law Quarterly* 1993, 433-442.

YANG, F., "A Uniform Sales Law for the Mainland China, Hong Kong SAR, Macao SAR and Taiwan: the CISG", *Vindobona Journal of International Commercial Law & Arbitration* 2011, 345-364.

ZICK, T., "Are the states sovereign?", *Washington University Law Quarterly* 2005, 229-337.

ZOUBIR, Y.H., "The Western Sahara conflict: a case study in failure of pre-negotiation and prolongation of conflict", *California Western International Law Journal* 1996, 173-213.

Papers

GHUKASYAN, A., "Unrecognized States: International Law and Status", March 2012, (<http://theanalyticon.com/?p=1460&lang=en>).

SAARI, S., "What Went Wrong with the EU's Human Rights Policy in Russia?" in EU Human Rights Policy towards Russia, *EU-Russia Centre*, November 2010, 16-25.

TALMON, S., "Recognition of states and governments in international law", March 2010, (<http://fichasmarra.wordpress.com/2010/03/04/recognition-of-states-and-governments-in-international-law/>).

WELLER, M., "Negotiating the final status of Kosovo", *European Union Institute for Security Studies*, Chaillot Paper nr. 114, 2008, (<http://www.iss.europa.eu/uploads/media/cp114.pdf>).

WORSTER, W., "Sovereignty: two competing theories of state recognition", February 2010, (http://www.exploringgeopolitics.org/Publication_Worster_William_Sovereignty_Constitutive_Declaratory_Statehood_Recognition_Legal_View_International_Law_Court_Justice_Monte_video_Genocide_Convention.html).

YAMALI, N., "What is meant by state recognition in international law", Ministry of Justice Turkey, (<http://www.justice.gov.tr/e-journal/pdf/LW7081.pdf>).

IV. Geraadpleegde sites

[http://www.au.int/en/member_states/countryprofiles.](http://www.au.int/en/member_states/countryprofiles)

[http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-22222624.](http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-22222624)

[http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/l14536_en.htm.](http://europa.eu/legislation_summaries/enlargement/ongoing_enlargement/l14536_en.htm)

[http://www.guardian.co.uk/world/interactive/2011/sep/20/palestinain-state-israel-un-interactive.](http://www.guardian.co.uk/world/interactive/2011/sep/20/palestinain-state-israel-un-interactive)

[http://hub.coe.int/web/coe-portal/navigation/47-countries.](http://hub.coe.int/web/coe-portal/navigation/47-countries)

[http://www.icrc.org/ihl.nsf/WebSign?ReadForm&id=470&ps=P.](http://www.icrc.org/ihl.nsf/WebSign?ReadForm&id=470&ps=P)

[http://www.kosovothanksyou.com.](http://www.kosovothanksyou.com)

[http://news.bbc.co.uk/2/hi/7662149.stm.](http://news.bbc.co.uk/2/hi/7662149.stm)

[http://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-40.html.](http://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-40.html)

[http://www.southsudaninfo.com/Foreign Relations of South Sudan](http://www.southsudaninfo.com/Foreign_Relations_of_South_Sudan)

[http://www.un.org/en/decolonization/its.shtml.](http://www.un.org/en/decolonization/its.shtml)

[http://www.un.org/en/members/about.shtml.](http://www.un.org/en/members/about.shtml)

[http://www.un.org/en/members/growth.shtml.](http://www.un.org/en/members/growth.shtml)

[http://www.un.org/en/members/aboutpermobservers.shtml.](http://www.un.org/en/members/aboutpermobservers.shtml)

[http://www.wshrw.org/en/reconocimientos-de-la-rasd/.](http://www.wshrw.org/en/reconocimientos-de-la-rasd/)

[http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org3_e.htm.](http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org3_e.htm)